

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2001

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

COMPULSORY ENGLISH

(2013 PATTERN)

(Text Prescribed : Literary Landscapes)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Attempt any *one* from (A) and *one* from (B) of the following in about **150** words each : [16]

(A) (i) How did Gandhiji try to imitate the English Gentleman's lifestyle ?

(ii) Write a note on Phatik's mischievous life in the village.

(B) (i) What traits of the son of Hazlitt do you get from his letter to his son ?

(ii) How, according to Shashi Tharoor, are freedom of the press and democracy essential for progress ?

2. Attempt any *one* from (A) and *one* from (B) of the following in about **150** words each : [16]

(A) (i) What is the central idea of the poem 'The Quality of Mercy' ?

(ii) Describe the village schoolmaster in your own words.

(B) (i) How does William Wordsworth get influenced by the solitary reaper's song ?

(ii) Discuss 'O Captain ! My Captain ! as an elegy.

P.T.O.

3. Attempt any *one* from (A) and *one* from (B) of the following in about **150** words each : [16]

- (A) (i) Attempt a character sketch of Rosemary Fell.
- (ii) How does Behrman save the life of Johnsy in the story 'The Last Leaf' ?
- (B) (i) Write a note on Kalpana Chawala's efforts to become a successful astronaut.
- (ii) Comment on the use of humour and irony in 'My Lost Dollar'.

4. Attempt any *one* from (A) and *one* from (B) of the following in about **150** words each : [16]

- (A) (i) How does Masfield urge us to be cheerful in his poem 'Laugh and Be Merry' ?
- (ii) How does the poet celebrate the spirit and endurance of the Blacks in 'Still I Rise' ?
- (B) (i) Describe the inhuman treatment that society gives to women as depicted in 'Another Woman'.
- (ii) How does Kamala Das express her personal feelings in the poem 'My Grandmother's House' ?

5. (A) Attempt any *six* of the following : [6]

(1) I am a doctor.

(Change into a negative sentence)

(2) Turn the car.

(Change into a negative sentence)

(3) The weather has improved.

(Rewrite the sentence adding a question tag)

(4) They were going to the lake.

(Rewrite the sentence adding a question tag)

(5) Cynthia looked pretty in the green dress, isn't it ?

(Correct the sentence)

(6) Kripa will stay in a hotel. Kripa will stay with friends
in the city.

(Combine the sentence using appropriate coordinating
conjunction)

(7) All the flights have been cancelled owing to the bad weather.

(Identify whether it is simple, compound or complex
sentence)

(8) Having finished work for the day, we left the office.

(Change into compound sentence)

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

- (i) Write a paragraph on 'Advantages of Vegetarianism'.
- (ii) Write a brief report on the Blood Donation Camp organized in your college.
- (iii) Imagine that you come across an advertisement in a newspaper for the post of Assistant Manager. You wish to apply for the post. Write a letter of application.

Total No. of Questions—5+4]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2002

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

MARATHI (मराठी)

(G-2 : आधुनिक मराठी साहित्य आणि उपयोजित मराठी)

(2013 PATTERN)

पाठ्यपुस्तके :—(i) जीवनवेध
(ii) माझी जडणघडण.

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :—(i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. (अ) खालील उताऱ्याचे सारांश लेखन करा : [8]
यशवंतरावांच्या एकूण चिंतनप्रक्रियेचे अधिष्ठानच मुळी ग्रामीण माणूस होता. माणसाला पुढे ठेवून ते विचार करीत आणि मांडीत. त्यांना माणसांचा लळा होता. माणसांची अपार माया त्यांनी जोडली होती. जीवनातील विविध क्षेत्रे, देश-विदेश, भिन्न भाषा-प्रांत, सगळीकडे त्यांना ओळखणारी, मानणारी माणसे होती. स्वतः यशवंतराव बहुजनाला घडविण्यासाठी ह्यातभर तीळतीळ तुटत राहिले; चंदना प्रमाणे झिजत राहिले. आपली वाणी-लेखनी कारणी लावली, ती माणसाला माणूस म्हणून उभे करण्यासाठी. त्यांचा आश्वासक, प्रेरक हात पाठीवरून फिरला की मराठी मनाला जिव्हाळ्याचे बळ मिळत असे पुढे कित्येक दिवस ही शिदोरी पुरायची.
- (ब) खालीलपैकी कोणत्याही सात इंग्रजी शब्दांच्या पारिभाषिक संज्ञा लिहा : [7]
(1) Advertisement
(2) Basic pay
(3) Cheque

P.T.O.

- (4) Daily allowance
- (5) Editor
- (6) Fine
- (7) Golden Jubilee
- (8) Honorary
- (9) Job
- (10) Protocol
- (11) Registration
- (12) Magazine
- (13) Text-book
- (14) University

2. खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांपर्यंत लिहा : [10]

- (1) 'मर्यादशील जीवनाचा आलेख' या आत्मचरित्रपर लेखात कोणाच्या जीवनाचे चित्रण आले आहे ?
- (2) संतसाहित्याचा प्रचार आणि प्रसार करण्याची संधी कोणत्या लेखकाला मिळाली ?
- (3) रा.ग. जाधव यांच्या कोणत्याही एका समीक्षापर ग्रंथाचे नाव लिहा.
- (4) गिरिजा कीर यांच्या 'मी एक लेखिका' हा आत्मचरित्रपर लेख कोणत्या आत्मचरित्रातून घेतला आहे ?
- (5) पहिले मराठी विश्वसाहित्य संमेलन कोणत्या ठिकाणी झाले ?
- (6) 'लोक साहित्यातील स्त्री प्रतिमा' या वैशिष्ट्यपूर्ण ग्रंथाचे लेखक कोण आहेत ?
- (7) 'नैराश्य कधी आले नाही' या आत्मचरित्रपर लेखाचे लेखक कोण आहेत ?

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा : [15]

- (1) 'आत्मचरित्राचे' स्वरूप स्पष्ट करा.
- (2) 'आत्मचरित्र' लेखनात कोणकोणते दोष आढळतात ते लिहा ?
- (3) 'आत्मचरित्र' या साहित्यप्रकाराची वैशिष्ट्ये लिहा.
- (4) 'चरित्र' आणि 'आत्मचरित्र' यातील फरक स्पष्ट करा.
- (5) 'आत्मचरित्र' लेखकाने कोणती पथ्ये पाळली पाहिजे ? ते लिहा.

4. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील **एका** प्रश्नाचे उत्तर **150** शब्दांपर्यंत लिहा : [16]
- (अ) (1) विचारवंत राजा ही सयाजीरावांची ओळख सार्थ आहे, कसे ते सोदाहरण लिहा.
- (2) एकात्मिक ग्रामीण विकासाचे आद्यप्रवर्तक म्हणून डॉ. विठ्ठलराव विरवे पाटील यांचे योगदान स्पष्ट करा.
- (ब) (1) प्रतिभाताई पाटील यांच्यावर सर्वधर्मसमभावाचे संस्कार कोणाकडून आणि कशा प्रकारे झाले ते 'मर्यादशील जीवनाचा आलेख' या लेखाच्या आधारे लिहा.
- (2) 'लेखक' म्हणून मधु मंगेश कर्णिक यांच्या जडणघडणीवर कोणकोणत्या व्यक्तींचा परिणाम झाला ते सविस्तर लिहा.
5. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील **एका** प्रश्नाचे उत्तर **300** शब्दांपर्यंत लिहा : [24]
- (अ) (1) महर्षी कर्वे यांच्या शैक्षणिक कार्याचा सविस्तर परिचय द्या.
- (2) 'ज्ञानज्योती सावित्रीबाई फुले : स्त्री हक्काच्या प्रणेत्या' या लेखातून सावित्रीबाईंचे शैक्षणिक विचार कशा प्रकारे प्रकट होतात, ते सविस्तर लिहा.
- (ब) (1) डॉ. गंगाधर पानतावणे यांच्या जीवन प्रवासाचा आढावा 'ध्येयनिष्ठा आणि संघर्ष हाच जीवनप्रवास' या लेखाच्या आधारे घ्या.
- (2) 'विश्वास पाटील यांच्या जडणघडणीत सांस्कृतिक पर्यावरणाचा मोठा वाटा आहे.' हे विधान 'माझ्या लेखनामागचे झरे आणि उमाळे' या लेखाच्या आधारे स्पष्ट करा.

[5501]-2002

(G-2 : व्यावहारिक व उपयोजित मराठी)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) कार्यालयीन टिप्पणी कोण लिहितो ?
- (2) इतिवृत्त म्हणजे काय ?
- (3) अमृतमहोत्सवी वर्ष म्हणजे किती वर्ष ?
- (4) माहितीपर टिप्पणी म्हणजे काय ?
- (5) संपादनाची दोन प्रयोजने लिहा ?
- (6) धारिकांचे (फाईल) व्यवस्थापन कोणत्या तत्वा आधारे केले जाते ?
- (7) स्मरणिका म्हणजे काय ?
- (8) जाहीर निवेदन कशास म्हणतात ?
- (9) समीक्षाग्रंथांची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- (10) माहितीपत्रक म्हणजे काय ?
- (11) पत्राचा जावकक्रमांक म्हणजे काय ?
- (12) कार्यवाहीची टिप्पणी म्हणजे काय ?
- (13) संस्थापत्रिका म्हणजे काय ?
- (14) धारिकांचे (फाईल) प्रकार सांगा.

2. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 50 शब्दात लिहा : [10]

(अ) (1) वृत्तांतात्मक इतिवृत्ताची माहिती सांगा.

(2) पत्रलेखन कोणकोणत्या कारणासाठी लिहिले जाते ?

(ब) (1) संपादकाचे कार्ये विषद करा.

(2) कार्यालयीन कामकाजात सूसूत्रता आणण्यासाठी कागदपत्रांचे व्यवस्थापन का महत्वाचे आहे ?

3. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

(अ) (1) स्वच्छ भारत अभियानासंदर्भात आलेल्या विविध समस्यांबाबतचे पत्र संचालक, राष्ट्रीय सेवा योजना यांना पत्र लिहा.

(2) कार्यालयीन टिप्पणी लेखनाच्या पद्धती सांगून टिप्पणी लेखनाचे प्रयोजन सांगा.

(ब) (1) स्मरणिका संपादकाच्या अंगी कोणते गुण असावेत ते सांगून स्मरणिकाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

(2) धारिकाचे (फाईल) प्रकार सांगून कागदपत्रांचे व्यवस्थापन करते करावे ते सांगा.

4. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा : [30]

(अ) (1) अस्मिता बचत गट, वीर यांच्यावतीने महिलांना शिलाई मशीनचे वाटप करण्यात येणार आहे. यासाठीच्या आढावा सभेचे इतिवृत्त तयार करा.

(2) महाविद्यालयाच्या अमृत महोत्सवी वर्णांत संपन्न होणाऱ्या कार्यक्रमाचे 'निमंत्रणपत्र' तयार करा.

- (ब) (1) महाविद्यालयाला 'सौर उर्जा युनिट' खरेदी करावयाचे आहे, त्यासाठी सिलबंद निविदा मागविण्यात आल्या आहेत, त्यासंबंधिचा मसुदा तयार करा.
- (2) तुमच्या गावाला स्वच्छ भारत अभियानांतर्गत देशपातळीवरील द्वितीय क्रमांकाचे पारितोषिक मिळालेले आहे. या निमित्ताने काढण्यात येणाऱ्या गौरपिका अंकाचा आराखडा तयार करा.

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2003**S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019****MARATHI (मराठी)****विशेषस्तर अभ्यासपत्रिका-1****(मराठी साहित्यातील विविध साहित्यप्रकार)****(2013 PATTERN)**

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

पाठ्यपुस्तके :— (i) नाटक व कादंबरीची तात्विक मीमांसा.
(ii) नटसम्राट—वि.वा. शिरवाडकर.
(iii) फकिरा—अण्णा भाऊ साठे.

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा : [15]
 - (1) कादंबरी या साहित्यप्रकाराचे स्वरूप विशद करा.
 - (2) सामाजिक कादंबरी या प्रकारावर टीप लिहा.
 - (3) कथा आणि कादंबरी या वाङ्मयप्रकारांतील साम्यभेद स्पष्ट करा.
 - (4) कादंबरीतील वातावरणनिर्मिती या घटकाचे महत्व लिहा.
 - (5) मराठी कादंबरी साहित्यप्रकाराची वाटचाल थोडक्यात लिहा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांपर्यंत लिहा : [10]
 - (1) 'फकिरा' कादंबरीतील पुरुष पात्रांची नावे लिहा.
 - (2) 'फकिरा' कादंबरीतील राणोजीच्या घोड्याचे नाव लिहा.
 - (3) जोगणी बद्दल लोकांची काय श्रद्धा आहे ?
 - (4) फकिरा कोणाचा खजीना लुटतो ?
 - (5) शिगावहून जोगणी आणण्याचा निर्धार कोणी केला ?
 - (6) 'फकिरा' कादंबरीतून चित्रित झालेला भू-प्रदेश कोणता आहे ?
 - (7) 'फकिरा' कादंबरीत कोणत्या दोन गावांचा संघर्ष प्रतिबिंबित झाला आहे ?

P.T.O.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 50 शब्दांपर्यंत लिहा : [5]
- (1) 'फकिरा' कादंबरीतील सन्तूची व्यक्तिरेखा शब्दबद्ध करा.
(2) बापू खोत व फकिरा यांच्यातील संघर्षाची कारणे लिहा.
4. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]
- (अ) (1) 'नटसम्राट' नाटकातील अप्पासाहेब बेलवलकरांच्या शोकांतिकेची कारणे लिहा.
(2) 'पुढचं वाढलेलं ताट द्यावं पण बसायचा पाट देऊ नये माणसान यामागील मतितार्थ स्पष्ट करा.
- (ब) (1) 'अन्यायाविरुद्ध लढणाऱ्या माणसांची संघर्षगाथा म्हणजे फकिरा' या विधानाचा परामर्श घ्या.
(2) 'फकिरा' कादंबरीतील जोगणी प्रकरणाची सविस्तर चर्चा करा.
5. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा : [30]
- (अ) (1) 'नटसम्राट' नाटकातील दोन पिढ्यांतील संघर्षाचे स्वरूप सविस्तर विशद करा.
(2) 'नटसम्राट' मधील स्त्री पात्रांचा परिचय करून द्या.
- (ब) (1) 'फकिरा' कादंबरीतून उपेक्षित, वंचितांची दुःखे अण्णा भाऊ साठे यांनी कशा प्रकारे रेखाटली आहेत ?
(2) 'फकिरा' कादंबरीतील प्रमुख व्यक्तिरेखांचा परामर्श घ्या.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2004

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

MARATHI (मराठी)

विशेषस्तर अभ्यासपत्रिका क्र. 2

अर्वाचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (इ.स. 1818 ते 1960)

(2013 PATTERN)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांपर्यंत लिहा : [10]

- (1) 'मुक्तछंद' हा काव्यप्रकार मराठीत कोणी रूढ केला ?
- (2) 'बळी' या कादंबरीच्या लेखिका कोण ?
- (3) 'धुक्यातून लाल तान्याकडे' या प्रवासवर्णनाचे लेखक कोण ?
- (4) 'ययाती' या ज्ञानपीठ पुरस्कारप्राप्त कादंबरीचे लेखक कोण ?
- (5) कोणत्याही दोन नवकथाकारांची नावे लिहा.
- (6) पु.ल. देशपांडे यांच्या दोन नाटकांची नावे लिहा.
- (7) 'कोसला' या कादंबरीचे लेखक कोण ?

2. पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा : [10]

- (1) नवकथेचे स्वरूप थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (2) नवकवितेची ओळख थोडक्यात करून द्या.
- (3) इ.स. 1920 ते 1945 या कालखंडातील कादंबरी निर्मितीमागील प्रेरणा थोडक्यात लिहा.
- (4) रविकिरण मंडळाच्या कवितेची थोडक्यात ओळख करून द्या.

P.T.O.

3. पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा : [10]
- (1) बा.सी. मर्ढेकर यांच्या काव्याची वैशिष्ट्ये थोडक्यात लिहा.
 - (2) इ.स. 1920 ते 1945 या कालखंडातील नाट्य वाङ्मयाची वैशिष्ट्ये लिहा.
 - (3) इ.स. 1920 ते 1945 या कालखंडातील कथा वाङ्मयाचे स्वरूप थोडक्यात लिहा.
 - (4) इ.स. 1945 ते 1960 या कालखंडातील कादंबरी या साहित्यप्रकाराची ओळख करून द्या.
4. पुढीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]
- ‘अ’ गट**
- (1) वामन मल्हार जोशी यांचे कादंबरी लेखनातील योगदान स्पष्ट करा.
 - (2) इ.स. 1818 ते 1874 या कालखंडातील वाङ्मय निर्मितीच्या प्रेरणा सविस्तर लिहा.
- ‘ब’ गट**
- (1) इ.स. 1920 ते 1945 या कालखंडातील प्रमुख नाटककारांचा परिचय करून द्या.
 - (2) इ.स. 1945 ते 1960 या कालखंडातील प्रमुख कादंबरीकरांचा सविस्तर परिचय करून द्या.
5. पुढीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा : [30]
- ‘अ’ गट**
- (1) महात्मा फुले यांच्या वाङ्मयीन कामगिरीचा आढावा घ्या.
 - (2) इ.स. 1874 ते 1920 या कालखंडातील नाट्य वाङ्मयाची वाटचाल सविस्तर लिहा.
- ‘ब’ गट**
- (1) इ.स. 1920 ते 1945 या कालखंडातील ना.सी. फडके आणि वि.स. खांडेकर यांच्या वाङ्मयीन कार्याचा आढावा घ्या.
 - (2) प्र.के. अत्रे व पु.ल. देशपांडे यांच्या विनोदी नाट्यवाङ्मयाचा परिचय करून द्या.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2005

**S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019
FRENCH (GENERAL) G-2
(Language Skills)
(2013 PATTERN)**

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

(Text : Jumelage)

Q.1] A) Traduisez le texte suivant en anglais:

(10)

Interrogés sur leur avenir personnel, les jeunes répondants sont près des deux tiers à se déclarer plutôt ou très optimistes. En revanche, le regard qu'ils portent sur le destin de leur génération est extrêmement sombre. Vingt ans n'est pas le plus bel âge de la vie, pensent-ils majoritairement (51 %). Les mots-clés librement choisis pour définir leur génération sont surprenants : « sacrifiée », «perdue ». Et encore : « Gen Y », « Internet », « connectée », « déçus » «malheureux », « difficile »...
« Autant sacrifiée » est un terme qui a pu être remarqué par le discours des médias, analysent Cécile Van de Velde et Camille Peugny, « autant perdue » semble un choix spontané.

B) Traduisez le texte suivant en français.

(10)

Jacqueline is doing her graduation. She is interested more in sports. Hence she studies rarely and not seriously. Her parents are worried about her future. They speak to her patiently and advise her how to behave. But there is no change in her behavior. They are thinking of taking her to the counselor. It is necessary that she studies seriously. It is very important for her to improve her marks and change her attitude. Everyone is helping her but unfortunately she lacks the maturity. Life is hard without regular efforts.

Q.2] Répondez aux questions suivantes en 50 -60 mots : (3 au choix)

[15]

1. Quels sont les avantages et les inconvénients de la famille conjointe ?
2. Quelles sont les nouvelles tendances dans le domaine du tourisme ?
3. Les sorties sont importantes pour l'équilibre mental. Justifiez votre réponse.
4. Selon vous, quel rôle joue le sport dans notre vie?
5. Mobiliser d'une ville à l'autre pour enrichir, qu'en pensez – vous ?

P.T.O.

Q.3] A) Traitez UN de sujets suivants :

[10]

Rédigez un dialogue entre deux ami(e)s parlant de leur randonnée dans la montagne, il y a un an.

OU

Rédigez une composition en 100 mots sur << pour ou contre les jeux vidéos >>

B) Préparez une affiche d'un club de musique avec ses activités.

[5]

Q.4] La grammaire et le vocabulaire :

[30]

a) Mettez les verbes suivants aux temps qui conviennent. (5)

(PR-Passe récent FP-Futur proche F-Futur)

Guillaume et moi _____ (finir-PR) nos études de psychologie. Nous _____ (vouloir-F) voyager avant de travailler. Alors nous _____ (prendre-FP) une année sabbatique.

Dans six mois, Guillaume _____ (obtenir-F) son boulot préféré et il _____ (ne pas avoir-F) de temps à voyager pendant une telle période.

b) Mettez les verbes suivants au passé simple : (2)

1. Nous _____ (passer) les vacances en Provence.
2. Les Romains _____ (être) plus puissants que les Gaulois.

c) Remplacez les mots soulignés par les pronoms qui conviennent. (3)

1. Henri ne donne pas le stylo à Marc.
2. Elle boit de l'eau.
3. Cette boutique est très chère mais cette boutique-là est moins chère.

d) Mettez les pronoms relatifs : simple ou composé : (4)

1. Nantes est une ville _____ vous séduit immédiatement.
2. L'entreprise _____ travaillait ton grand-père existe toujours. Aujourd'hui, c'est Unilux.
3. Les enfants me posent des questions _____ j'ai posé à mon père quand j'étais petit.
4. Allons au restaurant chinois _____ se trouve le cinéma Rex.

e) Mettez les verbes entre parenthèse au subjonctif ou à l'indicatif : (4)

1. Je garderai les enfants pour que vous _____ (pouvoir) aller au cinéma.

2. Il pratique le yoga parce que il _____ (avoir) mal au dos.
3. Elle doit rentrer chez elle avant que son mari ne _____ (venir) à la maison.
4. Le garçon met des assiettes si bien qu'elles _____ (ne pas casser).

f) Mettez les verbes entre parenthèse au conditionnel : (2)

1. Si vous avez de l'argent, la vie _____ (être) facile.
2. Si M. Lamartine avait visité cette ville, on _____ (l'accueillir) chez nous.

g) Mettez les phrases suivantes à la voix passive : (2)

1. Un marchand d'œuvres d'art avait acheté une esquisse de Picasso.
2. On va renouveler son contrat.

h) Complétez les phrases suivantes avec les expressions entre parenthèses : (avant de, avant, après avoir / être) (3)

1. Tu dois laver tes mains _____ manger.
2. _____ devenu membre de ce club, on aura l'occasion de voyager en France.
3. _____ l'examen, il faut bien préparer.

i) Dites autrement : (2)

1. Boîte de nuit :
2. Le kiné :

j) Reliez les colonnes : (3)

	A		B
1	L'Inde a fait un essai nucléaire, sans que	a.	Il y ait une guerre nucléaire
2	Aucun pays ne déclarait qu'il possède la bombe nucléaire, de peur que	b.	Les pays ont signé les traités pour s'abstenir de l'utiliser pendant la guerre.
3	Tout le monde vit sous une terreur bien que	c.	le monde le sache.
		d.	Les pays soient membres de RCTM

Total No. of Questions—3]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2006

**S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019
FRENCH (SPECIAL) S-1
FRANCE IN THE WORLD
La France Dans Le Monde
(2013 PATTERN)**

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Q1A) Donnez les dates qui correspondent aux événements suivants: [6]

- 1) La Journée de l'EU est fêtée le _____.
- 2) _____ est une célèbre entreprise agroalimentaire dont la marque se trouve en Inde.
- 3) Christophe Colomb a découvert l'Amérique en _____.
- 4) En ____, le géographe français Reclus a inventé le terme <<la francophonie>>.
- 5) L'Euro est mis en circulation le _____.
- 6) La Déclaration des Droits de l'Homme et des Citoyens a été rédigée en _____.

B) Complétez (4 au choix) [4]

- 1) L'hymne européen de l'Union Européenne est la neuvième symphonie de _____.
- 2) Le Cour de la Justice de L'Union Européenne se trouve à _____.
- 3) La nouvelle secrétaire générale de la Francophonie s'appelle _____
- 4) _____ est le dernier roi de la France.
- 5) _____ et _____ sont les deux chambres du Parlement français.

C) Dites vrai ou faux [4]

- 1) Xénophobie veut dire la peur des juifs.
- 2) Laïcité veut dire la séparation dans l'Etat, de la société civile et la société religieuse.
- 3) Les clandestins ont les papiers nécessaires pour résider dans un pays.
- 4) Le drapeau OIF créé en 1987 représente les cinq continents.

D) Expliquez en français simple (5 au choix) [10]

- 1) Que veut dire le terme " Français de souche"?
- 2) Expliquez le secteur tertiaire de France.
- 3) Expliquez le drapeau de l'Union Européenne et sa signification.
- 4) Expliquez le mouvement de la Renaissance.
- 5) Que veut dire pour vous, le terme "La pauvreté"
- 6) Qui est un chômeur? Comment peut-on expliquer le concept de chômage? Quels sont les causes et les conséquences du chômage.

P.T.O.

- Q2) Expliquez en bref (3 au choix) [30]
- 1) ANPE/ SDF/RMI/SMIC
 - 2) La Première Guerre Mondiale.
 - 3) l'espace Schengen et la zone euro.
 - 4) Qu'est ce que l'OIF et à quoi sert-elle? Quelle est sa mission?
 - 5) L'économie de France-un aperçu.

- Q3) Répondez en détail. (2 au choix) [26]
- 1) Pourquoi l'Union Européenne a-t-elle été créée? Expliquez à travers les différentes étapes, les traités, l'objectif et les symboles variés.
 - 2) L'Immigration: expliquez le terme. Quelles sont les raisons des migrations? Quels sont les problèmes associés à l'immigration, et à l'intégration.
 - 3) La France est une république constitutionnelle parlementaire à régime présidentiel. Expliquez le système politique français.
 - 4) Les causes et les conséquences de la Révolution française.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2007

**S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019
FRENCH (SPECIAL) S-2
(Business French/French Literature)
(2013 PATTERN)**

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Q1) A) Traduisez en anglais

[10]

L'arrivée de l'informatique à partir des années quatre-vingt a bouleversé beaucoup de métiers et l'organisation du monde de travail. D'une part, l'emploi a augmenté dans les secteurs liés aux nouvelles technologies, avec des conséquences majeures : l'apparition de nouveaux métiers (webmestre, concepteur et animateur de sites informatiques par exemple) et la difficulté, pour les personnes moins qualifiées, a trouvé le travail dans le secteur tertiaire. D'autre part, la possibilité de travailler à distance et de façon autonome, a changé les entreprises. Aujourd'hui, en France presque 450.000 salariés travaillent chez eux sur leur ordinateur.

B) Traduisez en français.

[10]

In 1999, I was in France for my first 14th July. I had arrived in Paris 15 days before and had been trying to find a job in order to remain in France for a year. But, being young and naïve, I had arrived without a visa of long duration, believing apparently that all would be in order like magic. At the end of two weeks, I had neither a job nor much money and evidently less of hope. But, when I heard the explosions of the fireworks, and I saw the beautiful illumination in the sky, I felt better and all my doubts disappeared.

Q2)

[10]

Destinataire:

M. Pierre LEGRAND(06 28 67 99 01 33)

Date: 4MAI Heure: 9h30

En votre absence

Mme Marie DUPONT

Société: PHOSPHORE

Tel: 06 31 56 08 25 66

est venu

voudrait un entretien

a téléphoné

rappeler

urgent

obj: souhaite parler à propos de rendez-vous le 5 mai à 16h30 dans son entreprise. Elle voudrait reporter le RV pour samedi, la semaine prochaine à même heure à cause d'un empêchement. Elle voudrait discuter le projet demain au téléphone. Merci de bien lui joindre au téléphone

P.T.O.

Véronique , la secrétaire de M Legrand n'arrive pas à lui transmettre le message. Donc, elle décide de laisser le message sur le répondeur.

a) **Rédigez le message sur le répondeur de M Legrand.**

b) **reconfirmer sur le répondeur de Mme Dupont.**

(2 messages à rédiger. N'oubliez pas d' écrire les numéros de téléphone et le nom de la personne)

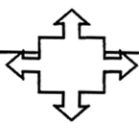
Q3) Vous(PDG) recevez une délégation dans votre entreprise. Vous voulez clore une collaboration avec eux. Vous présentez votre entreprise. Vous leur expliquez l'organigramme-le fonctionnement des sections de votre entreprise, leurs rôles, les services/les produits, le chiffre d'affaires, l'effectif, les codes et les règlements de l'entreprise. Rédigez un dialogue. [15]

Q4) a) Répondez à cette annonce donnée ci-dessous. [20]

Vous créez votre propre CV (imaginez le parcours)

et

b) vous écrivez une **lettre de motivation** qui répond à cet offre d'emploi.

STS
Leader mondial des séjours linguistiques
recherche
STAGIAIRE
(pour développer/gérer les séjours des étudiants étrangers)

préférence: titulaire d'un diplôme/excellent connaissance de l'anglais / maîtrise de Ms Office
prêt/e à apprendre et à se déplacer en mission
Adresser CV manuscrit, et prétentions à

www.sts-ecoles.com tel: Annie LEROUX-01 40 03 15 23.

Q5) A) Associez [6]

- 1) les candidats n'ont pas été recrutés.
- 2) les employés continueront la grève.
- 3) Ils ont réussi à fixer un rendez-vous.
- 4) Nous irons à Madrid pour visiter notre filiale.
 - a) bien que leurs entretiens se soient bien passés.
 - b) même s'ils obtiennent une légère augmentation salariale.
 - c) bien qu'on prévoie des grèves de transport.
 - d) malgré leur agenda chargé.

B) Expliquer les termes suivantes [9]

- 1) entreprise
- 2) vedette
- 3) expéditeur
- 4) annuaire
- 5) SMIC
- 6) salarie NET

Total No. of Frages—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2008

**S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019
GERMAN
General Paper II
(2013 PATTERN)**

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Note :— All questions are compulsory.

10 marks are for Listening Comprehension and **10** marks for Oral exam.

Use of dictionary is allowed.

Frage I: Übersetzen Sie.

[10]

(A) Übersetzen Sie ins Englische oder Marathi!

(05)

Herbert Pensler fragt: „Ich habe oft Halsschmerzen, und dann nehme ich immer ein Penizillin. Ich will aber kein Penizillin nehmen. Was soll ich tun?“

Doktor Braun antwortet: „Sie wollen keine Antibiotika nehmen, das verstehe ich. Seien Sie dann aber vorsichtig! Gehen Sie nicht oft schwimmen, trinken Sie Tee. Sie können auch ein Medikament aus Pflanzen kaufen, zum Beispiel ‚Echinacea‘. Das bekommen Sie bestimmt ohne Verschreibung in der Apotheke.“

(B) Übersetzen Sie ins Deutsche.

(05)

There are three main meals in Germany, breakfast, lunch and dinner. The breakfast and the dinner are mostly cold meals, but the lunch is a warm meal. Some Germans cook at home in the afternoons. Many of the Germans who work, only get time to cook in the evenings.

Frage II: Beantworten Sie FÜNF der folgenden Fragen.

[10]

1. Wozu benutzen Sie Ihr Handy?
2. Sie suchen eine Wohnung. Was ist für Sie bei der Wohnungssuche am wichtigsten?
3. Beschreiben Sie das Schulsystem in Deutschland.
4. Ihre deutsche Brieffreundin würde gerne nach Indien fahren. Wann ist die beste Reisezeit und wie ist das Wetter?
5. Warum kaufte die Redakteurin Elke Widder einen Heimtrainer?
6. Beschreiben Sie die Merkmale der Konkreten Poesie?
7. Analysieren Sie das Gedicht „empfindungswörter“!
8. Wie und durch welche Grammatikeinheit beschreibt der Dichter die Lage der heutigen Gesellschaft in dem Gedicht „für Sorge“?
9. Fassen Sie den Inhalt des Gedichts „Erziehung“ zusammen!

P.T.O.

Frage III: Grammatik und Wortschatz

[30]

(A) Bilden Sie Nebensätze. (Nur 3)

(03)

(weil, wenn, dass, um...zu, zu + Infinitiv, damit)

1. Klaus soll regelmäßig Sport treiben. Dann kann er fit bleiben.
2. Familie Müller ist nach Frankfurt umgezogen. Frau Müller hat in Frankfurt eine neue Stelle gefunden.
3. Es werden bald Maßnahmen getroffen. Die Lage verbessert sich .
4. Lena und Hans heiraten bald. Ich finde es einfach super.
5. Meine Freundin macht Überstunden. Sie will ihr eigenes Auto kaufen.

(B) Ergänzen Sie die Adjektive (im Komparativ und Superlativ). (Nur 3)

(03)

(gut, gern, billig, schön)

1. Julia Roberts ist die _____ Schauspielerin der Welt.
2. Maria trinkt _____ Rotwein.
3. Das Volkswagen Polo ist _____ als das Volkswagen Beetle.
4. Der Film war doch _____, als ich gedacht habe.

(C) Welche Präposition passt? (Nur 3)

(03)

1. Wir interessieren uns _____ den deutschen Film.
2. Die Polizei hat sich _____ dem Fall erkundigt.
3. Ich freue mich sehr _____ deinen Besuch im Oktober.
4. Die Reisenden warten _____ den Zug.

(D) Schreiben Sie die Sätze im Präteritum. (Nur 4)

(04)

1. Wir helfen einander immer.
2. Die Einladung meiner Chefin freut mich.
3. Das Mädchen steigt aus dem Bus aus.
4. Der Kranke muss drei Tage im Bett bleiben.
5. Im Sommer fliegt er nach Japan.

(E) Bilden Sie Relativsätze. (Nur 4)

(04)

1. Die Engländerin trägt ein Abendkleid. Jochen fotografiert sie.
2. Das ist der Automechaniker. Seine Töchter sind vier und sechs Jahre alt.
3. Das Mädchen heißt Steffi. Ich habe ihr gerade gewinkt.
4. Anitas Freunde sind wirklich nett. Sie kommen alle aus Frankreich.
5. Wo sind die Zeitungen? Die Quittung liegt auf den Zeitungen.

(F) Bilden Sie den Konjunktiv II. (Nur 4)

(04)

1. Der Kleiderschrank ist zu teuer. (Wunschsatz)
2. Ich habe Geflügel. Ich fliege wie ein Vogel. (Bedingungssatz)
3. Sie sollen bitte morgen meine Gläser mitbringen. (Höfliche Bitte)
4. Georg trinkt zu viel Alkohol. (Wunschsatz)
5. Ich brauche Hilfe von Ihnen. (Höfliche Bitte)

(G) Was passt nicht? (Nur 3)

(03)

1. Glück ---- einen Mechaniker ---- die Polizei ---- Hilfe : **holen**
2. einen Umweg ---- ein Examen ---- einen Beruf ---- einen Job : **machen**
3. Kartoffeln ---- Zwiebeln ---- Gurken ---- Salat ---- Erbsen : **schälen**
4. Brot ---- Schinken ---- Sahne ---- Kuchen ---- Kartoffeln : **schneiden**

(H) Ergänzen Sie das richtige Wort. (Nur 3) (03)

1. Sie möchte einen Spaziergang machen. Das bedeutet, sie hat _____, einen Spaziergang zu machen.
2. Er verdient genug. Das bedeutet, er hat ein gutes _____.
3. Im Sommer fahren viele Deutsche an den Bodensee. Der Bodensee ist ein sehr bekanntes _____ in Deutschland.
4. Das Frühstück, das Mittagessen und das Abendessen sind die drei _____.

(I) Bilden Sie das Passiv. (Nur 3) (03)

1. Die Firma lieferte die Waren rechtzeitig.
2. Die Regierung hat die Grenze geöffnet.
3. Alle feiern bis spät in die Nacht.
4. Mein Vater repariert den Schreibtisch.

Frage IV: Lesen Sie den folgenden Text und beantworten Sie die Fragen. [10]

In der Nacht zum 6. Dezember stellen die Kinder ihre Stiefel vor die Haustür. Sie hoffen, dass sie am nächsten Tag ein Geschenk vom Nikolaus darin finden: Schokoladen, Äpfel, Orangen, Nüsse, Bonbons. Wer ist dieser Nikolaus? Im 4. Jahrhundert lebte in Kleinasien ein Mann mit diesem Namen. Er war Bischof und tat viel Gutes. Er half den Menschen und besonders den Kindern. Die Leute achteten ihn sehr hoch. Seine Taten wurden in den Kirchen erzählt. Auch in Deutschland hörte man vom Nikolaus. Er wurde populär. In den verschiedenen Regionen Deutschlands entstanden unterschiedliche Nikolausbräuche.

Der Nikolaustag ist überall kurz vor Weihnachten. Oft am 6. Dezember. Der Nikolaus erscheint dann in einem Bischofsgewand. Das ist meist ein roter Mantel. Er hat auch immer einen langen weißen Bart. Oft trägt er den Bischofsstab. In Österreich und Bayern wird er von seinem Knecht Ruprecht begleitet. Der trägt den Sack mit den Geschenken. In der Schweiz trägt ein Esel den Sack. Der Nikolaus poltert an der Haustür. Die Kinder singen ein Lied oder sagen einen Spruch auf. Der Nikolaus öffnet dann ein großes Buch. Er tadelt die Kinder oder lobt sie. Die bösen Kinder erhalten eine Rute, die lieben Kinder Süßigkeiten.

In der Familie ist der Nikolaus meist ein verkleideter Verwandter. In den Schulen und Kindergärten spielt oft der Hausmeister den Nikolaus. In den Warenhäusern sind es Studenten oder Rentner, die sich etwas Geld verdienen wollen.

(A) Beantworten Sie die folgenden Fragen. (06)

1. Wie entstanden Nikolausbräuche?
2. Wie sieht der Nikolaus aus?
3. Was sagt der Nikolaus den Kindern? Was gibt er ihnen?

(B) Richtig oder falsch? (02)

1. Im 4. Jahrhundert lebte wirklich ein Bischof namens Nikolaus.
2. Der Nikolaus ägerte immer die Menschen und Kinder.
3. Alle Kinder werden von dem Nikolaus gelobt.
4. Ein Familienmitglied spielt oft den Nikolaus für die Kinder der Familie.

(C) Suchen Sie Synonyme im Text. (02)

1. respektieren
2. Sitten

Total No. of Frages—4]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2009

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019
GERMAN
Special Paper I
(History and Literature in 20th Century)
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Note :— All questions are compulsory.

Frage I: A)Ergänzen Sie! (Nur 10)

[10]

1. Der Konflikt zwischen den Westmächten und der Sowjetunion entbrannte über das besiegte Land wegen _____ Unterschiede.
2. Am _____ wurde eine Mauer zwischen Ost- und Westberlin gebaut.
3. Im Mai 1945 waren auf deutschem Boden nur noch Ruinen zu sehen. Deutschland litt unter _____ und _____.
4. Willy Brandt, der _____ von 1969-1974, führte eine _____, wodurch ein Dialog zwischen Ost- und Westdeutschland begann.
5. In den 50er Jahren erlebte die _____ einen raschen wirtschaftlichen Aufschwung auf Grund des Marshall-Plans.
6. Die APO und die Studentenbewegung waren gegen die _____ von 1968.
7. Michael Gorbatschow war der Generalsekretär der _____.
8. Nachdem die beiden Staaten am 3. Oktober wiedervereinigt wurden, hat das vereinigte Land den Namen, die _____, die _____, die _____ und das Wirtschaftssystem der Bundesrepublik bzw. Westdeutschlands übernommen.
9. Das Positive an der freien Marktwirtschaft ist, dass allen Bürgern jetzt _____ ermöglicht wurde.

B) Ordnen Sie bitte zu!

[06]

a. 17. Juni 1953	i. Internationale Pressekonferenz
b. 7. Oktober 1949	ii. Meinungsfreiheit
c. Günter Schabowski	iii. Die ersten freien Wahlen in der DDR
d. Glasnost	iv. Reform-Ära
e. Die 70er Jahre	v. Arbeiteraufstand
f. 8. März 1990s	vi. Gründung der DDR

Frage II: Beantworten Sie VIER der folgenden Fragen!

[16]

1. In welchen Besatzungszonen wurde Deutschland eingeteilt?

P.T.O.

2. Was bedeutet die Berliner Blockade?
3. Welche Probleme gab es in der Erziehungssystem nach der Wende?
4. Warum spricht man von der Mauer in den Köpfen?
5. Was bedeutet Wirtschaftswunder?
6. Wie war das Leben in der DDR in den 60er Jahren?
7. Wie kam es zu den Aufständen gegen die sozialistischen Regierungen, z.B. in Polen, Ungarn, CSSR u.a.?
8. Was bedeuten die „Zwei-plus-vier-Gespräche“?

Frage III: A) Beantworten Sie VIER der folgenden Fragen!

[16]

1. Welche Mittel benutzt eine Fabel, um eine Lehre zu vermitteln?
2. Vergleichen Sie die Genres Ode und Hymne!
3. Wie unterscheidet man Kurzepik von Großepik?
4. Was bedeutet ein Lyrisches Ich?
5. Was sind die Merkmale einer Schwank?
6. Wie unterscheidet sich eine Legende von einer Sage?
7. Was ist ein Lied?
8. Wie ist die Handlung in einem Drama?

B) Was bedeutet schöngeistige Literatur? Welche Merkmale hat ein literarischer Text?

[08]

Oder

Welche Merkmale hat die Gattung Epik?

Frage IV: A) Beantworten Sie SECHS der folgenden Fragen!

[24]

1. Was erzählt der Wolf Rotkäppchen? Warum?
2. Was belehrt uns die Fabel ‚*Die junge Schwalbe*‘?
3. Warum kam der Rattenfänger wieder am 26. Juni nach Hammel?
4. Worüber spricht ‚*die Stasi Ballade*‘ von Wolf Biermann?
5. Worüber und wie sprechen die zwei Männer in dem Gedicht ‚*Gespräch*‘?
6. Worum geht es in dem Gedicht ‚*Adieu Land*‘ von Gabriele Eckart?
7. Worum geht es in der Kurzgeschichte ‚*Das Brot*‘ von Wolfgang Borchert?
8. Warum heißt das Gedicht ‚*Markierung einer Wende*‘?
9. Was für eine Rolle spielt die Küchenuhr in dem Leben des Protagonisten von der Kurzgeschichte ‚*Die Küchenuhr*‘?

Total No. of Frages—3]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2010

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019
GERMAN
Special Paper II
(Study of Culture and Literary Works)
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Note :— All questions are compulsory.

Frage 1

[32]

A) Beantworten Sie zwei der folgenden Fragen !

(16)

1. Welche Rolle spielen die Kuschtiere in dem Leben der Kinder aus dem Theaterstück ‚Max und Milli‘?
2. Worüber streiten sich Max und Milli, wenn Milli von der Oma zurückkommt? Fassen Sie das Lied ‚Oben und unten‘ zusammen!
3. Inwiefern schildert das Stück ‚die Kinderwelt‘ ?
4. Wie unterscheidet sich die Erziehungsweise von Max und Millis Mutter von der von Peters Vater?

B) Beantworten Sie vier der folgenden Fragen !

(16)

1. Warum will Max nicht schlafen ?
2. Wovor haben Max und Milli Angst ? Wie versuchen sie, diese Angst zu überwinden ?
3. Was sagt die Mutter, wenn sie erfährt, dass Max Peter geholfen hat?
4. Charakterisieren Sie Peter!
5. Wie hat Ihnen das Stück gefallen? Was haben Sie dadurch mitbekommen/gelernt?
6. Wie versuchen die Kinder das verlorene Geld zurückzubekommen? Was alles machen sie dafür?

Frage 2

[16]

A) Ergänzen Sie ! (nur 8)

(08)

1. Man darf nicht _____ in normale Mülleimer werfen.
2. Der Bundespräsident von Deutschland wird für _____ Jahre gewählt.
3. Seit 2007 dürfen alle Österreicher ab _____ Jahren wählen.
4. Offiziell heißt _____ die Schweizerische Eidgenossenschaft.
5. Die Österreicher essen das Mittagessen lieber _____.
6. Der _____ ist das deutsche Parlament.
7. Frauenkirche mit zwei Türmen ist eine berühmte Sehenswürdigkeit in _____.
8. In Deutschland schenken die Eltern ihrem Kind _____ mit Süßigkeiten.
9. Die Berliner Mauer wurde am _____ gestürmt.
10. Wien liegt an dem Fluss _____.

P.T.O.

B) Ordnen Sie zu !**(08)**

1. Vier Amtssprachen	Österreich
2. Konsens	Rhein
3. Parlament	Museum
4. Habsburgermonarchie	Berlin
5. Loreley	Die Schweiz
6. Checkpoint Charlie	Wien
7. Einsteinhaus	Eine Übereinstimmung der Meinungen
8. Schloss Belvedere	Bundestag

Frage 3**[32]****A) Beantworten Sie vier die Fragen !****(16)**

1. Mit welchen Sprachproblemen werden die Migranten in Deutschland konfrontiert? Erläutern Sie das anhand eines von Ihnen gelesenen Gedichten?
2. Womit assoziiert die Dichterin Ilse Kleberger den Sommer?
3. Was bedauert der Dichter Reinhard Mey in seinem Gedicht ‚Poor Old Germany‘ ?
4. Was bedeutet Bioprodukte? Welche Rolle spielen sie in den DACH Ländern?
5. Wie wird die Beziehung zwischen Oliver und seinem Opa in der Geschichte ‚Kein Platz für Opa‘ dargestellt ?
6. Was wird durch das Gedicht ‚Autos Überall‘ ausgedrückt ?
7. Fassen Sie das Gedicht ‚Herbstlied‘ zusammen!

B) Schreiben Sie kurz über vier folgende Themen !**(16)**

1. Wien
2. Hochdeutsch und Dialekte
3. Auszubildende
4. Bodensee
5. Jahreszeiten in den DACH Ländern
6. Ökologischer Fußabdruck
7. Das neue Familienleben in Deutschland

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2012

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

GUJARATI (Gen.-II)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

પ્રશ્ન:- ૧ નીચેના માંથી કોઈ પણ એક વિષય પર નિબંધ લખો.

(૧૬)

૧ વૃક્ષો વાવો વરસાદ લાવો

૨ માતૃપ્રેમ

૩ કામ કરે તે જીતે

૪ પ્રદુષણ અને પર્યાવરણ

પ્રશ્ન:-૨ કોઈ પણ એક પ્રશ્ન નો સવિસ્તાર ઉત્તર લખો.

(૧૬)

૧ સ્વામી આનંદ ના લાખનો એ ગુજરાતી સાહિત્ય અને ભાષા નો એક અમૂલ્ય વારસો છે. સમજાવો.

૨ સ્વામી આનંદ નું કથન.

પ્રશ્ન:- ૩ કોઈ પણ એક પ્રશ્ન નો સવિસ્તાર ઉત્તર લખો.

(૧૬)

૧ પ્રેમાનંદ ની વર્ણનશૈલી.

૨ સુદામા અને શ્રીકૃષ્ણ નો વાર્તાલાપ.

P.T.O.

પ્રશ્ન ૪ (અ) ટૂંકનોંધ લખો. (કોઈ પણ એક)

(૦૮)

- ૧ સમતા ના મેરુ માં સમર્પણ ની ભાવના.
- ૨ નઘરોળ ગદ્યમાં જોવા મળતી સંગીત ની ભક્તિ.

(બ) ટૂંકનોંધ લખો. (કોઈ પણ એક)

(૦૮)

- ૧ પ્રેમાનંદ નું જીવન અને કવન.
- ૨ શ્રીકૃષ્ણ અને સુદામા નો ગુરુભાવ.

પ્રશ્ન ૫ (અ) પૂર્વાપર સંબંધ લખો. (એક ગદ્ય એક પદ્ય)

(૦૮)

- ૧ તે રાત ના નવ ખાદી પાર કાય રાખો?
- ૨ પણ હેઠ નું નામ કાય લખું?
- ૩ હાજી કરતા વેદ ની ધૂન, મને કેમ વીસરે રે.
- ૪ સહેલી એક સહસ્ર સાથે, જતી પતિ ને તેડવા.

(બ) પત્રલેખન

(૦૮)

તમે પ્રવાસ માં છો. તમારા પ્રવાસ ના અનુભવો વિશે પિતા ને પત્ર લખો.

અથવા

અહેવાલ લેખન

તમારી કોલેજમાં ઉજવાયેલા વર્ષિકોત્સવ પ્રસંગનું વર્ણન કરતો અહેવાલ આશરે એકસો શબ્દો માં લખો.

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2013

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

URDU

(General Paper II)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) Attempt All questions.

(2) Figures to the left indicate full marks.

تمام سوالات لازمی ہیں۔

(12) سوال نمبر ۱: نظیر اکبر آبادی کی شاعری کا مکمل جائزہ لیجئے۔

یا

نظیر کی شاعری کے موضوعات پر سیر حاصل بحث کیجئے۔

(12) سوال نمبر ۲: سلیمان خطیب کی شاعری میں طنز و مزاح کی روایت ملتی ہے۔ دلائل سے واضح کیجئے۔

یا

سلیمان خطیب کی شاعری کی خصوصیات بیان کیجئے۔

(14) سوال نمبر ۳: اردو نظم نگاری کے آغاز و ارتقاء پر روشنی ڈالئے۔

یا

نظم نگاری کے مختلف اقسام کا جائزہ لیجئے۔

(06) سوال نمبر ۴ (الف): کسی ایک نظم کی تشریح مرکزی خیال بیان کرتے ہوئے کیجئے۔

۱۔ ہولی ۲۔ بسنت ۳۔ آدمی نامہ

(06) (ب): کسی ایک نظم کی تشریح مرکزی خیال بیان کرتے ہوئے کیجئے۔

۱۔ پہلی تاریخ ۲۔ عید کادن ۳۔ روٹی

سوال نمبر ۵ (الف): کسی پانچ اشعار کی تشریح بحوالہ متن کیجئے۔

(15)

- ۱- بچتے ہیں کہیں تال، کہیں زنگ زمیں پر : ہولی نے مچایا ہے عجب رنگ زمیں پر
- ۲- جواہل فضل عالم وفاضل کہاتے ہیں : مفلس ہوئے تو کلمہ تلک بھول جاتے ہیں
- ۳- اشراف کو بناتی ہے اک آن میں حقیر : کیا کیا میں مفلسی کی خرابی کہوں نظیر
- ۴- گالی و مار کھاتے ہیں کوڑی کے واسطے : شرم و حیا اٹھاتے ہیں کوڑی کے واسطے
- ۵- جب آدمی کے پیٹ میں آتی ہیں روٹیاں : پھولی نہیں بدن میں ساتی ہیں روٹیاں
- ۶- مسجد بھی آدمی نے بنائی ہے یاں میاں : بنتے ہیں آدمی ہی اماں اور خطبہ خواں
- ۷- جب چلتے چلتے رستے میں یہ گون تیری ڈھل جاوے گی: ایک بڑھیا تیری مٹی پر پھر گھاس نہ چرنے آوے گی

(ب): کسی پانچ اشعار کی تشریح بحوالہ متن کیجئے۔

(15)

- ۱- آج جنت ہے میرے ہاتھ میں جیبک ہے گرم : کھن کھنا کھن کی یہ آواز بھی اللہ کی قسم
- ۲- آگے آتی تھی حال دل پہ ہنسی : اب کسی بات پہ نہیں آتی
- ۳- کب کسی کی ہمیشہ چلتی ہے : شام ہوتے ہی دھوپ ڈھلتی ہے
- ۴- سارے لوگاں ہیں سب کتاباں میں : ماں کا سایہ نہیں زمانے میں
- ۵- میں کنواری چھوریاں کی ایک لمبی سانس ہوں : دو دلاں میں چھنے والی امی کی بیگی پھانس ہوں
- ۶- ہے الیکشن عوام کا موسم : جیسے جامن کا آم موسم
- ۷- بھوکی دنیا کو روٹی لا دیتے : یہ تو مٹی اٹھا کے لائے ہیں

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2014

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

URDU

(Special Paper I)

[History of Urdu Literature (Prose and Poetry)]

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) Attempt All questions.

(2) Figures to the left indicate full marks.

تمام سوالات لازمی ہیں۔

(16) سوال نمبر ۱۔ اردو شاعری کا ۱۹۰۱ء تا ۲۰۰۰ء ارتقائی جائزہ لیجئے۔

یا

اکیسویں صدی کے نصف اول میں اردو اصناف کا جائزہ لیجئے۔

(16) سوال نمبر ۲۔ مولانا شبلی نعمانی کی سوانح نگاری کا مفصل جائزہ لیجئے۔

یا

مولوی عبدالحق کی خاکہ نگاری پر روشنی ڈالئے۔

(16) سوال نمبر ۳۔ اصغر گوٹڈوی کی شاعری چھوٹی موٹی کی پتیوں سے ہے۔ مدلل جواب دیجئے۔

یا

اصغر گوٹڈوی کی غزل گوئی پر تبصرہ کیجئے۔

(16) سوال نمبر ۴۔ علی سردار جعفری کی شاعری کا ترقی پسند تحریک کے پس منظر میں سیر حاصل بحث کیجئے۔

P.T.O.

یا

اسرار الحق مجاز کی شاعری پر مفصل نوٹ لکھئے۔

(16)

سوال نمبر ۵۔ کوئی تین پر مختصر نوٹ لکھئے :

- ۱۔ غزل کی خصوصیات
- ۲۔ اصغر کی صوفیانہ شاعری
- ۳۔ صنف خاکہ نگاری
- ۴۔ پطرس کی مزاح نگاری

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2015

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019
URDU
(Special Paper II)
(Prose and Poetry Text)
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours**Maximum Marks : 80****N.B. :-** (1) Attempt *All* questions.

(2) Figures to the left indicate full marks.

تمام سوالات لازمی ہیں۔

(16) سوال نمبر ۱: یوسف ناظم کے انشائیے طنز و مزاح نگاری کی بہترین مثال ہے مدلل بحث کیجیے۔

یا

یوسف ناظم کے اسلوب نگارش کی خوبیاں قلمبند کیجیے۔

(15) سوال نمبر ۲: کسی ایک انشائیے کا تنقیدی جائزہ لیجیے۔

۱۔ سائے ہمسائے ۲۔ کیف و کم ۳۔ فٹ نوٹ

(15) سوال نمبر ۳: یاس ریگانہ کی حیات و شخصیت کا احاطہ کیجیے۔

یا

یاس ریگانہ کی شاعری کی بنیادی خصوصیات بیان کیجیے۔

(16) سوال نمبر ۴: کسی دو پر مختصر نوٹ لکھیے۔

۱۔ انشائیہ کی خصوصیت

۲۔ یوسف ناظم کی ادبی خدمات

۳۔ یاس ریگانہ کی غزل گوئی

۴۔ یوسف ناظم کی نثر نگاری

- سوال نمبر ۵: کسی چھ اشعار کی تشریح بہ حوالہ متن کیجیے۔
- (18)
- ۱۔ بند آنکھیں ہو گئیں بے تاب ہو ہو کر گرے : سامنے پیاسوں کے کس نے رکھ دیا ساغر کھلا
 - ۲۔ رحمت حق رہی ہم عاصیوں پر سایہ فگن : سر پہ چھایا ہوا اک ابرِ خطا پوش رہا
 - ۳۔ فکرِ انجام نہ آغاز کا کچھ ہوش رہا : چار دن تک جوانی کا عجب جوش رہا
 - ۴۔ کیوں بیٹھے ہاتھ ملتے ہو اب یا س کیا ہوا : اس بے وفا شباب پر اتنا غرور تھا
 - ۵۔ کونسا راز ہے اس خاک کے پتلے سے نہاں : لیکن اپنے خطِ قسمت کو نہ انساں سمجھا
 - ۶۔ حیران ہوں پھر قبر میں نیند آتی ہے کیوں کر : تکیہ نہیں ملتا کوئی بستر نہیں ملتا
 - ۷۔ شکر ہے لاشہ مرا قتل میں عریاں رہ گیا : مر جا اے عشق، تیرے ہاتھ میں میداں رہ گیا
 - ۸۔ جو دل نہیں رکھتا کوئی مشکل نہیں رکھتا : مشکل نہیں رکھتا، جو کوئی دل نہیں رکھتا

Total No. of Questions—5+5]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2018

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

HINDI GENERAL-2

(हिंदी सामान्य स्तर-2)

(कहानी, काव्य एवं लेखन)

(2013 PATTERN)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

पाठ्यपुस्तकें :— (1) कथाधारा :- संपादक: डॉ. अनिता नेरे
डॉ. अशोक धुलधुले
(2) काव्यायन :- संपादक: डॉ. सुभाष तळेकर
डॉ. सुरेश साळुंके

सूचनाएँ :— (i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

1. निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [16]
- (1) “लहनासिंह राष्ट्रभक्ति और पवित्र प्रेम का उत्तम प्रतीक है”—‘उसने कहा था’ कहानी के आधार पर स्पष्ट कीजिए।
 - (2) ‘नमक का दारोगा’ कहानी की कथावस्तु संक्षेप में लिखिए।
 - (3) ‘घूस एक चिकनाई है’ कहानी के माध्यम से लेखक ने किस नई व्यवस्था का वर्णन किया है?
 - (4) ‘बिगडैल बच्चे’ कहानी का उद्देश्य स्पष्ट कीजिये।
 - (5) ‘सिलिया’ कहानी की संवेदना को स्पष्ट कीजिए।

2. निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [16]
- (1) गाँव के लड़कों को देखकर कवि का मन क्यों पसीज जाता है?

P.T.O.

- (2) 'पोस्टर और आदमी' कविता का आशय स्पष्ट कीजिए।
- (3) 'बेजगह' कविता का केन्द्रीय भाव अपने शब्दों में लिखिए।
- (4) 'गाँव पर माँ' कविता का उद्देश्य स्पष्ट कीजिए।
- (5) 'अतीत नहीं होती नदी' कविता द्वारा मनुष्य और नदी के संबंधों पर प्रकाश डालिए।

3. (अ) निम्नलिखित अवतरणों में से किसी एक की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [8]

(1) "शादी तो एक-न-एक दिन करनी ही है बेटी, मगर इसके पहले तू खूब पढ़ाई कर ले, इतनी बड़ी बन जा कि बड़ी जात के कहलाने वालों को अपने घर नौकर रख लेना।"

(2) "चार तोला बचा था, जिसे मैंने दोनों बहुओं में बराबर-बराबर बाँटा। और तिस पर भी तुम सबने मिल कर मेरे साथ जो किया है, बेटा, उसे भगवान ही नहीं, सारा गाँव देख रहा होगा।"

(आ) निम्नलिखित अवतरणों में से किसी एक की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [8]

(1) "और इस लड़ाई में
जितने घाव बनते हैं
हाथियों के उन्मत्त शरीरों पर
उससे कहीं ज्यादा
गहरे घाव
बने हैं जंगल और समय
की छाती पर।"

(2) "कितना कोलाहल है
आदमी के भीतर
कितना शोर है
आदमी के बाहर
दिशाएँ बहरी हो जाती हैं
आकाश थम जाता है।"

4. (अ) निम्नलिखित में से किसी **एक** पर टिप्पणी लिखिए : [8]

- (1) बिरजू की माँ।
- (2) 'झूठी है तेतरी दादी' कहानी का उद्देश्य।
- (3) 'मीरा नाची' कहानी की लड़की।

(आ) निम्नलिखित में से किसी **एक** पर टिप्पणी लिखिए : [8]

- (1) 'पेड़' कविता का उद्देश्य।
- (2) 'चुनौती' कविता का भावार्थ।
- (3) 'दो हाथियों की लड़ाई' कविता के शीर्षक की सार्थकता।

5. (अ) निम्नलिखित में से किन्हीं **चार** शब्द-युग्मों का अर्थ बताकर वाक्य में प्रयोग कीजिए : [8]

- (1) अन्न-अन्य
- (2) सदेह-संदेह
- (3) अथक-अकथ
- (4) दिन-दीन
- (5) बहु-बहू
- (6) आदि-आदी।

(आ) निम्नलिखित में से किसी **एक** विषय पर साक्षात्कार का नमूना तैयार कीजिए : [8]

- (1) 'पानी फाउंडेशन' के प्रमुख अमीर खान से साक्षात्कार।
- (2) 'करो योग रहो निरोग' के संदर्भ में योगगुरु से साक्षात्कार।

FUNCTIONAL HINDI

G-2 : हिंदी : प्रयोजनमूलक हिंदी (वैकल्पिक)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

सूचनाएँ :—(i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

1. निम्नलिखित में से किन्हीं छः प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए : [12]

- (1) प्रयोजनमूलक हिंदी क्या है?
- (2) खेल जगत् में हिंदी का प्रयोग कैसे किया जाता है?
- (3) टिप्पण का उद्देश्य बताइये।
- (4) प्रमुख जनसंचार माध्यमों के नाम लिखिए।
- (5) अनुवाद के प्रमुख प्रकार कौनसे हैं?
- (6) विज्ञापन की आवश्यकता क्या है?
- (7) रेडियो वार्ता लेखन की भाषा कैसी होनी चाहिए?
- (8) बैंकिंग पत्राचार का महत्व क्या है?

2. (अ) निम्नलिखित में से किन्हीं चार प्रशासनिक प्रयुक्तियों के हिंदी रूप लिखिए : [8]

- (1) Needful has been done.
- (2) The proposal is quite in order.
- (3) A draft sanction letter is put up for approval.
- (4) With respects.
- (5) Matter is dropped.
- (6) Action has already been taken in the matter.

(आ) निम्नलिखित में से किन्हीं चार अंग्रेजी मुहावरों के हिंदी पर्याय लिखिए : [8]

- (1) Easy come easy go.
- (2) To clear the air.
- (3) Out of frying pan into the fire.

(4) Face turned flue.

(5) When there is a will there is a way.

(6) To have cold feet.

(इ) निम्नलिखित में से किन्हीं चार शब्द-युग्मों के अर्थ बताकर उनका वाक्य में प्रयोग कीजिए : [8]

(1) कुल-कूल

(2) सर्ग-स्वर्ग

(3) अथक-अकथ

(4) दाई-दायी

(5) नीरज-नीरद

(6) परिणाम-परिमाण।

3. (अ) निम्नलिखित में से किसी एक पत्र का नमूना तैयार कीजिए : [5]

(1) श्री अशोक शिंदे, मंचर जि. पुणे भारतीय पेट्रोलियम, कनाट प्लेस, नई दिल्ली के गैस एजेंसी प्राप्त करने के संदर्भ में पत्र लिखते हैं— नमूना तैयार कीजिए।

(2) स्टार स्पोर्ट्स प्रॉडक्ट लि. लाल चौक, श्रीनगर (जम्मू-कश्मीर) से एकलव्य स्पोर्ट्स डिपो के प्रबंधक को क्रिकेट के सामान के संदर्भ में माँगपत्र लिखते हैं—नमूना तैयार कीजिए।

(आ) निम्नलिखित में से किसी एक पत्र का प्रारूप तैयार कीजिए : [5]

(1) श्री मोहन वर्मा, प्रबंधक, शू वर्ल्ड, तिलक रोड, पुणे से शाखाधिकारी, बैंक ऑफ महाराष्ट्र, तिलक रोड, पुणे के नाम बैंक ड्राफ्ट खो जाने के कारण ड्राफ्ट का भुगतान रोकने के संदर्भ में पत्र लिखते हैं—प्रारूप तैयार कीजिए।

- (2) जय भवानी कपड़ा भंडार, वाशी के प्रबंधक बैंक ऑफ बड़ौदा, वाशी के शाखाधिकार से व्यावसायिक कर्ज के लिए पत्र लिखते हैं।
- (इ) निम्नलिखित में से किसी एक परिच्छेद का हिंदी में अनुवाद कीजिए : [6]
- The Mumbai Police on Saturday arrested a 28-year old man from Pune for allegedly siphoning off Rs. 3 Lakh from the bank account of a South Mumbai based doctor. According to Police accused Bipin Mahato called the doctor on November, 21 last year, posing as a bank executive. He asked for the ten-digit account number of the complainants bank account. Gamdevi Police have registered the case of cheating under relevant section of the Indian Penal Code and Information Technology Act.

अथवा

भारतीय वृत्तपत्रांचा विचार करीत असतांना वृत्तपत्रांच्या जनकत्वाचा मान हा भारतीय प्रबोधन चळवळीचे उद्गाते राजा राममोहन रॉय यांच्याकडे जातो. याचे कारण म्हणजे वृत्तपत्रांच्या इतिहासात बंगालमधील घडामोडींना महत्वाचे स्थान आहे, एक तर ब्रिटीश कालखंडात सर्वात महत्वाचा टापू त्यावेळी कलकत्ता येथेच होता. भारताच्या पश्चिम किनाऱ्यावर गोवा येथे आणि पूर्व किनाऱ्यावर बंगालमध्ये ब्रिटिशांच्या आश्रयाने मिशनऱ्यांचे कार्य चालू होते. भारतीय भूमितील इतिहासात 'हिकिज गॅसेट' या वृत्तपत्राचा उल्लेख प्रारंभी केला जातो या इंग्रजी साप्ताहिकाचा पहिला अंक 29 जानेवारी, 1870 साली प्रसिद्ध झाला. मात्र भारतीय वृत्तपत्रांनी केलेली कामगिरी, प्रबोधन आणि स्वातंत्र्य चळवळीतील त्यांचे योगदान विचारात घेता भारतीय जाणिवेचे वृत्तपत्र सुरू करण्याचा मान राजा राममोहन रॉय यांच्याकडे जातो.

4. निम्नलिखित में से किन्हीं **चार** प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [16]

- (1) प्रयोजनमूलक हिंदी प्रयुक्ति की संकल्पना स्पष्ट कीजिए।
- (2) आलेखन के गुण स्पष्ट कीजिए।
- (3) श्रव्य माध्यमों की भाषा पर प्रकाश डालिए।
- (4) विज्ञापन का अर्थ और स्वरूप स्पष्ट कीजिए।
- (5) रेडियो संवाद लेखन की विशेषताएँ स्पष्ट कीजिए।
- (6) दूर संचार क्षेत्र में हिंदी के प्रयोग पर प्रकाश डालिए।

5. निम्नलिखित में से किन्हीं **तीन** पर टिप्पणियाँ लिखिए : [12]

- (1) आलेखन की भाषा।
- (2) कहानी लेखन।
- (3) बैंकिंग पत्राचार की भाषा।
- (4) रेडियो वार्ता लेखन।
- (5) कम्प्यूटर एनीमेशन।

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2019

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

हिंदी : विशेष-I

(Hindi Special I)

(हिंदी भाषा का विकास)

(2013 PATTERN)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

सूचना :— (i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

1. (अ) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं छः प्रश्नों के उत्तर एक-एक वाक्य में लिखिए : [6]

- (1) भाषा की कोई एक परिभाषा लिखिए।
- (2) भोजपुरी बोली के नाम का आधार क्या है ?
- (3) हिंदी दिवस कब मनाया जाता है ?
- (4) वाक्य की परिभाषा लिखिए।
- (5) शब्द और पद का भेदक तत्व क्या है ?
- (6) हिंदी भाषा की लिपि कौनसी हैं ?
- (7) व्यंजन किसे कहते हैं ?
- (8) अर्थ विस्तार के दो उदाहरण लिखिए।

P.T.O.

(आ) निम्नलिखित में से किन्हीं **पाँच** प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए : [10]

- (1) पश्चिमी हिंदी की बोलियों के नाम लिखिये।
- (2) विदेशी शब्दों के उदाहरण दीजिए।
- (3) बोली किन कारणों से भाषा बनती है ?
- (4) अर्थ संकोच किसे कहते हैं ?
- (5) वाक्य के विभिन्न प्रकार लिखिये।
- (6) 'स्वर' किसे कहते हैं ?
- (7) संबंध तत्व के **चार** प्रकार लिखिए।

2. निम्नलिखित में से किन्हीं **दो** पर टिप्पणियाँ लिखिए : [10]

- (1) अर्थ विस्तार
- (2) राष्ट्रभाषा प्रचार समिति वर्धा
- (3) वाक्य में पदक्रम

3. निम्नलिखित में से किन्हीं **तीन** प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [18]

- (1) 'भाषा पूर्णरूप से सामाजिक वस्तु है' संक्षेप में स्पष्ट कीजिये।
- (2) 'अवधी' का सामान्य परिचय दीजिये।
- (3) स्वरों के वर्गीकरण के आधार क्या हैं ?
- (4) अर्थादेश को सोदाहरण समझाइए।
- (5) वाक्य के विभिन्न प्रकार लिखिये।

4. निम्नलिखित में से किसी **एक** प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए : [12]

- (1) भाषा की परिभाषा देकर भाषा की विशेषताओं पर प्रकाश डालिए।
- (2) राजस्थानी वर्ग की बोलियों का परिचय दीजिए।

5. निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए : [24]

- (1) भाषाविज्ञान की परिभाषा देकर भाषाविज्ञान के अंगों पर प्रकाश डालिए।
- (2) स्थान और प्रयत्न के आधार पर ध्वनियों का वर्गीकरण कीजिए।
- (3) राजभाषा अधिनियम, 1976 को स्पष्ट कीजिए।
- (4) अर्थपरिवर्तन की दिशाएँ कौनसी हैं ? सविस्तार समझाइए।

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2020

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

HINDI

(Special Paper II)

(हिंदी-विशेष II)

(उपन्यास, नाटक तथा मध्ययुगीन हिंदी काव्य)

(2013 PATTERN)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

पाठ्यपुस्तकें :— (i) समुद्र में खोया हुआ आदमी—कमलेश्वर।

(ii) 'युगे-युगे क्रांति'—विष्णु प्रभाकर।

(iii) मध्ययुगीन हिंदी काव्य—संपादक डॉ. राजेंद्र खैरनार।

सूचनाएँ :—(i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

1. (अ) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं छः प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए : [6]

(1) 'समुद्र में खोया हुआ आदमी' उपन्यास में चित्रित स्त्री पात्र के नाम लिखिए।

(2) कबीर कौनसी परंपरा के कवि हैं ?

(3) दरबारी काव्य का प्रमुख रस कौनसा है ?

(4) सूरदास कौनसे रस के कवि माने जाते हैं ?

(5) दोहावली के रचनाकार कौन हैं ?

(6) 'युगे-युगे क्रांति' नाटक में कितने कालखंड का चित्रण है ?

(7) अन्विता किससे विवाह करती है ?

(8) 'समुद्र में खोया हुआ आदमी' उपन्यास के नायक का नाम क्या है ?

P.T.O.

(आ) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं **पाँच** के संक्षिप्त उत्तर लिखिए : [10]

- (1) 'बीजक' की **दो** विशेषताएँ लिखिए।
- (2) शामलाल कस्बे को छोड़कर महानगर में क्यों आए थे ?
- (3) विमल शारदा से क्यों विवाह करना चाहता था ?
- (4) कबीर की भाषा की **दो** विशेषताएँ लिखिए।
- (5) रहीम कौनसी काव्यधारा के कवि थे ?
- (6) 'युगे-युगे क्रांति' नाटक में चित्रित स्त्री पात्रों के नाम लिखिए।
- (7) सूरदास की रचनाओं के नाम लिखिए।
- (8) बिहारी के काव्य में कौनसे रस की प्रधानता है ? स्पष्ट कीजिए।

2. (अ) निम्नलिखित अवतरणों में से किसी **एक** की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [5]

- (1) 'नारी पुरुष से किसी भी बात में पीछे नहीं है। उसके अधिकार समान हैं, उसके कर्तव्य भी समान हैं।'
- (2) 'तुम शारदा की बात कहते हो। वह तो वीरांगना है। साक्षात् लक्ष्मीबाई। अब देश निश्चय ही स्वतंत्र हो जाएगा।'

(आ) निम्नलिखित अवतरणों में से किसी **एक** की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [5]

- (1) 'जो रहीम उत्तम प्रकृति, का, करि सकत कुसंग।
चंदन विष व्यापत नहीं, लपटे रहत भुजंग॥'
- (2) 'समै समै सुंदर सबै, रूपु कुरूप न कोइ।
मन की रुचि जेति जितै, तित तेती रुचि होइ॥''

3. निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं **तीन** के संक्षिप्त उत्तर लिखिए : [18]

- (1) 'युगे-युगे क्रांति' नाटक की भाषा-शैली स्पष्ट कीजिए।
- (2) वीरेन के खो जाने पर परिवार की स्थिति को स्पष्ट कीजिए।
- (3) कबीर का परिचय दीजिए।
- (4) सूरदास के काव्य में चित्रित वात्सल्य वर्णन स्पष्ट कीजिए।
- (5) 'युगे-युगे क्रांति' नाटक की विशेषताएँ स्पष्ट कीजिए।
- (6) बिहारी के काव्य की विशेषताएँ लिखिए।

4. निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का विस्तृत उत्तर लिखिए : [12]

(1) 'समुद्र में खोया हुआ आदमी' उपन्यास के नायक शामलाल का चरित्र-चित्रण कीजिए।

(2) कमलेश्वर का व्यक्तित्व और कृतित्व स्पष्ट कीजिए।

5. निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो प्रश्नों का विस्तृत उत्तर लिखिए : [24]

(1) 'युगे-युगे क्रांति' नाटक में चित्रित समस्याएँ लिखिए।

(2) 'युगे-युगे क्रांति' नाटक में चित्रित शारदा का चरित्र-चित्रण कीजिए।

(3) रहीम के काव्य की विशेषताएँ लिखिए।

(4) बिहारी के काव्य में चित्रित सौंदर्यभाव स्पष्ट कीजिए।

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2021

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

PERSIAN

General Paper II

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :—(1) Attempt *all* questions.

(2) Figures to the right side indicate full marks.

1. Discuss the poetic art of Umar Khayyam. [15]

Or

Illustrate the ethical aspects of the poetry of Umar Khayyam.

2. Write in your own Persian the views of Umar Khayyam on any *three* of the following : [15]

تصور عشق (۱)

قناعت و توکل (۲)

عیش و نشاط (۳)

معروف (۴)

فلسفہ جبر و قدر (۵)

P.T.O.

3. Mention the evidence that Hafiz was a Sufi. [20]

Or

Comment on the style of Hafiz.

4. Write in your own Persian the views of Hafiz on any *three* of the following : [15]

(۱) رکنا آباد

(۲) تسلیم و رضا

(۳) خوشی و غم

(۴) عظمت انسانی

(۵) فقر و استغناء

5. Explain in Persian or translate any *five* of the following couplets in English or Urdu or Marathi : [15]

(۱) آں خوشخبر کجاست کزیں فتح مرده داد

تا جان فشامش چوزر و سیم در قدم

(۲) بعزم توبه سحر گفتم استخاره کنم

بهار توبه شکن میرسد چه چاره کنم

(۳) بغیر از آنکه بشد دین و دانش از دستم

دگر بگو که ز عشقت چه طرف بر بستم

(۴) بگذار تا بشارع میخانه بگذریم

کنز بهر جرعه همه محتاج این دریم

- (۵) به تیغم گرزند دستش نگیرم
وگر تیرم زندمنت پذیرم
- (۶) بمزگان سیه کردی هزاراں رخته در دینم
بیا کز چشمِ بيمارت هزاراں درد بر چینم
- (۷) بیا تا گل بر افشائیم دله در ساغر اندازیم
فلک را سقف بشگافیم و طرح نو در اندازیم

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2022

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

SANSKRIT (G-2)

(Gadya and Padya)

(Samskr̥tārnavah)

(संस्कृतार्णवः)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

All questions are compulsory.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Figures to the right indicate full marks.

1. 'अ' आणि 'ब' विभागातून प्रत्येकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा : [20]

Translate any *two* each from Sections 'A' and 'B' into Marathi or English :

विभाग 'अ'

Section 'A'

(i) दक्षिणारण्ये एकः वृद्धव्याघ्रः निवसति स्म। एकदा सः स्नातः कुशहस्तः सरस्तीरे उपविश्य ब्रूते, “भो भो पान्थाः इदं सुवर्णकङ्कणं गृह्यताम्।” ततो लोभाकृष्टेन केनचित्पान्थेनालोचितम् भाग्येनैतत्संभवति। किं त्वस्मिन्नात्मसंदेहे प्रवृत्तिर्न विधेया। यतः

अनिष्टादिष्टलाभेऽपि न गतिर्जायते शुभा।

यत्रास्ते विषसंसर्गोऽमृतं तदापि मृत्यवे॥

P.T.O.

- (ii) पुनरकेवारं उचितमापनार्थं नेत्रे पिधाय नरहरिः विठ्ठल-मन्दिरं नीतः। हस्तस्पर्शेण नरहरिः पुनरपि मापनम् आरब्धवान्। परन्तु अधुना अपि तेन विचित्रः अनुभवः एव प्राप्तः। अधुना मूर्तेः शिरसि जटाकलापस्य उपरि चन्द्रकलायाः स्पर्शस्य अनुभवं सः प्राप्तवान्।
- (iii) ये तत्र ब्राह्मणाः संमर्शिनः॥ युक्ता अयुक्ताः॥ अलूक्षा धर्मकामाः स्युः॥ यथा ते तेषु वर्तेरन्॥ तथा तेषु वर्तेथाः॥ एष आदेशः॥ एष उपदेशः॥ एषा वेदोपनिषत्॥ एतदनुशासनम्॥ एवमुपासितव्यम्॥ एवमु चैतदुपास्यम्॥

विभाग 'ब'

Section 'B'

- (i) पूर्वोत्तरे प्रज्वलिकानिधाने सदा वसन्तं गिरिजासमेतम्।
सुरासुराराधितपादपद्मं श्रीवैद्यनाथं तमहं नमामि॥
याम्ये सदंगे नगरेऽतिरम्ये विभूषिताङ्गं विविधैच्य भोगैः।
सद्भक्तिमुक्तिप्रदमीशमेकं श्रीनागनाथं शरणं प्रपद्ये॥
- (ii) सौम्यामहं त्वां दिवभुजां नमामि
त्रिशूलिनीं त्वां अभयं वहन्तीम्।
त्वामम्ब सावित्रि शुभे त्रिनेत्रे
शुक्लाङ्गवस्त्रां वृषरूढकान्तिम्॥
- (iii) प्रियसखि विपद्दण्डव्रातप्रपातपरंपरा-
परिचयचले चिन्ताचक्रे निधाय विधिः खलः।
मृदमिव बलात् पिण्डीकृत्य प्रगल्भकुलालवद्
भ्रमयति मनो नो जानीमः किमत्र विधास्यति॥

2. 'अ' आणि 'ब' या विभागांतून प्रत्येकी एकाचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा : [10]
Explain with reference to context any *one* each from Section 'A'
and Section 'B' :

विभाग 'अ'

Section 'A'

- (i) उत्तरस्तु चतुर्वर्गो महात्मन्येव तिष्ठति।
(ii) भवतः नेत्रयोः उपरि वस्त्रपट्टिकाबन्धनं कृत्वा अहं भवन्तं मन्दिरं नेष्यामि।

विभाग 'ब'

Section 'B'

- (i) अश्वत्थमेनं सुविरूढमूलमसङ्गशस्त्रेण दृढेन छित्त्वा।
(ii) सूर्यो भ्राम्यति नित्यमेव गगने तस्मै नमः कर्मणे॥

3. सविस्तर उत्तर लिहा (कोणताही एक) : [15]

Write a long answer to any *one* :

- (i) 'आतिथ्यं जीवितप्रदानेन' पाठाचे रसग्रहण करा.
Appreciate a lesson 'आतिथ्यं जीवितप्रदानेन'.
(ii) यम आणि नियम यांवर निबंध लिहा.

Write an essay on यम and नियम.

4. कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा : [15]

Write a long answer to any *one* of the following :

- (i) दकलब्धिः।
(ii) महिषासुरमर्दिनीमाहात्म्यम्।

5. (A) विवेचक परिच्छेद लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

Write critical notes (any two) :

- (i) तपःस्वरूपम्।
- (ii) घटोत्कचः।
- (iii) द्वादशज्योतिर्लिङ्गानि।

(B) संस्कृतभाषेमध्ये उत्तरे लिहा (कोणतेही पाच) : [10]

Answer in Sanskrit (any five) :

- (i) अनुशासनम् एषः पाठः कस्मात् ग्रन्थात् स्वीकृतः ?
- (ii) स्वाध्यायः नाम किम् ?
- (iii) नीतीशतकस्य रचयिता कः ?
- (iv) नरहरिः कस्य भक्तः आसीत् ?
- (v) भगवद्गीतायां यः पञ्चदशोऽध्यायः, तस्य नामधेयं किम् ?
- (vi) शिवराजगुणवर्णनम् एतस्य पाठस्य रचयिता कः ?
- (vii) हितोपदेशस्य रचयिता कः ?

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2023

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

SANSKRIT

Special Paper I

(Kāvyaśāstravimarśa, Vṛttavichāra and Kautilīya Arthaśāstra)

(Adhikarṇa 1st and 6th)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

All questions are compulsory.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Figures to the right indicate full marks.

1. Give reference to context any *two* of the following : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा :

(i) नवरसरुचिरां निर्मितिमादधती भारती कवेर्जयति।

(ii) सद्यः परनिर्वृत्तये कान्तासंमिततयोपदेशयुजे।

(iii) तददोषौ शब्दार्थौ सगुणावनलंकृती पुनः क्वापि।

2. (A) Define any *one* अलंकार along with examples : [5]

कोणत्याही एका अलंकाराचे लक्षण सोदाहरण स्पष्ट करा :

(i) मालोपमा

(ii) परिसंख्या

(B) Define any *one* वृत्त along with examples : [5]

कोणत्याही एका वृत्ताचे लक्षण सोदाहरण स्पष्ट करा :

(i) इन्द्रवज्रा

(ii) भुजङ्गप्रयातम्

P.T.O.

(C) Fill in the blanks (any five) : [10]

रिकाभ्या जागा भरा (कोणत्याही पाच) :

- (i) गुणीभूतव्यङ्ग्यं व्यङ्ग्ये तु मध्यमम्।
- (ii) इति गुणालङ्कारयुक्तम्।
- (iii) गृह्यते जातौ गुणद्रव्यक्रियासु च।
- (iv) अन्योऽर्थो लक्ष्यते यत्सा लक्षणारोपिता
- (v) पर्यायेण द्वयोरेतद् मता।
- (vi) श्लोके गुरु ज्ञेयं सर्वत्र लघु पञ्चमम्।
- (vii) त्र्याशाभिर्मनजरगा

3. Write critical notes on (any two) : [10]

विवेचक परिच्छेद लिहा (कोणत्याही दोहोंवर) :

- (i) Sāropā Lakṣaṇā (सारोपा लक्षणा)
- (ii) Kāvyaheṭuḥ (काव्यहेतुः)
- (iii) Upamā (उपमा).

4. (A) Write with reference to the context (any two) : [10]

ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या (कोणत्याही दोहोंचे) :

- (i) स्वधर्मकर्माभिरतो वर्तते स्वेषु कर्मसु।
- (ii) अम्बरीषश्च नाभागो बुभुजाते चिरं महीम्।
- (iii) उच्छेद्यः पीडनीयो वा बलवानपि जायते।

(B) Match the following (any five) : [5]

जोड्या जुळवा (कोणत्याही पाच) :

(i) विद्यासमुद्देशः	(a) संस्थोत्पत्तिः
(ii) गूढपुरुषप्रणधिः	(b) परिव्राजिका
(iii) इन्द्रियजयः	(c) आन्वीक्षिकी
(iv) त्रयी	(d) अरिषड्वर्गत्यागः
(v) शमव्यायामिकम्	(e) मन्त्रशक्तिः
(vi) शक्तिः	(f) षष्ठं मण्डलम्
(vii) वृत्तिकामा	(g) ऋग्वेदः

5. Write a long answer (any one) :

[20]

सविस्तर उत्तर द्या (कोणत्याही एकाचे) :

(i) Explain 'इन्द्रियजय:'.

'इन्द्रियजय:' स्पष्ट करा.

(ii) Explain Mantri Purohitotpattiḥ

'मन्त्रिपुरोहितोत्पत्ति:' स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2024

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

SANSKRIT

(Special Paper II)

(Vedasaurabha)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे सटीप भाषांतर करा : [10]

Translate any *two* of the following with notes :

- (i) प्र तव्यसीं नव्यसीं धीतिमग्नये वाचो मतिं सहसः सूनवे भरे।
अपां नपाद्यो वसुभिः सह प्रियो होता पृथिव्यां न्यसीद्दृत्वियः॥
- (ii) द्युतद्यमानं बृहतीमृतेन ऋतावरीमरुणप्सु विभातीम्।
देवीमुषसं स्वरावहन्तीं प्रति विप्रासो मतिभिर्जरन्ते॥
- (iii) पुनरेहि वाचस्पते देवेन मनसा सह।
वसोष्पते नि रमय मख्येवास्तु मयि श्रुतम्॥

2. खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा : [20]

Write a long answer to any *one* of the following :

- (i) पर्जन्यसूक्तम् (ऋ. 5.83)
- (ii) सामनस्यसूक्तम् (अथ. 3.30)

P.T.O.

3. कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा : [10]

Write reference to context to any *two* of the following :

(i) सुवीर्यो मर्या यथा गोपायत इति। तत्सूर्यस्य सूर्यत्वम्।

(ii) पालाशं पुष्टिकामस्य।

(iii) अन्नं प्राणं चक्षुः श्रोत्रं मनो वाचमिति।

4. सोमप्रवहणम् या पाठाचा सारांश लिहा. [20]

Write a summary of सोमप्रवहणम्.

Or

यमनचिकेतसंवाद स्पष्ट करा.

Explain यमनचिकेतसंवाद.

5. संस्कृतभाषेत उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

Write answers in the Sanskrit (any *ten*) :

(i) ऋग्वेदस्य कति मण्डलानि सन्ति ?

(ii) 'वेद' इति शब्दस्य अर्थः कः ?

(iii) 'ऋक्' नाम किम् ?

(iv) द्वितीय-मण्डलस्य ऋषिः कः ?

(v) एकस्य पाश्चात्य-वेदाभ्यासकस्य नाम लिखत।

(vi) अथर्ववेदस्य अन्यम् एकं नाम लिखत।

- (vii) मेधाजननसूक्तम् कस्मात् वेदात् ?
- (viii) ऋग्वेदस्य ब्राह्मणग्रन्थस्य नामधेयं किम् ?
- (ix) शतपथब्राह्मणम् इति ग्रन्थः कस्य वेदस्य ब्राह्मणग्रन्थः ?
- (x) ब्राह्मणग्रन्थ-अभिव्यक्तिः पद्धत्यः कति सन्ति ?
- (xi) ईशावास्योपनिषद् इति ग्रन्थस्य अन्यं नामधेयम् किम् ?
- (xii) 'भृगुवल्ली' कस्याः उपनिषदः भागः ?

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2026

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

PALI

General Paper II : Pali Kusumanjali
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Note :—

- Attempt *All* questions.
- Answers of long questions should be given in 400 to 500 words each.
- Answers of short questions should be given in 200 to 250 words each.
- Answers of short notes should be given in 100 to 150 words each.

PART-A

Prose Section - गद्य विभाग

Q.1 Translate into English or Marathi. (Any Two)

(14)

इंग्रजी किंवा मराठीत भाषांतर करा. (कोणतेही दोन)

a) इध, भन्ते, अम्हाकं यो पठमं गामतो पिण्डाय पटिकमति सो आसनानि पञ्जपेति, पानीयं परिभोजनीयं उपट्टापेति, अवक्कारपातिं उपट्टापेति। यो पच्छा गामतो पिण्डाय पटिकमति, सचे होति भुत्तावसेसो सचे आकङ्खति भुञ्जति, नो चे आकङ्खति अप्पहरिते वा छड्ढेति, अप्पाणके वा उदके ओपिलापेति। सो आसनानि पटिसामेति, पानीयं परिभोजनीयं पटिसामेति, अवक्कारपातिं पटिसामेति, भत्तग्गं सम्मज्जति। यो पस्सति पानीयघटं वा परिभोजनीयघटं वा वच्चघटं वा रित्तं तुच्छं सो उपट्टापेति। सचस्स होति अविसय्हं, हत्थविकारेण दुतियं आमन्तेत्वा हत्थविलङ्घकेण उपट्टापेम, न त्वेव मयं, भन्ते, तप्पच्चयावाचं भिन्दांम।

b) सचे हि मयं जानेय्यामआयस्मा सारिपुत्तो ति, एत्तकम्मि नो नप्पटिभासेय्य। अच्छरियं, आवुसो, अब्भुत्तं, आवुसो! यथा तं सुतवता सावकेण सम्मदेव सत्थुसासनं आजानन्तेण, एवमेव आयस्मता सारिपुत्तेण गम्भीरा गम्भीरपञ्हा

P.T.O.

अनुमस्स अनुमस्स पुच्छिता। लाभा सब्रह्मचारीनं सुलद्धलाभा सब्रह्मचारीनं, ये आयस्मन्तं सारिपुत्तं लभन्ति दस्सनाय, लभन्ति पयिरूपासनाय। चेलण्डुकेन चेपि सब्रह्मचारी आयस्मन्तं सारिपुत्तं मुद्धना परिहरन्ता लभेय्युं दस्सनाय, लभेय्युं पयिरूपासनाय, तेसम्पि लाभा तेसम्पि सुलद्धं, अम्हाकम्पि लाभा अम्हाकम्पि सुलद्धं, ये मयं आयस्मन्तं सारिपुत्तं लभाम दस्सनाय, लभाम पयिरूपासनाया ति।

c) भिक्खुपि अन्तोगब्भं पविसित्वा ओलोकेन्तो कवाटकोणे उच्छुं, भाजने गुळं, पिटके लोणमच्छफाले, कुम्भियं तण्डुले, घटे घतं दिस्वा निक्खमित्वा निसीदि। घरणी 'तण्डुले नालत्थन्' ति आगता। भिक्खु 'उपासिके' अज्ज भिक्खा न सम्पज्जिस्सती ति पटिकच्चेव निमित्तं अद्दसन्ति आह। किं, भन्तेति? कवाटकोणे निक्खित्तं उच्छुं विय सप्पं अद्दसं, 'तं पहरिस्सामी' ति ओलोकेन्तो भाजने ठपितं गुळपिण्डं विय पासाणं, लेडुकेन प्हाटेन सप्पेन कतं पिटके निक्खित्तलोणमच्छफालसदिसं फणं, तस्स तं लेडुं डंसितुकामस्स कुम्भिया तण्डुलसदिसे दन्ते, अथस्स कुपितस्स घटे पक्खित्तघतसदिसं मुखतो निक्खमन्तं विसमिस्सकं खेळन्ति ।

Q. 2 Explain with reference to context (Any Two)

(10)

संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा. (कोणतेही दोन)

- मग्गामग्गे भो गोतम। किं चा पि भौ गोतम ब्राह्मणा नानामग्गे पञ्जापेन्ति।
- इमिना त्वं महाराज रथविनीतेन सावत्थिया साकेतं आनुप्पत्तो अन्तेपुरद्वारं ति ?
- किं पन, वासेट्ठ, अत्थि कोचि तेविज्जानं ब्राह्मणानं एकाचरियो पि येन ब्रह्मा सक्खिदिट्ठो ति ?

Q.3 Give critical note on any one.

(06)

कोणत्याही एकावर विवेचक टीप लिहा.

- खीरोदखीभूता
- चेतसो परिवितक्को उदपादि

Q.4 Answer in detail of the following question (any one)

(10)

खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)

- तथागतांनी उपमांद्वारे वासेट्ठ नावाच्या तरुण ब्राह्मणाला ब्रह्म सहव्यतेचे स्पष्टीकरण कसे दिले ?
- तथागतांनी अव्याकृत प्रश्नांसंबंधी मालुङ्गपुत्ताला कोणती उपमा दिली व का ?

PART – B

Poetry Section – पद्य विभाग

Q.1 Translate into English or Marathi. (Any Two)

(14)

इंग्रजी किंवा मराठीत भाषांतर करा. (कोणतेही दोन)

a) तण्हक्खयाधिमुत्तस्स, असम्मोहञ्च चेतसो।

दिस्वा आयतनुप्पादं, सम्मा चित्तं विमुच्चति ॥

तस्स सम्मा विमुत्तस्स, सन्तचित्तस्स भिक्खुनो।

कतस्स पटिचयो नत्थि, करणीयं न विज्जति ॥

सेलो यथा एकघनो, वातेन न समीरति।

एवं रूपा रसा सदा, गन्धा फस्सा च केवला ॥

b) चित्तकारसुकताव लेखिका, सोभरे सु भमुका पुरे मम।

ता जराय वलिभिप्पलम्बिता, सच्चवादिवचनं अनञ्जथा ॥

भस्सरा सुरुचिरा यथा मणी, नेत्तहेसुमभिनीलमायता।

ते जरायभिहता न सोभरे, सच्चवादिवचनं अनञ्जथा ॥

सण्हतुङ्गसदिसी च नासिका, सोभते सु अभियोब्बनं पति।

सा जराय उपकूलिता विय, सच्चवादिवचनं अनञ्जथा ॥

c) अवुट्ठिको जनपदो, दुब्बिक्खो छातको महा।

ददाहि पवरं नागं, सब्बसेतं गजुत्तमं ॥

ददामि न विकम्पामि, यं मं याचन्ति ब्राह्मणा।

सन्तं नप्पतिगूहामि, दाने मे रमते मनो ॥

न मे याचकमनुप्पत्ते, पटिक्खेपो अनुच्छवो।

मा मे भिज्जि समादानं, दस्सामि विपुलं गजं ॥

Q. 2 Explain with reference to context. (Any Two)

(10)

संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा. (कोणतेही दोन)

- नत्थि चेतसिकं दुक्खं अनपेक्खस्स गामणि। अतिकन्ता भया सब्बे खीणसंयोजनस्स वे।
- सुमत्तं मं मञ्जमाना चापा पुत्तमतोसयि । चापाय बन्धनं छेत्वा पब्बज्जिस्सं पुनोपहं।
- याहु रट्टे समुक्कट्टो रट्टो अङ्गस्स पद्दगू। स्वाज्ज धम्मेषु उक्कट्टो सोणो दुक्खस्स पारगू।

Q.3 Give critical note on any one.

(06)

कोणत्याही एकावर विवेचक टीप लिहा.

- मधुवाणिजा
- तदापि पथवी कम्मि सिनेरुवनवटंसका

Q.4 Answer in detail of the following question (any one)

(10)

खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)

- वेस्सन्तर राजाचा परिवार
- काळ व चापाथेरी यांच्यामध्ये झालेला संवाद

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—5

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2027

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

ARABIC

General Paper II

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

1. Translate into English or Urdu or Marathi any two of the following passages : [16]

(الف) ”فِي طَرِيقِ مَنْزِلِنَا دُكَّانُ الْبَقَّالِ، هُوَ كَبِيرٌ جَدًّا - يُفْتَحُ صَبَاحاً مُبَكِّراً وَيُغْلَقُ عِشَاءً ا - كُلُّ شَيْءٍ وُضِعَ فِيهِ بِنِظَامٍ حَسَنِ، فِيهِ كُلُّ نَوْعٍ مِنْ أَنْوَاعِ الْمَا كُولَاتِ، كُلُّ الْمَاءِ كُولَاتٍ جَيِّدَةٌ وَ نَظِيفَةٌ، أَسْعَارُ الْأَشْيَاءِ مُنَاسِبَةٌ، يُبَاعُ كُلُّ شَيْءٍ بِسِعْرِ مُحَدَّدٍ، فِي دُكَّانِ الْبَقَّالِ - أُرْزُ، دَقِيقٌ، عَدَسٌ، صَابُونٌ، شَائِي - كُلُّ نَوْعٍ فِي صُنْدُوقٍ أَوْ عَلِي رَقِّ، الصَّنَادِيقُ مُنْضَدَّةٌ، وَالرُّفُوفُ عَلَى الْحَائِطِ - الْبَقَّالُ رَجُلٌ أَمِينٌ وَعَا مِلُّ الدُّكَّانِ نَشِيطٌ -“

(ب) ”طَلَعَ الْفَجْرُ، وَأَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ وَالسُّتَيْقِظُ الْمُسْلِمُونَ، مَا جِدَّ اسْتَيْقِظَ وَتَوَجَّهَ إِلَى الْمَسْجِدِ لِلصَّلَاةِ، هُوَ فَتَحَ الْحَنْضِيَّةَ وَتَوَضَّأَ لِصَّلَاةِ الصُّبْحِ - جَاءَ الْمُسْلِمُونَ وَتَوَضَّأُوا - خَرَجَ الْإِمَامُ مِنْ حُجْرَتِهِ - كَبَّرَ الْمُؤَذِّنُ وَقَالَ : قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ، قَامَ الْمُسْلِمُونَ فِي صُفُوفٍ بِظَامٍ

P.T.O.

حَسَنٍ، وَصَلُّوا بِالْجَمَاعَةِ - سَلَّمَ الْإِمَامُ وَسَلَّمِ الْمُسْلِمُونَ وَانْتَهَتْ
الصَّلَاةُ، وَبَعْدَ الدُّعَاءِ تَوَجَّهَ الْإِمَامُ إِلَى الْمُصَلِّينَ وَتَقَدَّمَ إِلَيْهِمْ - فَسَرَ الْقُرْآنَ
الْكَرِيمَ وَشَرَّمَ الْحَدِيثَ الشَّرِيفَ تَأَثَّرَ السَّامِعُونَ -“

(ج) ”ذَهَبَ حَامِدٌ إِلَى مَكْتَبِ الْبَرِيدِ وَالشُّتْرَى بِطَاقَةٍ وَظَرْفًا، وَدَخَلَ
حُجْرَتَهُ وَجَلَسَ أَمَامَ مَكْتَبِهِ، وَكَتَبَ الْخِطَابَ إِلَى وَالِدِهِ، وَوَالِدُهُ
يَعِيشُ فِي بَلَدَةٍ بَعِيدَةٍ فَوَضَعَ الْخِطَابَ فِي الظَّرْفِ، وَكَتَبَ الْعُنْوَانَ
عَلَى الظَّرْفِ وَأَغْلَقَهُ ثُمَّ أَلْصَقَ عَلَى الظَّرْفِ طَابِعَ بَرِيدٍ - وَوَضَعَهُ فِي
صُنْدُوقِ الْبَرِيدِ - وَصَلَ الْخِطَابُ إِلَى الْوَالِدِ وَفَتَحَ الْوَالِدُ خِطَابَ ابْنِهِ
فَرَحًا -“

2. (A) Explain with reference to the context any *four* of the following

verses :

[8]

(١) أَعْيَنِي جُودًا وَلَا تَجْمُدَا

أَلَاتُبْكِيَانِ لِصَخْرٍ النَّدِيِّ؟

(٢) أَلَاتُبْكِيَانِ الْجَوَادِ الْجَمِيلِ

أَلَاتُبْكِيَانِ الْفَتَى السَّيِّدَا

(٣) طَوِيلُ النَّجَادِ رَفِيعُ الْعِمَادِ

سَادَ عَشِيرَتَهُ أَمْرَدَا

(٤) إِذَا الْقَوْمُ مَدَّ وَأَيْدِيهِمْ

إِلَى الْمَجْدِ مَدَّ إِلَيْهِ يَدَا

(٥) فَنَالَ الَّذِي فَوْقَ أَيْدِيهِمْ

مِنَ الْمَجْدِ ثُمَّ مَضَى مُصْعِدًا

(٦) يَحْمِلُهُ الْقَوْمُ مَا عَا لَهُمْ

وَإِنْ كَانَ أَصْغَرُهُمْ مَوْلِدًا

(٧) وَإِنْ ذَكَرَ الْمَجْدُ الْفَيْتَةَ

تَأَزَّرَ بِالْمَجْدِ ثُمَّ ارْتَدَى

(B) Summarise any *two* of the following lessons : [8]

(١) الْمَطْعَمُ

(٢) الصَّيْدَ لِيَّةُ

(٣) رِحْلَةَ إِلَى دِهْلِي

(٤) الزَّمَنُ

3. Explain any *two* of the following Surahas : [16]

(١) سُورَةُ الْقَدْرِ

(٢) سُورَةُ الْفَاتِحَةِ

(٣) سُورَةُ الْفَلَقِ

4. Define and illustrate with examples any *two* of the following topics :

[16]

(١) أَلْفِعْلُ الْأَمْرِ وَالنَّهْيِ

(٢) الظُّرْفُ (زمان و مكان)

(٣) الْأَفْعَالُ النَّاقِصَةُ

(٤) الْفِعْلُ الْمُضَارِعُ الْمَجْزُومُ

5. (A) Translate into English any *four* of the following sentences : [8]

(١) اذْهَبْ إِلَى غُرْفَتِكَ وَاقْرَأْ كِتَابَكَ -

(٢) سَوْفَ يَفْتَحُ الْفَرَّاشُ بَابَ الْمَكْتَبِ -

(٣) هَلْ تَقْرَأُ وَتَكْتُبُ الْعَرَبِيَّةَ فِي فَصْلِكَ -

(٤) يَا حَامِدُ اجْلِسْ عَلَيَّ مَكْتَبِكَ وَاقْرَأْ -

(٥) افْتَحْ كُرَّاسَتَكَ وَاكْتُبْ مَقَالَةً قَصِيرَةً -

(٦) لَا يَسْكُنُ مَا جِدُّ فِي هَذَا الْبَيْتِ -

(٧) مَتَى يَعُودُ وَالِدُكَ مِنْ مَكْتَبِهِ -

(B) Translate into Arabic any *four* of the following sentences : [8]

- (1) Don't play in the street.
- (2) Where is your office situated ?
- (3) Write your name on the new note-book.
- (4) The teacher has written the lesson.
- (5) Ayesha sits on that chair
- (6) Do you read and write the Arabic ?
- (7) Please put the letter in an envelope.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2028

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

ECONOMICS

(G-2 : Modern Banking)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Explain the concept of Bank.

(ii) Explain the principle of security.

(iii) Explain the Non-Resident Indian Account (NRI).

(iv) Explain the types of crossing.

(v) Explain the concept of RTGS.

(vi) Explain the concept of Cash Reserve Ratio.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

(i) Explain the evolution of Banking in India.

(ii) Explain the primary functions of Commercial Banks.

(iii) Explain the meaning and features of Bill of Exchange.

(iv) Explain the functions of NABARD.

P.T.O.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]

(i) Explain the structure of Indian Banking System.

(ii) Explain the functions of the Reserve Bank of India.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]

(i) Regional Rural Banks

(ii) Process of Closure of Account

(iii) Balance Sheet of Commercial Bank

(iv) Endorsement

(v) Core Banking

(vi) Challenges before Co-operative Banking.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **100** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही **चार**) : [20]

(i) 'बँक' संकल्पना स्पष्ट करा.

(ii) 'सुरक्षितता' तत्व स्पष्ट करा.

(iii) 'अनिवाशी भारतीय' खाते स्पष्ट करा.

(iv) रेखांकणाचे प्रकार स्पष्ट करा.

(v) RTGSची संकल्पना सांगा.

(vi) 'रोख राखीव निधीचे' प्रमाण संकल्पना स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (i) भारतातील बँक व्यवसायाची उत्क्रांती स्पष्ट करा.
 - (ii) व्यापारी बँकांची प्राथमिक कार्ये स्पष्ट करा.
 - (iii) विनिमय पत्राचा अर्थ आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - (iv) 'नाबार्ड'ची कार्ये स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]
- (i) भारतातील बँक व्यवसायाची रचना स्पष्ट करा.
 - (ii) भारतीय रिझर्व्ह बँकेची कार्ये स्पष्ट करा.
4. संक्षिप्त टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (i) प्रादेशिक ग्रामीण बँका
 - (ii) खाते बंद करण्याची पद्धती
 - (iii) व्यापारी बँकेचे ताळेबंदपत्रक
 - (iv) पृष्ठांकन
 - (v) कोअर बँकिंग
 - (vi) सहकारी बँकापुढील आव्हाने.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2029

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

ECONOMICS

Special Paper I

(Micro Economics)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Explain the importance of Micro-Economics.
- (2) Explain the law of demand.
- (3) Discuss the characteristics of perfect competition.
- (4) Private cost and social cost.
- (5) Explain the demand for money motive.
- (6) Explain the social welfare function.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) Explain basic economic problems.
- (2) Discuss the law of diminishing marginal utility.
- (3) State the determinants of supply.
- (4) Risk and uncertainty theory of profit.

P.T.O.

3. Answer the following questions in 400 words each (any one) : [20]
- (1) State the meaning of Micro-Economics ? Explain the nature and scope of Micro-Economics.
 - (2) Discuss the loanable funds theory of interest.
4. Write short notes on (any four) : [20]
- (1) Tools of Economic analysis
 - (2) Oligopoly
 - (3) Concept of Economic Welfare
 - (4) Opportunity cost
 - (5) Limitations of Micro-Economics
 - (6) Quasi rent.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (1) अंशलक्षी अर्थशास्त्राचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 - (2) मागणीचा नियम स्पष्ट करा.
 - (3) पूर्ण स्पर्धेची वैशिष्ट्ये सांगा.
 - (4) खाजगी खर्च-सामाजिक खर्च स्पष्ट करा.
 - (5) पैशाच्या मागणीचे विविध हेतू स्पष्ट करा.
 - (6) सामाजिक कल्याण फलन.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **200** शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (1) मूलभूत आर्थिक प्रश्न स्पष्ट करा.
 - (2) घटत्या सिमांत उपयोगिता सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - (3) पुरवठ्याचे निर्धारक घटक स्पष्ट करा.
 - (4) नफ्याचा धोका आणि अनिश्चितता सिद्धांत लिहा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **400** शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (1) अंशलक्षी अर्थशास्त्राची संकल्पना स्पष्ट करा. अंशलक्षी अर्थशास्त्राचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
 - (2) व्याजाचा कर्जाऊ रक्कमेचा सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (1) आर्थिक विश्लेषणाची साधने
 - (2) अल्पविक्रेताधिकाराची वैशिष्ट्ये
 - (3) आर्थिक कल्याण संकल्पना
 - (4) संधी त्याग खर्च
 - (5) सुक्ष्म अर्थशास्त्राच्या मर्यादा
 - (6) आभास खंड.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2030

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

ECONOMICS

(Special Paper-II)

(Macro-Economics)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

- 1.** Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]
 - (i) Write the importance of Macro-economics.
 - (ii) State the primary functions of money.
 - (iii) Explain the Fisher's equation.
 - (iv) Explain the average propensity to consume.
 - (v) What is Gross National Product ?
 - (vi) Write the features of trade cycle.

- 2.** Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]
 - (i) Write the types of investment.
 - (ii) Write the methods of National Income Measurement.
 - (iii) Write the factors influencing consumption function.
 - (iv) Explain the phases of trade cycle.

- 3.** Answer the following questions in **400** words (any *one*) : [20]
 - (i) What is inflation ? Write the causes and effects of inflation.
 - (ii) Explain Say's law of market with its critical appraisal.

P.T.O.

4. Write short notes on (any four) : [20]
- (i) Investment multiplier
 - (ii) Per capita income
 - (iii) Difference between micro and macro-economics
 - (iv) Marginal propensity to save
 - (v) Instruments of monetary policy
 - (vi) Objectives of macro-economic policy.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (i) स्थूल अर्थशास्त्राचे महत्व लिहा.
 - (ii) पैशाची प्राथमिक कार्ये सांगा.
 - (iii) फिशरचे विनिमय समीकरण स्पष्ट करा.
 - (iv) सरासरी उपभोग प्रवृत्ती स्पष्ट करा.
 - (v) स्थूल राष्ट्रीय उत्पादन म्हणजे काय ?
 - (vi) व्यापार चक्राची वैशिष्ट्ये लिहा.
2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (i) गुंतवणूकीचे प्रकार लिहा.
 - (ii) राष्ट्रीय उत्पन्न मापनाच्या पद्धती लिहा.
 - (iii) उपभोगफलनावर परिणाम करणारे घटक लिहा.
 - (iv) व्यापार चक्राच्या अवस्था स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची 400 शब्दांत उत्तर लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (i) चलनवाढ म्हणजे काय ? चलनवाढीची कारणे व परिणाम लिहा.
 - (ii) 'से' यांचा बाजाराचा नियम टिकासहित स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :

[20]

- (i) गुंतवणूक गुणक
- (ii) दरडोई उत्पन्न
- (iii) सुक्ष्म व स्थूल अर्थशास्त्रातील फरक
- (iv) सीमांत बचत प्रवृत्ती
- (v) चलनविषयक धोरणाची साधने
- (vi) समग्रलक्षी आर्थिक उद्दिष्ट्ये।

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—5

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2031

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019
POLITICAL SCIENCE
General Paper-II
(Government and Politics of UK, USA)
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *four* questions (in **100** words each) : [20]
 - (1) Origin and the development of the Constitution of America
 - (2) Party System in America
 - (3) Functions of the British Cabinet
 - (4) District Court in America
 - (5) Human Rights Movement in England
 - (6) Philadelphia Conference of 1787

2. Attempt any *two* questions (in **200** words each) : [20]
 - (1) Discuss the powers and position of the British King.
 - (2) Give the performance of Women's Movement in America.
 - (3) Explain the power and functions of the President of America.
 - (4) Trace the origin and development of the Constitution in England.

3. Attempt any *one* question (in **400** words : [20]
 - (1) Explain the salient features of the Constitution of America.
 - (2) Explain the salient features of the Party System in England.

P.T.O.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (1) Senate : The Most Powerful Chamber
- (2) Women's Movement in England
- (3) Ethnic Movement in America
- (4) Role of Interest Groups in America
- (5) Local Government Structure in England
- (6) Nature of England Judiciary.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (1) अमेरिकन राज्यघटनेचा उदय आणि विकास
- (2) अमेरिकेतील पक्षपद्धती
- (3) ब्रिटनमधील कॅबिनेटचे कार्य
- (4) अमेरिकेतील डिस्ट्रिक्ट कोर्ट
- (5) इंग्लंडमधील मानवी हक्क चळवळ
- (6) 1787ची फिलाडेल्फिया परिषद

2. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 200 शब्दात) : [20]

- (1) ब्रिटीश राजाचे अधिकार आणि स्थान यांची चर्चा करा.
- (2) अमेरिकेतील स्त्रियांची चळवळीचा आढावा घ्या.
- (3) अमेरिकेच्या राष्ट्रअध्यक्षांचे अधिकार व कार्य स्पष्ट करा.
- (4) इंग्लंडच्या राज्यघटनेचा उदय आणि विकासाचा आढावा घ्या.

3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 400 शब्दात) : [20]
- (1) अमेरिकेच्या राज्यघटनेची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - (2) इंग्लंडच्या पक्षपद्धतीची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (1) सिनेट : सर्वश्रेष्ठ सभागृह
 - (2) इंग्लंडमधील स्त्रीवादी चळवळ
 - (3) अमेरिकेतील वांशिक चळवळ
 - (4) अमेरिकेतील हितसंबंधी गटाची भूमिका
 - (5) इंग्लंडमधील स्थानिक शासनाची रचना
 - (6) इंग्लंडमधील न्यायमंडळाचे स्वरूप.

[5501]-2031

POLITICAL THEORY AND CONCEPTS

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :- (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *four* questions (in **100** words each) : [20]
 - (1) Meaning of Political Theory
 - (2) What is the meaning of state ?
 - (3) Political Justice
 - (4) Nature of Liberty
 - (5) The concept of Democracy
 - (6) State the meaning of Globalization

2. Attempt any *two* questions (in **200** words each) : [20]
 - (1) State difference between liberal and conservative view of Political Theory.
 - (2) Explain the concept of Hegemony.
 - (3) Explain different types of Rights.
 - (4) Explain merits and demerits of Democracy.

3. Attempt any *one* question (in **400** words) : [20]
 - (1) Define equality and explain the types of equality.
 - (2) Explain the positive and negative impacts of Globalization.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]
 - (1) Essential elements of the state
 - (2) Characteristics of Authority
 - (3) Nature of Sovereignty
 - (4) Indirect Democracy
 - (5) Political Liberty
 - (6) Social Justice

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपात्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]
 - (1) राजकीय सिद्धान्ताचा अर्थ
 - (2) राज्याचा अर्थ काय आहे ?
 - (3) राजकीय न्याय
 - (4) स्वातंत्र्याचे स्वरूप
 - (5) लोकशाहीची संकल्पना
 - (6) जागतिकीकरणाचा अर्थ सांगा
2. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 200 शब्द) : [20]
 - (1) पुरोगामी आणि प्रतिगामी राजकीय सिद्धान्तातील फरक सांगा.
 - (2) धुरीणत्वाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - (3) हक्कांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
 - (4) लोकशाहीचे गुण आणि दोष स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (400 शब्दात) : [20]
 - (1) समतेची व्याख्या सांगा आणि समतेचे प्रकार स्पष्ट करा.
 - (2) जागतिकरणाचे सकारात्मक आणि नकारात्मक प्रभाव स्पष्ट करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]
 - (1) राज्याचे आवश्यक घटक
 - (2) अधिसत्तेची वैशिष्ट्ये
 - (3) सार्वभौमत्वाचे स्वरूप
 - (4) अप्रत्यक्ष लोकशाही
 - (5) राजकीय स्वातंत्र्य
 - (6) सामाजिक न्याय

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2032

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

Special Paper-I

(Western Political Thought)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *four* questions (in **100** words each) : [20]

(i) State Plato's views on Philosopher King.

(ii) Fundamental features of John Locke's Social Contract.

(iii) Explain Thomas Hobbes views on Human Nature.

(iv) State *two* types of Morality given by Machiavelli.

(v) State the meaning of Rousseau's General Will.

(vi) J.S. Mill's views about Representative Qualification.

2. Attempt any *two* questions (in **200** words each) : [20]

(i) Explain the theory of surplus value by Karl Marx.

(ii) Explain Rousseau's Social Contract Theory.

(iii) Explain Machiavelli's suggestions to the king.

(iv) Discuss Hobbes' views on sovereignty.

3. Attempt any *one* question (**400** words) : [20]

(i) Explain Plato's theory of Justice.

(ii) Discuss Aristotle's views on classification of state.

P.T.O.

4. Write short notes on any four : [20]

- (i) Plato's Ideal state
- (ii) Write Locke's views on Natural Rights
- (iii) State two different Aristotle's views on property
- (iv) Marx's views on base and superstructure
- (v) Rousseau's views on Government
- (vi) Thomas Hobbe's state of Nature.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (i) तत्वज्ञ राजा संबंधी प्लेटोचे विचार सांगा.
- (ii) जॉन लॉकच्या सामाजिक कराराची वैशिष्ट्ये.
- (iii) थॉमस हॉब्सचे मानवी स्वभावसंबंधीची विचार स्पष्ट करा.
- (iv) मॅकव्हलीने सांगितलेल्या नैतिकतेचे दोन प्रकार सांगा.
- (v) रूसोच्या सामूहिक ईहेचा अर्थ सांगा.
- (vi) जे.एस. मिलचे प्रतिनिधि पात्रतेसंबंधी विचार.

2. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 200 शब्दात) : [20]

- (i) कार्लमार्क्सचा अतिरिक्त मूल्य सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (ii) रूसोचा सामाजिक करार सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (iii) मॅकव्हलीने राजाला केलेला उपदेश स्पष्ट करा.
- (iv) हॉब्सच्या सार्वभौमत्वावरील विचारांची चर्चा करा.

3. कोणताही एक प्रश्न सोडवा (400 शब्दात) : [20]

- (i) प्लेटोचा न्याय सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (ii) अँरिस्टॉटलने केलेल्या राज्याच्या वर्गीकरणाची चर्चा करा.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा : [20]

- (i) प्लेटोचे आदर्श राज्य
- (ii) लॉकचे नैसर्गिक हक्कासंबंधीचे विचार लिहा
- (iii) अँरिस्टॉटलचे संपत्तीचे दोन विविध प्रकार सांगा
- (iv) मार्क्सचे पाया व ईमलाविषयक विचार
- (v) रूसोचे शासनविषयक विचार
- (vi) थॉमस हॉब्जची निसर्गावस्था.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2033

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

(Special Paper II)

(Political Sociology)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *four* questions (in **100** words each) : [20]
 - (i) Features of behavioural approach
 - (ii) State the process of political socialization
 - (iii) Meaning of political change
 - (iv) Causes of political participation
 - (v) Origin of legitimacy
 - (vi) Importance of political culture.

2. Attempt any *two* questions (in **200** words each) : [20]
 - (i) Explain nature and scope of Political Sociology.
 - (ii) Describe types of political cultures by Almond and Verba.
 - (iii) Explain meaning and nature of Political Sociology.
 - (iv) Explain the concept of political development.

3. Attempt any *one* question (in **400** words) : [20]
 - (i) Explain the contribution of Karl Marx in Political Sociology.
 - (ii) Explain the levels of political participation.

P.T.O.

4. Write short notes on (any four) : [20]
- (i) Meaning of legitimacy
 - (ii) Nature of political culture
 - (iii) Importance of political recruitment
 - (iv) Agencies of political socialization
 - (v) Meaning of Influence
 - (vi) Political Development.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]
- (i) वर्तनवादी दृष्टिकोनाची वैशिष्ट्ये
 - (ii) राजकिय सामाजीकरणाची प्रक्रिया सांगा
 - (iii) राजकिय बदलाचा अर्थ
 - (iv) राजकिय सहभागाची कारणे
 - (v) आधिमान्यतेचे उगमस्थान
 - (vi) राजकिय संस्कृतीचे महत्व.
2. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 200 शब्दांत) : [20]
- (i) राजकिय समाजशास्त्राची स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
 - (ii) आल्मंड व व्हर्बा यांनी सांगितलेले राजकिय संस्कृतीचे प्रकार विषद करा.
 - (iii) राजकिय विचारप्रणालीचा अर्थ व स्वरूप स्पष्ट करा.
 - (iv) राजकिय विकासाची संकल्पना स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (400 शब्दांत) : [20]
- (i) राजकिय समाजशास्त्रात कार्ल मार्क्सचे योगदान स्पष्ट करा.
 - (ii) राजकिय सहभागाच्या पातळ्या स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :

[20]

- (i) अधिमान्यतेचा अर्थ
- (ii) राजकिय संस्कृतीचे स्वरूप
- (iii) राजकिय भरतीचे महत्व
- (iv) राजकिय सामाजीकरणाची माध्यमे
- (v) प्रभावाचा अर्थ
- (vi) राजकिय विकास.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2034

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

HISTORY

General Paper (G-2)

[Modern India (1857-1950)]

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]
 - (i) Explain the concept of 'Nationalism'.
 - (ii) State the proclamation of Queen Victoria in year 1858.
 - (iii) Explain the philosophy of extremists.
 - (iv) Explain the Gandhi-Irwin Pact of 1931.
 - (v) Write the nature of Khilafat Movement.
 - (vi) Explain 'Mountbatten Plan'.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]
 - (i) Explain the causes of failure of the rising of 1857.
 - (ii) State the nature of 'Kayamdhara System'.
 - (iii) State the importance of the Quit India Movement.
 - (iv) Discuss the consequences of the partition of India in 1947.

3. Answer the following questions in **400** words (any *one*) : [20]
 - (i) Explain the contribution of Prarthana Samaj in Social Reform Movement.
 - (ii) Give an account of Dalit Movement in India under the leadership of Dr. Babasaheb Ambedkar.

P.T.O.

4. Write short notes on (any four) :

[20]

- (i) Modernity
- (ii) Dr. Annie Besant
- (iii) Filtration Theory
- (iv) Dandi Satyagrah
- (v) Mohammad Iqbal
- (vi) Razakar.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) :

[20]

- (i) 'राष्ट्रवाद' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (ii) सन 1858 चा व्हिक्टोरीआ राणीचा जाहिरनामा स्पष्ट करा.
- (iii) जहालांचे तत्वज्ञान स्पष्ट करा.
- (iv) सन 1931 चा गांधी-आयर्विन करार विशद करा.
- (v) 'खिलापत चळवळीचे स्वरूप लिहा.
- (vi) माऊंटबेटन योजना स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) :

[20]

- (i) सन 1857च्या उठावाच्या अपयशाची कारणे विशद करा.
- (ii) कायमधारा पद्धतीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (iii) छोडो भारत चळवळीचे महत्व स्पष्ट करा.
- (iv) सन 1947 मधील भारताच्या फाळणीच्या परिणामांची चर्चा करा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे 400 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]

(i) सामाजिक सुधारणा चळवळीतील प्रार्थना समाजाचे योगदान विशद करा.

(ii) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या नेतृत्वाखालील भारतातील दलित चळवळीचा वृत्तांत द्या.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

(i) आधुनिकता

(ii) डॉ. अंनी बेझंट

(iii) झिरपण्याचा सिद्धांत

(iv) दांडी सत्याग्रह

(v) महंमद इकबाल

(vi) रझाकार.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2035

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

HISTORY

Special Paper-S-1

(S-1 : Diplomatic History of Marathas : 1707-1818)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]
 - (i) Explain the concept of 'Sardeshmukhi.
 - (ii) Discuss the archaeological sources of the Maratha History.
 - (iii) Explain the importance of the Treaty of Mungishevgaon.
 - (iv) Write a short note on Raghuji Bhosale.
 - (v) Explain the importance of the Battle of Rakshabhuvan.
 - (vi) Explain the Judicial Administration during the Peshwa period.
2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]
 - (i) Explain the origin and growth of Maratha Mandal.
 - (ii) Write the effects of Third Battle of Panipat.
 - (iii) Discuss the relation between Maratha and Mysore.
 - (iv) Discuss the provincial administration of Marathas.
3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]
 - (i) Discuss the expansion of Maratha power in the North.
 - (ii) State the causes of decline of Maratha power.

P.T.O.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (i) Victory of Khed
- (ii) Peshwa Madhavrao-I
- (iii) Barbhai Council
- (iv) Ahilyabai Holkar
- (v) Haider Ali
- (vi) Local Judicial System during the Peshwa period.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) 'सरदेशमुखी' संकल्पना स्पष्ट करा.
- (ii) मराठ्यांच्या इतिहासाची पुरातत्वीय साधनांची चर्चा करा.
- (iii) मुंगी-शेवगांव तहाचे महत्व विशद करा.
- (iv) रघुजी भोसले यावर थोडक्यात टीपा लिहा.
- (v) राक्षसभुवन लढाईचे महत्व विशद करा.
- (vi) पेशवेकालीन न्याय प्रशासनाची माहिती विशद करा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) मराठा मंडळाचा उदय व विकास स्पष्ट करा.
- (ii) तिसऱ्या पानीपत युद्धाचे परिणाम लिहा.
- (iii) मराठा-म्हैसूर संबंधाची चर्चा करा.
- (iv) मराठ्यांच्या प्रांतीय प्रशासनाची चर्चा करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा : [20]
(i) उत्तरेकडील मराठी सत्तेच्या विस्ताराची चर्चा करा.
(ii) मराठी सत्तेच्या विनाशाची कारणे सांगा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
(i) खेडचा विजय
(ii) पेशवा पहिला माधवराव
(iii) बारभाई मंडळ
(iv) अहिल्याबाई होळकर
(v) हैदरअली
(vi) पेशवेकालीन स्थानिक न्यायव्यवस्था.

[5501]-2035

(Ancient India : 3000 BC to 1200 AD.)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Explain the concept of 'Alvars-Naynars'.

(ii) Describe the religious life during later Vedic period.

(iii) Write a note on status of women during the Gupta period.

(iv) Discuss the religious policy during the Harshvardhan period.

(v) Write a note on Sanyam literature.

(vi) Explain the cultural contribution of Rashtrakutas.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

(i) Give in detail account of the religious life in the Indus Valley Civilization.

(ii) Discuss the life and teaching of Vardhaman Mahavir.

(iii) Examine the cultural contribution of the Satvahanas.

(iv) Evaluate the achievement of Harshvardhan.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]

(i) Explain the scope and features of the Harappan civilization.

(ii) Discuss the achievements of Chandragupta Maurya.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (i) Sacrificial system in Early Vedic period
- (ii) Political work of Satvahanas
- (iii) Samudragupta
- (iv) Pulkeshi-II
- (v) Sangam Age
- (vi) Temples during the Chalukya period.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) अलवार-नयनार या संकल्पना स्पष्ट करा.
- (ii) उत्तर वैदिक काळातील धार्मिक जीवनाचे वर्णन करा.
- (iii) गुप्तकालीन स्त्रियांच्या दर्जावर टिपण लिहा.
- (iv) हर्षवर्धनकालीन धार्मिक धोरणाची चर्चा करा.
- (v) संगम साहित्याविषयी माहिती द्या.
- (vi) राष्ट्रकूटांचे सांस्कृतिक योगदान स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) सिंधू संस्कृतीतील धार्मिक जीवनाची सविस्तर माहिती द्या.
- (ii) वर्धमान महावीरांचे जीवन व शिकवण याची चर्चा करा.
- (iii) सातवाहनांच्या सांस्कृतिक योगदानाचे परीक्षण करा.
- (iv) हर्षवर्धनाच्या कामगिरीचे मूल्यमापन करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा : [20]
(i) हरप्पा/सिंधू संस्कृतीची व्याप्ती आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
(ii) चंद्रगुप्त मौर्याच्या कामगिरीची चर्चा करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
(i) पूर्ववैदिक काळातील यज्ञपद्धती
(ii) सातवाहनांची राजकीय कामगिरी
(iii) समुद्रगुप्त
(iv) दुसरा पुलकेशी
(v) संगम युग
(vi) चालुक्यकालीन मंदिर.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2036

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

HISTORY

Special Paper II

[History of Modern Maharashtra (1818 to 1960)]

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Explain the concept of 'Nationalism'.
- (2) Bombay Association.
- (3) State the principles of Prarthana Samaj.
- (4) Discuss in brief the educational contribution of Maharshi Dhondo Keshav Karve.
- (5) State the Philosophy of Moderates.
- (6) Write a brief note on Vasudev Balwant Phadake.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) Explain the social impact of the British Rule in Maharashtra.
- (2) Explain the contribution of Arya Samaj in Socio-Religious Reform Movement.
- (3) Discuss the contribution of Rajarshi Chhatrapati Shahu Maharaj.
- (4) Explain the development of peasants movement in Maharashtra.

P.T.O.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]
- (1) Review the contribution of Mahatma Phule to Socio-religious reform movement.
 - (2) Give an account of Civil Disobedience movement in Maharashtra.
4. Write short notes on (any *four*) : [20]
- (1) Four Points Programme of Lokmanya Tilak
 - (2) Industrialization
 - (3) Balshastree Jambhekar
 - (4) Paramahansa Sabha
 - (5) Write a short note on 'Dr. Babasaheb Ambedkar and Education Work'.
 - (6) Razakar.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **100** शब्दांत लिहा (कोणतेही **चार**) : [20]
- (1) 'राष्ट्रवाद' संकल्पना स्पष्ट करा.
 - (2) बाँबे असोसिएशन.
 - (3) प्रार्थना समाजाची तत्वे सांगा.
 - (4) महर्षी धोंडो केशव कर्वे यांच्या शिक्षण क्षेत्रातील योगदानाची चर्चा करा.
 - (5) मवाळांचे तत्वज्ञान सांगा.
 - (6) वासुदेव बळवंत फडके यावर संक्षिप्त टिप लिहा.

2. पुढील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (1) ब्रिटिश शासनाचे महाराष्ट्रावर झालेले सामाजिक परिणाम स्पष्ट करा.
 - (2) सामाजिक आणि धार्मिक सुधारणा चळवळीतील आर्य समाजाचे योगदान स्पष्ट करा.
 - (3) राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज यांच्या कार्याची सविस्तर चर्चा करा.
 - (4) महाराष्ट्रातील शेतकरी चळवळीची वाटचाल स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणताही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]
- (1) महात्मा फुले यांच्या सामाजिक व धार्मिक सुधारणा चळवळीतील योगदानाचा आढावा घ्या.
 - (2) महाराष्ट्रातील सविनय कायदेभंग आंदोलनाचा वृत्तांत द्या.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणताही चार) : [20]
- (1) लोकमान्य टिळकांची चतुःसुत्री कार्यक्रम स्पष्ट करा.
 - (2) औद्योगिकीकरण
 - (3) बाळशास्त्री जांभेकर
 - (4) परमहंस सभा
 - (5) 'डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि शैक्षणिक कार्य' यावर संक्षिप्त टिप लिहा.
 - (6) रझाकार.

[5501]-2036

MEDIEVAL INDIA (1206 TO 1707)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]
 - (1) Explain the concept of 'Sulah-i-Kul'.
 - (2) Give information about 'First Battle of Tarain'.
 - (3) Describe the skill of 'Tulighna'.
 - (4) Give information about 'Nurjahan Junta'.
 - (5) Explain the Zabti or Todarmal's Bandobast.
 - (6) Explain the relations between Chhatrapati Sambhaji and Prince Akbar.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]
 - (1) Explain the achievements of Sultan Razia.
 - (2) Elaborate the development of Trade and Industry during the Delhi Sultanate.
 - (3) Review the socio-economic life under the Yadavas.
 - (4) Discuss the relations between Maharana Pratap and Emperor Akbar.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]
 - (1) Evaluate the experiments of Muhammad-Bin-Tughlaq.
 - (2) Review the Mughal Administration in detail.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]
 - (1) Architecture during the reign of Allauddin Khilji
 - (2) Dev Raya II
 - (3) Battle of Khanua

- (4) Trade Industry during the Mughals
- (5) Paintings during Jahangir
- (6) Relations between Mughals-Adilshahi.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. पुढील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]
 - (1) 'सुलह-इ-कुल' की संकल्पना स्पष्ट करा.
 - (2) तराईनच्या पहिल्या युद्धाची माहिती द्या.
 - (3) 'तुलूगामा' युद्ध पद्धतीचे वर्णन करा.
 - (4) नुरजहान जुंटा/गट याविषयी माहिती द्या.
 - (5) जब्ती किंवा तोडरमलचा बंदोबस्त स्पष्ट करा.
 - (6) छत्रपती संभाजी महाराज आणि राजपुत्र अकबर यांच्यातील परस्पर संबंध स्पष्ट करा.
2. पुढील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
 - (1) सुलतान रझियाची कामगिरी स्पष्ट करा.
 - (2) दिल्ली सुलतानशाही कालीन व्यापार आणि उद्योग यांच्या विकासाचे वर्णन करा.
 - (3) यादवकालीन सामाजिक-आर्थिक जीवनाचा आढावा घ्या.
 - (4) महाराणा प्रताप आणि सम्राट अकबर यांच्यातील संबंधाची चर्चा करा.
3. पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]
 - (1) मुहम्मद-बिन-तुघलकाच्या प्रयोगांचे मुल्यमापन करा.
 - (2) मुघल प्रशासनाचा सविस्तर आढावा घ्या.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :

[20]

- (1) अल्लाउद्दीन खिलजीकालीन स्थापत्यकला
- (2) दूसरा देवराय
- (3) खानुआचे युद्ध
- (4) मुघलकालीन व्यापार उद्योग
- (5) जहांगिरकालीन चित्रकला
- (6) मुघल-आदिलशाही संबंध.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2037

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

ANTHROPOLOGY

(G-II : Indian Tribes and Tribal Development)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *four* of the following questions in **100** words each : [20]

- (1) Explain the tribal movements after independence.
- (2) Describe the concept of Tribal Development.
- (3) Explain the fieldwork tradition in Anthropology.
- (4) State in brief the Cultural Classification of Indian Tribes.
- (5) What is Report Writing ?
- (6) Explain the participation of tribes in freedom movement.

2. Answer any *two* of the following in **200** words each : [20]

- (1) Explain the various problems of Indian Tribes.
- (2) Describe the economic and geographical classification of Indian Tribes.
- (3) Explain the various types of observation techniques.
- (4) Explain the policy of protective discrimination for scheduled tribes.

3. Answer any *one* of the following in **400** words : [20]

- (1) Explain the structure and functions of youth dormitories.
- (2) What are the various approaches to tribal welfare ?

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* of the following : [20]

- (1) Ghotul
- (2) Nomadic Tribes
- (3) School dropouts
- (4) Tribal subplan
- (5) Integrated Tribal Development Project
- (6) Data Collection.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा : [20]

- (1) स्वातंत्र्योत्तर काळातील आदिवासी चळवळी स्पष्ट करा.
- (2) आदिवासी विकास ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (3) मानवशास्त्रातील क्षेत्रीय कार्य परंपरा विशद करा.
- (4) भारतीय आदिवासींचे सांस्कृतिक वर्गीकरण थोडक्यात लिहा.
- (5) अहवाल लेखन म्हणजे काय?
- (6) आदिवासींचा स्वातंत्र्य चळवळीतील सहभाग स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) भारतीय आदिवासींच्या विविध समस्या स्पष्ट करा.
- (2) भारतीय आदिवासींचे आर्थिक आणि भौगोलिक वर्गीकरण स्पष्ट करा.
- (3) विविध प्रकारच्या निरीक्षण पद्धती स्पष्ट करा.
- (4) अनुसूचित जमातींसाठी असलेले संरक्षणात्मक पक्षपात धोरण स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

- (1) युवागृहांची रचना आणि कार्ये विशद करा.
- (2) आदिवासी विकासाचे विविध दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा : [20]

- (1) गौतुल
- (2) भटक्या जमाती
- (3) शालेय गळती
- (4) आदिवासी उपयोजना
- (5) एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प
- (6) माहिती संकलन.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2038

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

GEOGRAPHY (G-2)

(Gg-210 : Geography of Disaster Management)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—**
- (i) All questions are compulsory.
 - (ii) Figures to the right indicate full marks.
 - (iii) Draw neat diagrams wherever necessary.
 - (iv) Use of map stencils is allowed.

- 1. Answer in about 20 words each (any ten) :** [20]
- (1) What is natural hazard ?
 - (2) Write any *two* examples of manmade disaster.
 - (3) State any *two* stages of post-disaster management.
 - (4) What is management ?
 - (5) State any *two* name of Media.
 - (6) Write any *two* functions of police department in disaster management.
 - (7) State any *two* causes of floods.
 - (8) Write any *two* causes of droughts.
 - (9) State any *two* types of landslides.
 - (10) Write any *two* causes of Earthquakes.
 - (11) State any *two* effects of over use of Resources.
 - (12) State any *two* effects of Deforestation.
 - (13) Write any *two* causes of Global warming.
 - (14) What is CFC's ?
 - (15) What is 'Hail Storm' ?

P.T.O.

2. Answer in about **50** words each (any *two*) : [10]
- (1) Aims and objectives of Disaster Management.
 - (2) Flood Management.
 - (3) Water Management.
 - (4) Effects of 'Hail Storm' on Agriculture.
3. Answer in about **150** words each (any *two*) : [20]
- (1) Explain the stages of pre-disaster management.
 - (2) Explain the causes of cyclone formation.
 - (3) Elaborate the causes of Deforestation.
 - (4) Write an account on 'Tsunami in Indian Ocean-2004'.
4. Answer in about **300** words each (any *two*) : [30]
- (1) Define a disaster and explain the classification of disaster in detail.
 - (2) Describe the standard operating procedure of disaster management at Government level.
 - (3) Give an account of 'landslide as disaster' in detail.
 - (4) Explain 'a ozone depletion as disaster' in detail.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
- (ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
- (iv) नकाशा स्टेन्सिल्स वापरण्यास परवानगी आहे.

1. प्रत्येकी सुमारे **20** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही **दहा**) : [20]
- (1) नैसर्गिक संकट म्हणजे काय?
 - (2) मानवनिर्मित आपत्तीची कोणतेही **दोन** उदाहरणे लिहा.
 - (3) आपत्तीनंतरच्या व्यवस्थापनाचे कोणतेही **दोन** टप्पे सांगा.

- (4) व्यवस्थापन म्हणजे काय?
- (5) कोणत्याही दोन प्रसारमाध्यमांची नावे सांगा.
- (6) आपत्ती व्यवस्थापनात पोलिस खात्याची कोणतीही दोन कार्ये लिहा.
- (7) पूराची कोणतीही दोन कारणे सांगा.
- (8) अवर्षणाची कोणतीही दोन कारणे लिहा.
- (9) भूमिपाताचे कोणतेही दोन प्रकार सांगा.
- (10) भूकंपाची कोणतेही दोन कारणे लिहा.
- (11) साधनसंपत्तीच्या अतिवापराचे कोणतेही दोन परिणाम सांगा.
- (12) निर्वनीकरणाचे कोणतेही दोन परिणाम सांगा.
- (13) जागतिक तापमानवाढीचे कोणतेही दोन कारणे लिहा.
- (14) CFC (सी.एफ.सी.) म्हणजे काय ?
- (15) 'गारांची वृष्टी' म्हणजे काय?

2. प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) आपत्ती व्यवस्थापनाची ध्येये आणि उद्दिष्टे.
- (2) पूर व्यवस्थापन.
- (3) जल व्यवस्थापन.
- (4) गारपीटीचे कृषीवरील परिणाम.

3. प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) आपत्तीपूर्व व्यवस्थापनाचे टप्पे स्पष्ट करा.
- (2) आवर्त निर्मितीची कारणे स्पष्ट करा.
- (3) निर्वनीकरणाची कारणे विशद करा.
- (4) हिंदी महासागरातील 2004 ची त्सुनामी घटनेचा वृत्तांत लिहा.

4. प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (1) आपत्तीची व्याख्या सांगून आपत्तींचे वर्गीकरण सविस्तर स्पष्ट करा.
- (2) 'शासन स्तरावरील आपत्ती व्यवस्थापनाची प्रमाणित कार्यपद्धती वर्णन करा.
- (3) 'भूमीपात एक आपत्ती' सविस्तर वृत्तांत द्या.
- (4) 'ओझोन क्षय एक आपत्ती' सविस्तर स्पष्ट करा.

[5501]-2038

(Gg-210 : Elements of Climatology and Oceanography)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :-**
- (i) All questions are compulsory.
 - (ii) Figures to the right indicate full marks.
 - (iii) Draw neat diagrams wherever necessary.
 - (iv) Use of map stencils is allowed.

1. Answer in about **20** words each (any *ten*) : [20]

- (1) Distinguish between weather and climate.
- (2) What is insolation ?
- (3) Explain the Lapse rate of temperature.
- (4) Give *two* causes of Global Warming.
- (5) What is Albedo ?
- (6) Define Cyclone.
- (7) Give *two* types of Clouds.
- (8) Name the *four* gases present in the atmosphere.
- (9) What is humidity ?
- (10) Give any *two* names of cold currents.
- (11) Give *two* examples of oceanic resources.
- (12) What is ocean water salinity ?
- (13) Give *two* effects of Tsunamis.
- (14) Give any *two* names of ocean.
- (15) State any *two* types of Rainfall.

2. Answer in about **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Characteristics of stratosphere.
- (2) Local winds.
- (3) Importance of ocean currents.
- (4) Density of ocean water.

3. Answer in about **150** words each (any *two*) : [20]
- (1) Describe the Heat budget of the earth.
 - (2) Give the effects of ocean currents.
 - (3) Explain in brief the types of clouds.
 - (4) Explain in detail the characteristics of sea waves.
4. Answer in about **300** words each (any *two*) : [30]
- (1) Explain the causes and effects of cyclones.
 - (2) Give an account of composition and structure of atmosphere.
 - (3) Describe the general idea of ocean relief and explain the relief of Indian ocean with diagram.
 - (4) What is salinity ? Explain the factors affecting salinity of ocean water.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
(iv) नकाशा स्टेन्सिलस वापरण्यास परवानगी आहे.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 20 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणत्याही दहा) : [20]
- (1) हवा आणि हवामान यातील फरक स्पष्ट करा.
 - (2) सौर ऊर्जा म्हणजे काय?
 - (3) तापमानाचा लोपदर स्पष्ट करा.
 - (4) जागतिक तपमानवाढीची दोन कारणे द्या.
 - (5) भू-धवलता म्हणजे काय?
 - (6) चक्रिवादळाची व्याख्या द्या.
 - (7) ढगांच्या दोन प्रकारांची नावे लिहा.
 - (8) वातावरणातील चार वायूंची नावे लिहा.
 - (9) आर्द्रता म्हणजे काय?

- (10) कोणत्याही दोन थंड प्रवाहांची नावे लिहा.
- (11) दोन सागरसंपत्तीची उदाहरणे द्या.
- (12) सागराची क्षारता म्हणजे काय?
- (13) त्सुनामीचे दोन परिणाम सांगा.
- (14) दोन महासागरांची नावे लिहा.
- (15) पर्जन्याच्या कोणत्याही दोन प्रकारांची नावे सांगा.
2. खालीलपैकी प्रत्येकी सुमारे 50 शब्दात उत्तर लिहा (कोणत्याही दोन) : [10]
- (1) स्थितांबराची गुणवैशिष्ट्ये.
- (2) स्थानिक वारे.
- (3) समुद्र प्रवाहांचे महत्त्व.
- (4) सागर जलाची घनता.
3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 150 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]
- (1) 'भू-औष्णिक संतुलन' वर्णन करा.
- (2) समुद्र प्रवाहांचे परिणाम सांगा.
- (3) ढगांचे विविध प्रकार थोडक्यात लिहा.
- (4) सागरी लाटांची गुणवैशिष्ट्ये.
4. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणत्याही दोन) : [30]
- (1) चक्रिवादळाची (आवर्ताची) कारणे आणि परिणाम सांगा.
- (2) वातावरणाची घटना (घटक) आणि संरचना विशद करा.
- (3) सागरतळ रचनेचे वर्णन करून हिंदी महासागराची तळरचना आकृतीसह स्पष्ट करा.
- (4) सागर जलक्षारता म्हणजे काय? सागरजलाच्या क्षारतेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2039

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

GEOGRAPHY

(Gg-220 : Economic Geography)—S-1

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—**
- (i) All questions are compulsory.
 - (ii) Figures to the right indicate full marks.
 - (iii) Use of map stencils is allowed.
 - (iv) Draw neat diagrams wherever necessary.

- 1. Answer in 20 words each (any 10) :** [20]
- (1) Which activities are included in tertiary economic activities ?
 - (2) What do you mean by natural resources ?
 - (3) Write the names of mica-producing countries.
 - (4) Give any *four* examples of coal producing countries.
 - (5) State the examples of iron and steel manufacturing centres in India.
 - (6) What do you mean by conservation of resources ?
 - (7) What is meant by Solid Waste Management ?
 - (8) Give the names of atomic power stations in India.
 - (9) Give the names of rice producing major countries.
 - (10) State the major countries which have developed plantation agriculture.
 - (11) What do you mean by market oriented agriculture ?
 - (12) What are the factors influencing international trade ?
 - (13) Which countries developed dense network of roads ?
 - (14) What is liberalisation ?
 - (15) Write the advantages of waterways.

P.T.O.

2. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]
- (1) Explain the regional approach to the study of economic geography.
 - (2) Distinguish between renewable and non-renewable energy resources.
 - (3) Give the world distribution of automobile industry.
 - (4) Explain the importance of market oriented agriculture.
3. Answer in **150** words each (any *two*) : [20]
- (1) Describe the secondary activities with examples.
 - (2) Give the importance of natural resources.
 - (3) Write the world distribution of ship building industry.
 - (4) Give an account of the rail routes in the world.
4. Answer in **300** words each (any *two*) : [30]
- (1) Define economic geography and explain its nature and scope.
 - (2) Describe the factors affecting agriculture.
 - (3) Explain the factors influencing the development of transportation.
 - (4) Describe the importance and world distribution of hydel power with map.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
- (ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (iii) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
- (iv) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या नकाशे काढा.

1. प्रत्येकी **20** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही **10**) : [20]
- (1) तृतीय व्यवसाय श्रेणीत कोणत्या आर्थिक क्रिया समाविष्ट आहेत ?
 - (2) नैसर्गिक साधनसंपदा म्हणजे काय?
 - (3) अभ्रक उत्पादक देशांची नावे लिहा.
 - (4) कोणत्याही चार कोळसा उत्पादक देशांची उदाहरणे लिहा.

- (5) भारतातील लोहपोलाद उत्पादक केंद्राची उदाहरणे द्या.
- (6) संपदा संवर्धन म्हणजे काय?
- (7) घनकचरा व्यवस्थापन म्हणजे काय?
- (8) भारतातील अणुशक्ती केंद्राची नावे सांगा.
- (9) प्रमुख तांदूळ उत्पादक देशांची नावे लिहा.
- (10) मळ्याची शेती विकसित केलेल्या प्रमुख देशांची नावे सांगा.
- (11) बाजाराभिमुख शेती म्हणजे काय?
- (12) आंतरराष्ट्रीय व्यापारावर कोणते घटक परिणाम करतात?
- (13) कोणकोणत्या देशांत रस्त्यांचे दाट जाळे आहे?
- (14) उदारीकरण म्हणजे काय?
- (15) सागरीमार्गांचे फायदे लिहा.

2. प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) आर्थिक भूगोलाची प्रादेशिक अभ्यासपद्धती वर्णन करा.
- (2) पुनर्नवीकरणीय व अपुनर्नवीकरणीय ऊर्जा साधनांमधील फरक स्पष्ट करा.
- (3) वाहन उदयागांचे जागतिक वितरण लिहा.
- (4) बाजाराभिमुख शेतीचे महत्त्व स्पष्ट करा.

3. प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) द्वितीय श्रेणीतील आर्थिक व्यवसायांचे उदाहरणासह वर्णन करा.
- (2) नैसर्गिक साधनसंपदांचे महत्त्व विशद करा.
- (3) जहाज बांधणी उद्योगाचे जागतिक वितरण लिहा.
- (4) जगातील रेल्वे मार्गांचा वृत्तांत द्या.

4. प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (1) आर्थिक भूगोलाच्या व्याख्या देऊन स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- (2) शेतीवर परिणाम करणाऱ्या घटकांचे वर्णन करा.
- (3) वाहतूक विकासावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
- (4) जलविद्युत शक्तीचे महत्त्व सांगून जागतिक वितरण नकाशासह वर्णन करा.

[5501]-2039

(Gg-220 : Tourism Geography)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :-**
- (i) All questions are compulsory.
 - (ii) Figures to the right indicate full marks.
 - (iii) Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.
 - (iv) Use of map stencils is allowed.

1. Answer the following questions in about 20 words each (any *ten*) : [20]

- (1) What is Tourist ?
- (2) Give any *two* tourist places in Maharashtra.
- (3) What is Eco-Tourism ?
- (4) Give *two* types of tourism based on nationality.
- (5) How does climate attract tourists from various places ?
- (6) Give any names of *two* hill stations in India.
- (7) State names of *two* ideal villages in Maharashtra.
- (8) Give *two* characteristics of heritage tourism.
- (9) Give *two* advantages of air transport in tourism activity.
- (10) State any *two* characteristics of tourist guide.
- (11) Give *two* important features of motels.
- (12) Give any *two* types of accommodation.
- (13) What is health tourism ?
- (14) Write *two* advantages of Local tourism.
- (15) State *two* characteristics of lonar lake.

2. Write notes on the following in about 50 words each (any *two*) : [10]

- (1) Importance of religious tourism.
- (2) Diveagar beach resort.
- (3) Manali resort.
- (4) Sport tourism.

3. Answer the following questions in about **150** words each (any *two*) : [20]
- (1) How physical factors relief and waterbodies encourage tourism activity ?
 - (2) Write the importance of national parks and sanctuaries in India.
 - (3) Explain the effects of socio-cultural factors in tourism poteintial assessment.
 - (4) Explain the role of MTDC in tourism.
4. Answer the following questions in about **300** words each (any *two*) : [30]
- (1) How tourism activity encourages transport and communication ?
 - (2) Explain in detail economic impact of tourism.
 - (3) Explain various concepts in tourism.
 - (4) Classify and explain various accommodation types in detail with examples.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
(iv) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 20 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही **दहा**) : [20]
- (1) पर्यटक म्हणजे काय?
 - (2) महाराष्ट्रातील कोणत्याही दोन पर्यटन स्थलांची नावे लिहा.
 - (3) निसर्ग पर्यटन म्हणजे काय?
 - (4) राष्ट्रीयत्वावरून पर्यटनाचे दोन प्रकार सांगा.
 - (5) विविध ठिकाणच्या पर्यटकांना हवामान कसे आकर्षिक करते?
 - (6) भारतातील कोणत्याही दोन थंड हवेच्या ठिकाणांची नावे लिहा.
 - (7) महाराष्ट्रातील दोन आदर्श गावांची नावे लिहा.
 - (8) वारसास्थळ पर्यटनाची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.

- (9) पर्यटन व्यवसायात हवाई वाहतुकीचे दोन फायदे सांगा.
- (10) पर्यटन मार्गदर्शकाचे (गाईड) दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- (11) मोटेल्सची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- (12) निवासस्थानाचे कोणत्याही दोन प्रकार सांगा.
- (13) आरोग्य पर्यटन म्हणजे काय?
- (14) स्थानिक पर्यटनाचे दोन फायदे लिहा.
- (15) लोणार सरोवराची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.

2. प्रत्येकी सुमारे 50 शब्दांत टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [10]

- (1) धार्मिक पर्यटनाचे महत्त्व.
- (2) दिवेआगर-पुळण (बीच) पर्यटनस्थळ.
- (3) मनाली-पर्यटन केंद्र.
- (4) क्रिडा पर्यटन.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) पर्यटन व्यवसायावर प्राकृतिक रचना व पाणी हे घटक कसे परिणाम करतात ?
- (2) भारतातील राष्ट्रीय उद्याने आणि अभयारण्ये यांचे महत्त्व सांगा.
- (3) पर्यटन क्षमतेचे मूल्यमापन करताना सामाजिक व सांस्कृतिक घटकांचा परिणाम कसा होतो ते स्पष्ट करा.
- (4) पर्यटनात M.T.D.C. ची भूमिका स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (1) पर्यटन व्यवसायामुळे वाहतूक आणि दळणवळणाला चालना कशी मिळते?
- (2) पर्यटनाचे आर्थिक व्यवहारावर होणारे परिणाम सविस्तर स्पष्ट करा.
- (3) पर्यटनाच्या विविध संकल्पना स्पष्ट करा.
- (4) पर्यटनातील निवासस्थानांचे वर्गीकरण करून उदाहरणासहित स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—7+5+5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2040

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

MUSIC (संगीत) (G-2)

(2013 PATTERN)

(विशेष सूचना :— या संचातील रागसंगीत गायन, तबला, सतार या तीनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

रागसंगीत गायन

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

(iii) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 या प्रमाणे समान गुण आहेत.

1. या वर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागातील छोट्या ख्यालाचे (मध्यलय/द्वुतलय) स्वरलेखन करा.
2. वृन्दावनी सारंग किंवा मालकंस यांपैकी कोणत्याही एका रागाची सविस्तर शास्त्रीय माहिती लिहा.
3. पुढीलपैकी कोणत्याही दोन तालांची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहून तालाचा ठेका लिहा :
 - (1) धुमाळी
 - (2) धमार
 - (3) विलंबित एकताल
 - (4) दीपचंदी.

P.T.O.

4. खालीलपैकी कोणत्याही पाच व्याख्या लिहा :

- (1) अंश
- (2) बढत
- (3) मुर्की
- (4) बेहलावा
- (5) गमक
- (6) न्यास
- (7) तान.

5. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :

- (1) गानसमय सिद्धांत
- (2) गणितानुसार उत्तर भारतीय 32 थाटांची रचना
- (3) ख्यालगायकी
- (4) तानांचे प्रकार.

6. निबंध लिहा (कोणताही एक) :

- (1) संगीत आणि आधुनिक वैज्ञानिक उपकरणे
- (2) लोकसंगीत
- (3) संगीत सभेचे आयोजन.

7. या वर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका संगीतज्ञाचे चरित्र लिहा.

तबला

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

(iii) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 या प्रमाणे समान गुण आहेत.

1. चौताल किंवा दिपचंदी यांपैकी कोणत्याही एका तालाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहून तालाचा ठेका एकपटीत व दुप्पटीत लिहा.
2. झपतालामध्ये कोणत्याही बोलाचा एक कायदा व चार पलटे लिहा.
3. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :
 - (1) चक्रदार, तुकडा
 - (2) भजन, गझल गीतप्रकार
 - (3) भारतीय संगीतात विभिन्न स्वरांच्या तबल्याची उपयुक्तता
 - (4) तालाच्या जाती.
4. पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सविस्तर लिहा :
 - (1) तबला या वाद्याचा संक्षिप्त इतिहास लिहा.
 - (2) तीनतालात 'धाति धागेना' या बोलाचा एक कायदा आणि पाच पलटे लिहा.
5. कोणत्याही एका सुप्रसिद्ध तबलावादकाचे चरित्र लिहा.

सतार

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

(iii) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 या प्रमाणे समान गुण आहेत.

1. या वर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागातील रजाखानी गत स्वरलिपिबद्ध करा.
2. या वर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहून रागविस्तार लिहा.
3. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :
 - (1) मसितखानी गत
 - (2) तानांचे प्रकार
 - (3) गमक व त्याचे प्रकार
 - (4) झपतालाच्या ठेक्याची एकपट व दुप्पट लिहा.
4. या वर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका संगीतज्ञाचे सांगीतिक योगदान विशद करा.
5. पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सविस्तर लिहा :
 - (1) धृपदगायन व ख्यालगायन
 - (2) मी ऐकलेली मैफिल
 - (3) लोकसंगीत.

Total No. of Questions—7+7+7]

[Total No. of Printed Pages—5

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2041

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

MUSIC

संगीत विशेष स्तर (एस-1)

(2013 PATTERN)

(विशिष्ट सूचना :— या संचातील रागसंगीत गायन, तबला, सतार या तीनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

रागसंगीत गायन

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उर्वरित सहापैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

(iii) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण आहेत.

1. कल्याण, हमीर, शुद्ध सारंग यापैकी कोणत्याही एका रागातील विलंबित ख्यालाचे (बडा ख्याल) स्वर लेखन करा.
2. छायानट, हिंडोल, कल्याण यापैकी कोणत्याही एका रागाची सविस्तर शास्त्रोक्त माहिती लिहा.
3. त्रिताल, एकताल यापैकी कोणत्याही एका तालाचे मात्रा, खंड, टाळी, काल याप्रमाणे लेखन करा.
4. थोडक्यात लिहा (कोणतेही दोन) :
 - (i) चल स्वर
 - (ii) अचल स्वर
 - (iii) संधिप्रकाश राग
 - (iv) आंदोलित स्वर.

P.T.O.

5. टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) :

- (i) तराणा
- (ii) चतरंग
- (iii) देशी संगीत
- (iv) श्रुती स्वर विभाजन.

6. निबंध लिहा (कोणताही एक) :

- (i) शब्दोच्चाराचे महत्व
- (ii) कंठ साधना
- (iii) राग वर्गीकरण पद्धती.

7. चरित्र लिहा (कोणताही एक) :

- (i) पं. बाळकृष्णबुवा इचलकरंजीकर
- (ii) उस्ताद आमीरखां
- (iii) उस्ताद अल्लारखां.

सतार

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उर्वरित सहापैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

(iii) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण आहेत.

1. भैरव, दुर्गा, बागेश्री यापैकी कोणत्याही एका रागातील मसीतखानी गत स्वर लिपीबद्ध करा.
2. केदार, भीमपलास, भैरव यापैकी कोणत्याही एका रागाची सविस्तर शास्त्रोक्त माहिती लिहा.
3. धमार, चौताल यापैकी कोणत्याही एका तालाचे मात्रा, खंड, टाळी, काल याप्रमाणे लेखन करा.
4. थोडक्यात लिहा (कोणतेही दोन) :
 - (i) संधिप्रकाश राग
 - (ii) संकीर्ण राग
 - (iii) जोड राग
 - (iv) टप्पा.
5. टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) :
 - (i) उपशास्त्रीय संगीत प्रकार
 - (ii) श्रुती स्वर विभाजन
 - (iii) चतरंग
 - (iv) ठुमरी.

6. निबंध लिहा (कोणताही एक) :

- (i) जाफर खादी घराणे
- (ii) रियाजाचे महत्व
- (iii) सतारीचे आताचे स्वरूप.

7. चरित्र लिहा (कोणताही एक) :

- (i) पं. व्ही. जी. जोग
- (ii) अन्नपूर्णा देवी
- (iii) उस्ताद अल्लारखां.

[5501]-2041

तबला

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उर्वरित सहापैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

(iii) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण आहेत.

1. एकताल लिहा.
2. झुमरा ताल लिहा.
3. आडाचौतालाचे लेखन करा.
4. पंजाबी ताल लिहा.
5. खुला बाज स्पष्ट करा.
6. निबंध लिहा (कोणताही एक) :
 - (i) तबला वाद्याचा इतिहास
 - (ii) धृपद
 - (iii) ख्याल.
7. तुमच्या आवडत्या कोणत्याही एका कलाकाराचे चरित्र लिहा.

Total No. of Questions—7+7+7]

[Total No. of Printed Pages—5

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2042

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

MUSIC (संगीत)

विशेष स्तर (एस-2)

(2013 PATTERN)

विशेष सूचना :— या संचातील रागसंगीत गायन, तबला, सतार या तीनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

रागसंगीत गायन

वेळ : 1½ तास

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उर्वरित सहापैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

(iii) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 या प्रमाणे समान गुण आहेत.

1. बागेश्री, चंद्रकौंस, भैरव यापैकी कोणत्याही एका रागातील विलंबित ख्यालाचे (बडा ख्याल) स्वरलेखन करा.
2. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची सविस्तर शास्त्रोक्त माहिती लिहा.
3. एकताल, धमार, अर्धधा धुमाळी यापैकी कोणत्याही एका तालाचे मात्रा, खंड, टाळी, काल या प्रमाणे लेखन करा.
4. थोडक्यात लिहा (कोणत्याही दोन) :
 - (1) पार्श्वगायन
 - (2) धमार
 - (3) महाराष्ट्राचे लोकसंगीत
 - (4) स्वरलेखन पद्धतीची व्याप्ती आणि मर्यादा

P.T.O.

5. टीपा लिहा (कोणताही दोन) :
- (1) धृपद
 - (2) संगीत आणि साहित्य
 - (3) दादरा
 - (4) नाटकात संगीताचे महत्व
6. निबंध लिहा (कोणताही एक) :
- (1) तुमरी
 - (2) शब्दप्रधान संगीत
 - (3) सुगम संगीत शैली
7. चरित्र लिहा (कोणताही एक) :
- (1) श्रीमती बेगम अख्तर
 - (2) उस्ताद बड़े गुलाम अली खां
 - (3) पं. भीमसेन जोशी

सतार

वेळ : 1½ तास

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उर्वरित सहापैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

(iii) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 या प्रमाणे समान गुण आहेत.

1. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागातील मसितखानी गत स्वरलिपीबद्ध करा.
2. कलावती, शुद्ध सारंग, जौनपुरी यापैकी कोणत्याही एका रागाची सविस्तर शास्त्रोक्त माहिती लिहा.
3. एकताल, सुलताल, त्रिताल यापैकी कोणत्याही एका तालाचे मात्रा, खंड, टाळी, काल या प्रमाणे लेखन करा.
4. थोडक्यात लिहा (कोणत्याही दोन) :
 - (1) सतार वाद्याचा इतिहास
 - (2) महाराष्ट्रातील लोक संगीत
 - (3) संगीत आणि साहित्य
 - (4) नाटकात संगीताचे महत्व.
5. टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) :
 - (1) संगीत शिक्षणाचे स्वरूप
 - (2) तत् वाद्यांचे प्रकार
 - (3) धृपद
 - (4) धमार

6. निबंध लिहा (कोणताही एक) :

- (1) संगीत गुरुमुखी विद्या
- (2) रियाजाचे महत्व
- (3) संगीत व आधुनिक वैज्ञानिक उपकरणे

7. चरित्र लिहा (कोणताही एक) :

- (1) उस्ताद बिस्मिल्ला खां
- (2) श्रीमती बेगम अख्तर
- (3) उस्ताद अमजद अली खां

तबला

वेळ : 1½ तास

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उर्वरित सहापैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

(iii) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 या प्रमाणे समान गुण आहेत.

1. सुलताल लिहा.
2. धमार ताल लिहा.
3. रूपक तालात सम ते सम तिहाई लिहा.
4. झप तालात सम ते सम तिहाई लिहा.
5. खेमटा ताल लिहा.
6. निबंध लिहा (कोणताही एक) :
 - (1) फरुखाबाद बाज
 - (2) तबल्याचा इतिहास
 - (3) ख्याल
7. तुमच्या आवडत्या कोणत्याही एका कलाकाराचे चरित्र लिहा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2043

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

PUBLIC ADMINISTRATION

(G-2 : Indian Administration)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (i) Significance of 1935 Act
- (ii) Welfare State
- (iii) Composition of Election Commission
- (iv) Lokayukta
- (v) Role of Governor
- (vi) Planning Commission.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (i) Cantonment Board.
- (ii) Functions of Block Development Officer.
- (iii) Composition of High Court.
- (iv) Functions of Gram Panchayat.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]

- (i) Explain the powers and functions of Prime Minister of India.
- (ii) Explain the composition, power and functions of Zilla Parishad.

P.T.O.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (i) Vice-President
- (ii) Powers of Rajya Sabha
- (iii) National Human Rights Commission
- (iv) Functions of Municipal Council
- (v) Right to Information
- (vi) The State Secretariat.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) 1935च्या कायद्याचे महत्त्व
- (ii) कल्याणकारी राज्य
- (iii) निवडणूक आयोगाची रचना
- (iv) लोकायुक्त
- (v) राज्यपालाची भूमिका
- (vi) नियोजन मंडळ.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) छावणी मंडळ.
- (ii) गटविकास अधिकाऱ्याची कार्ये.
- (iii) उच्च न्यायालयाची रचना.
- (iv) ग्रामपंचायतीची कार्ये.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]

- (i) भारताच्या पंतप्रधानाचे अधिकार आणि कार्य स्पष्ट करा.
- (ii) जिल्हा परिषदेची रचना, अधिकार आणि कार्य स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) उप-राष्ट्रपती
- (ii) राज्यसभेचे अधिकार
- (iii) राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोग
- (iv) नगरपालीकेची कार्ये
- (v) माहिती अधिकार
- (vi) राज्य सचिवालय.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2044

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

PUBLIC ADMINISTRATION

S-1 : Personnel Administration

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Accountability
- (2) Spoil system
- (3) Meaning of Retirement
- (4) Performance of civil servants
- (5) Right to form Association
- (6) Administrative Tribunal

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) Explain the meaning of Personnel Administration.
- (2) Describe the objectives of training.
- (3) Describe the features of civil service.
- (4) Explain the merits of Recruitment.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]

- (1) Explain the meaning and functions of civil services.
- (2) Explain the needs and benefits of Retirement.

P.T.O.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (1) Importance of Personnel Administration
- (2) Corruption
- (3) Whitley Council
- (4) Meaning of Training
- (5) Functions of Personnel Administration
- (6) Motivation.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (1) उत्तरदायित्व
- (2) लुट पद्धत
- (3) सेवानिवृत्तीचा अर्थ
- (4) सनदी सेवकांची कामगिरी
- (5) संघटना स्थापण्याचा अधिकार
- (6) प्रशासकीय न्यायाधिकरण.

2. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 200 शब्दांत) : [20]

- (1) सेवक प्रशासनाचा अर्थ विशद करा.
- (2) प्रशिक्षणाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- (3) नागरी सेवेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (4) भरती प्रक्रियेचे गुण विशद करा.

3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (400 शब्दात) : [20]

- (1) नागरी सेवेचा अर्थ आणि कार्ये विशद करा.
- (2) सेवानिवृत्तीची गरज आणि फायदे स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) सेवक प्रशासनाचे महत्व
- (2) भ्रष्टाचार
- (3) व्हीटले कौन्सिल
- (4) प्रशिक्षणाचा अर्थ
- (5) सेवक प्रशासनाचे कार्य
- (6) प्रेरणा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2045

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

PUBLIC ADMINISTRATION

(S-2 : Local Self-Government of Maharashtra)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]
 - (i) Explain the composition and function of 'Gram Sabha'.
 - (ii) Describe the problems of 'Slums'.
 - (iii) Explain the importance of 'Mahila Bachatgat Mohim'.
 - (iv) Explain the problem of political interference in rural administration.
 - (v) Explain the importance of Local Self-Government.
 - (vi) Explain the powers of 'Nagaradhyaksha'.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]
 - (i) Explain the powers and functions of Zilla Parishad President.
 - (ii) Explain the provisions of 73rd Amendment Act.
 - (iii) Explain the 'Balwantrao Mehta' Committee.
 - (iv) Explain the functions of 'Cantonment Boards'.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]
 - (i) Explain the meaning and nature of Local Self-Government.
 - (ii) Describe the composition and function of Zilla Parishad.

P.T.O.

4. Write short notes on (any four) : [20]
- (i) Block Development Officer of Panchayat Samiti (B.D.O.)
 - (ii) Gharkul Yojana
 - (iii) Corruption problem in rural and urban administration
 - (iv) Gramsevak
 - (v) Vasantrya Naik Committee
 - (vi) Chairman of Panchayat Samiti.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]
- (i) 'ग्रामसभेची' अधिकार व कार्य स्पष्ट करा.
 - (ii) 'झोपडपट्टीतील' समस्येचे वर्णन करा.
 - (iii) 'महिला बचत गट मोहीमेचे' महत्व सांगा.
 - (iv) ग्रामीण प्रशासनातील 'राजकीय हस्तक्षेपाची' समस्या स्पष्ट करा.
 - (v) स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे महत्व स्पष्ट करा.
 - (vi) नगराध्यक्षाची अधिकार सांगा.
2. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 200 शब्दांत) : [20]
- (i) जिल्हा परिषद अध्यक्षांची अधिकार व कार्य सांगा.
 - (ii) 73व्या घटनादुरुस्ती कायद्यातील तरतूदी सांगा.
 - (iii) बलवंतराय मेहता कमिटीचे वर्णन करा.
 - (iv) 'कॅन्टोन्मेंट बोर्डाची' कार्य स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (400 शब्दांत) : [20]
- (i) स्थानिक स्वराज्य संस्थेचा अर्थ व स्वरूप स्पष्ट करा.
 - (ii) जिल्हा परिषदेच्या अधिकार व कार्याची वर्णन करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) :

[20]

- (i) पंचायत समितीचे गटविकास अधिकारी (B.D.O.)
- (ii) घरकुल योजना
- (iii) ग्रामीण व शहरी प्रशासनातील 'भ्रष्टाचारची' समस्या
- (iv) ग्रामसेवक
- (v) वसंतराव नाईक समिती
- (vi) पंचायत समिती सभापती।

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2046

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

PSYCHOLOGY

General Paper-II

(Social Psychology)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) What is Conformity ?
- (2) What is Discrimination ?
- (3) What is Premarital Counselling ?
- (4) Define pro-social behaviour.
- (5) Explain the components of attitudes.
- (6) What is Self ?

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) Explain the research areas of Social Psychology.
- (2) Describe the theories of love.
- (3) Explain the internal and external factors influencing pro-social behaviour.
- (4) Explain the communication skills.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]

- (1) What is self-concepts ? Explain the concepts related to self.
- (2) Define Aggression. Explain forms of aggression.

P.T.O.

4. Write short notes in 50 words each (any four) : [20]

- (1) Internet
- (2) Group Decision-making
- (3) Bystander effect.
- (4) Healthy Communication
- (5) Leadership
- (6) Prejudice.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) अनुसारिता म्हणजे काय ?
- (2) भेदबोधन म्हणजे काय ?
- (3) विवाहपूर्व समुपदेशन म्हणजे काय ?
- (4) समाजाभिमुख वर्तन म्हणजे काय ?
- (5) अभिवृत्तीचे घटक स्पष्ट करा.
- (6) 'स्व' म्हणजे काय ?

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) सामाजिक मानसशास्त्राची संशोधन क्षेत्रे स्पष्ट करा.
- (2) प्रेमाच्या सिद्धांताचे वर्णन करा.
- (3) समाजाभिमुख वर्तनावर प्रभाव टाकणारे आंतरिक व बाह्य घटक कोणते ?
- (4) संप्रेषण कौशल्य स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा : [20]

- (1) स्व-संकल्पना म्हणजे काय? स्व-संबंधित संकल्पना स्पष्ट करा.
- (2) आक्रमकतेची व्याख्या लिहा. आक्रमकतेचे अविष्कार स्पष्ट करा.

4. प्रत्येकी 50 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) आंतरजाल
- (2) समूह निर्णयप्रक्रिया
- (3) प्रत्यक्षदर्शी साक्षीदार
- (4) योग्य संवाद/संप्रेषण
- (5) नेतृत्व
- (vi) पूर्वग्रह.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2047

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

PSYCHOLOGY

(S-1 : Abnormal Psychology)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]
 - (1) State brief history of 'DSM'.
 - (2) What is dysthymia ?
 - (3) State panic disorder.
 - (4) What is identity disorder ?
 - (5) What is fetishism ?
 - (6) State the problems of classification of personality disorders.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]
 - (1) Explain behaviouristic and humanistic perspectives of abnormal behaviour.
 - (2) Illustrate obsessive-compulsive disorder (OCD).
 - (3) Discuss dissociative amnesia and fugue disorders.
 - (4) Describe cluster-C personality disorders.

3. Answer the following question in **400** words (any *one*) : [20]
 - (1) Describe schizoaffective disorder and delusional disorders.
 - (2) Explain various eating disorders.

P.T.O.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (1) Statistical criteria of abnormal behaviour
- (2) Bipolar-II
- (3) Acute stress disorder
- (4) Munchausen's syndrome
- (5) Hyperactivity disorder
- (6) Antisocial personality disorder.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) डी.एस.एम. चा संक्षिप्त इतिहास सांगा.
- (2) सौम्य अवसाद म्हणजे काय ?
- (3) आतंकित विकृती सांगा.
- (4) स्व-ओळख विकृती म्हणजे काय ?
- (5) प्रतिक्राम आसक्ती म्हणजे काय ?
- (6) व्यक्तिमत्व विकृती वर्गीकरणातील समस्या सांगा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) मनोविकृतीचा वर्तनात्मक आणि मानवतावादी दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- (2) विचार-कृती अनिवार्यता विकृती सोदाहरण स्पष्ट करा.
- (3) वियोजित स्मृतीभ्रंश आणि विस्मृती पलायन विकृतींची चर्चा करा.
- (4) व्यक्तिमत्व विकृतीचा 'क-गट' वर्णन करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]

(1) छिन्नभावात्मक मनोविक्षिप्ती आणि संभ्रांती विकृतींचे वर्णन करा.

(2) खाण्याच्या संदर्भातील विविध विकृती स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर थोडक्यात टीपा लिहा : [20]

(1) अपसामान्य वर्तनाचा संख्याशास्त्रीय निकष

(2) द्विध्रुवीय-II

(3) तीव्रताण विकृती

(4) मन्चूसेन लक्षणबंध

(5) अतिक्रियाशीलता विकृती

(6) समाजविघातक व्यक्तिमत्त्व विकृती.

[5501]-2047

(S-1 : Psychology of Adjustment)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :- (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]
 - (1) What is co-habitation ?
 - (2) Why are gender roles changing ?
 - (3) What is work-holism ?
 - (4) State narcissistic personality disorders.
 - (5) State the emotional responses to stress.
 - (6) What is blaming yourself ?

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]
 - (1) What is divorce ? Discuss the causes of divorce.
 - (2) Discuss biological and environmental origins of gender differences.
 - (3) Explain the types of schizophrenic disorders.
 - (4) Define stress. Explain the nature of stress.

3. Answer the following question in **400** words (any *one*) : [20]
 - (1) Discuss the behavioural perspectives of adjustment psychology.
 - (2) What is health psychology ? Illustrate the mind-body connection.

4. Write short notes on (any four) :

[20]

- (1) Remaining single
- (2) A gender free society
- (3) Unemployment
- (4) Schizoid personality disorder
- (5) Conflicts
- (6) Emotion focused constructive coping.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) सहजीवन म्हणजे काय ?
- (2) लिंग भूमिकांमध्ये का बदल होत आहेत ?
- (3) कार्याधिनता म्हणजे काय ?
- (4) स्वरति व्यक्तिमत्व विकृती सांगा.
- (5) ताणाला दिल्या जाणाऱ्या भावनिक प्रतिक्रिया सांगा.
- (6) स्वदोषारोपण म्हणजे काय ?

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) घटस्फोट म्हणजे काय ? घटस्फोटाच्या कारणांची चर्चा करा.
- (2) लिंगभेदाच्या जैविक आणि पर्यावरणात्मक उद्गमकांची चर्चा करा.
- (3) छिन्नमनस्कता विकृतीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (4) ताणाची व्याख्या द्या. ताणाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) समायोजन मानसशास्त्रातील वर्तनात्मक दृष्टीकोनाची चर्चा करा.
- (2) आरोग्य मानसशास्त्र म्हणजे काय ? मन-शरीर संबंध सोदाहरण स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर थोडक्यात टीपा लिहा : [20]

- (1) एकाकी राहणे
- (2) लिंगमुक्त समाज
- (3) बेरोजगारी
- (4) छिन्नमनस्कताजन्य व्यक्तिमत्व विकृती
- (5) संघर्ष
- (6) भावनाकेंद्री रचनात्मक प्रतियोजन.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2048

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

PSYCHOLOGY

(S-II : Developmental Psychology)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (*Any four*) : [20]
 - (i) Explain the post-natal adjustments.
 - (ii) Explain the language development in infancy.
 - (iii) Describe the cognitive development in middle childhood.
 - (iv) Explain the stress in middle adulthood.
 - (v) State the signs of aging.
 - (vi) Explain the physical changes in middle adulthood.

2. Answer the following questions in **200** words each (*Any two*) : [20]
 - (1) Explain the types of birth and state the birth complications.
 - (2) Explain the physical development in infancy.
 - (3) Explain the role of gender and career choices in early adulthood.
 - (4) Explain the daily life of late adulthood.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]
 - (i) Describe the Piaget's approach to cognitive development in early childhood.
 - (ii) Discuss the threats in adolescence.

P.T.O.

4. Write short notes (Any four) : [20]

- (1) Genes and chromosomes
- (2) Learning disabilities
- (3) Friendship development in middle childhood
- (4) Problems of working women
- (5) Unemployment in middle adulthood
- (6) Psychological problems in late adulthood.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न प्रत्येकी 100 शब्दांत सोडवा : [20]

- (i) जन्मोत्तर समायोजने स्पष्ट करा.
- (ii) शैशवावस्थेतील भाषिक विकास स्पष्ट करा.
- (iii) मध्य बाल्यावस्थेतील बोधात्मक विकासाचे वर्णन करा.
- (iv) मध्य प्रौढावस्थेतील ताण स्पष्ट करा.
- (v) वृद्धत्वाची लक्षणे सांगा.
- (vi) मध्य प्रौढावस्थेतील शारीरिक बदल स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न प्रत्येकी 200 शब्दांत सोडवा : [20]

- (i) जन्माचे प्रकार स्पष्ट करा आणि जन्माच्या अडचणी सांगा.
- (ii) शैशवावस्थेतील शारीरिक विकास स्पष्ट करा.
- (iii) पूर्व-प्रौढावस्थेतील लिंगभेदानुसार होणारी व्यवसाय निवड स्पष्ट करा.
- (iv) उत्तर प्रौढावस्थेतील दैनंदिन जीवन स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न 400 शब्दांत सोडवा : [20]

- (i) पियाजे यांच्या पूर्वबाल्यावस्थेतील बोधात्मक विकासाच्या दृष्टीकोनाचे वर्णन करा.
- (ii) किशोरावस्थेतील धोक्यांची चर्चा करा.

4. थोडक्यात टीपा लिहा. (फक्त चार) :

[20]

- (i) वंशाणू व रंगसूत्रे
- (ii) अध्ययन अक्षमता
- (iii) मध्य बाल्यावस्थेतील मैत्रीचा विकास
- (iv) नोकरी करणाऱ्या स्त्रियांच्या समस्या
- (v) मध्य प्रौढावस्थेतील बेरोजगारी
- (vi) उत्तर प्रौढावस्थेतील मानसिक समस्या.

(Positive Psychology)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *four* of the following in **100** words each : [20]
 - (1) What are the limits of positive emotions ?
 - (2) What is 'Life above Zero' ?
 - (3) What is hedonic happiness ?
 - (4) What is mindfulness meditation ?
 - (5) Why are materialists unhappy ?
 - (6) Explain *five* factors of personality.

2. Answer any *two* of the following in **200** words each : [20]
 - (1) What is subjective well-being ? Explain *two* traditions of happiness.
 - (2) Explain broaden and build theory of positive emotions.
 - (3) Explain the relationship between gender and happiness.
 - (4) Explain the nature and role of self-esteem in detail.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]
 - (1) What is resilience ? Describe sources of resilience in childhood, adulthood and old age.
 - (2) Discuss all character strengths given by Seligman and also explain the measure used to measure them.

4. Write short notes (any four) : [20]
- (1) Positive Psychotherapy
 - (2) Experience sampling method
 - (3) Positive effects of trauma
 - (4) Benefits of marriage
 - (5) Traditional Psychology
 - (6) Work and unemployment

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : [20]
 - (1) सकारात्मक भावनांच्या मर्यादा कोणत्या ?
 - (2) शून्याच्या वरचे आयुष्य म्हणजे काय ?
 - (3) वेदनसुखात्मक आनंद म्हणजे काय ?
 - (4) जागृतता ध्यान म्हणजे काय ?
 - (5) अधिभौतिकवादी व्यक्ती दुःखी का आहेत ?
 - (6) व्यक्तिमत्त्वाचे पंचघटक स्पष्ट करा.
2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
 - (1) व्यक्तिनिष्ठ खुशाली म्हणजे काय ? आनंदाच्या दोन परंपरा स्पष्ट करा.
 - (2) सकारात्मक भावनांचा विस्तार आणि निर्मिती सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - (3) लिंग आणि आनंद यातील संबंध स्पष्ट करा.
 - (4) स्व-आदराचे स्वरूप आणि भूमिका सविस्तर स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 400 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : [20]
 - (1) स्थितीस्थापकता म्हणजे काय ? बाल्यावस्था, प्रौढावस्था आणि वृद्धावस्थेतील स्थिती-स्थापकतेच्या स्रोतांचे वर्णन करा.
 - (2) सेलीगमन यांनी मांडलेला सर्व चारित्र्य बलस्थानांची चर्चा करा आणि त्यांच्या मापनासाठी उपयोगात आणाऱ्या जाणाऱ्या मापनीचे स्पष्टकीकरण करा.

4. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणतेही चार) :

[20]

- (1) सकारात्मक मानसोपचार
- (2) अनुभव नमुना पद्धती
- (3) आघाताचे सकारात्मक परिणाम
- (4) विवाहाचे फायदे
- (5) परंपरागत मानसशास्त्र
- (6) काम आणि बेकारी।

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2049

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019
GANDHIAN THOUGHT
(General-2)

(Social and Educational Thought and Political and Economic Thoughts)
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]
 - (1) Explain what is Social reconstruction ?
 - (2) Explain Gandhiji's concept of right and duties.
 - (3) Explain Gandhiji's views on women education.
 - (4) Explain Gandhiji's views about Satyagraha.
 - (5) Explain in short notion of man according to Ruskin.
 - (6) Explain briefly Gandhiji's concept of spiritualization of Politics.

2. Answer any *two* of the following questions in **200** words each : [20]
 - (1) Explain briefly Gandhiji's views on role and status of women in Indian Society.
 - (2) Explain Gandhiji's critique of Communalism.
 - (3) Explain the significance of Gandhiji's idea of Ramrajya.
 - (4) State and evaluate traditional idea of Ashrama in the context of Gandhiji's idea of Varnashrama.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]
 - (1) Explain Gandhiji's idea of Dignity of labour.
 - (2) Explain and discuss the importance of eighteen point constructive programme of social change.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* of the following : [20]

- (1) Removal of Untouchability
- (2) Concept of Society according to Thoreau
- (3) Village Swarajya
- (4) Tribhashasutra
- (5) Gandhiji's critique on Totalitarianism
- (6) Ramrajya.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) सामाजिक पुनर्रचना म्हणजे काय?
- (2) गांधीजींची हक्क आणि कर्तव्य ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (3) स्त्रीशिक्षणासंबंधी गांधीजींचा दृष्टिकोण स्पष्ट करा.
- (4) सत्याग्रहासंबंधीचा गांधीजींचा दृष्टिकोण स्पष्ट करा.
- (5) रस्कीन यांची व्यक्तिसंकल्पना थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (6) गांधीजींची राजकीय अध्यात्मीकीकरण ही संकल्पना थोडक्यात स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) गांधीजींच्या दृष्टिकोणातून भारतीय समाजातील स्त्रीयांची भूमिका व दर्जा थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (2) गांधीजींची साम्यवादावरील टिका स्पष्ट करा.
- (3) गांधीजींच्या रामराज्य या संकल्पनेचे महत्त्व विशद करा.
- (4) पारंपारीक आश्रमसंकल्पना गांधीजींच्या वर्णाश्रमसंकल्पनेच्या संदर्भात स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा : [20]

- (1) गांधीजींची श्रमप्रतिष्ठेची संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.
- (2) समाजपरिवर्तनासंबंधीची अठरा बिंदू विधायक कार्यक्रम ही संकल्पना स्पष्ट करून त्याचे महत्व विशद करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) अस्पृश्यता निर्मूलन
- (2) थोरोच्या (Thoreau) मते समाजसंकल्पना
- (3) ग्रामस्वराज्य
- (4) त्रिभाषासूत्र
- (5) गांधीजींची एकाधिकारशाहीवरील टीका
- (6) रामराज्य.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2050

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019
YOGVIDYA (योगविद्या) (G-2)
(Yogachisarvangin Baithak)
(2013 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 40

- N.B. :—** (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Explain any *one* from the following in **50** words : [5]
 - (i) State the objectives of yoga science.
 - (ii) Write the meaning of yama according to Patanjali.

2. Write short notes on any *two* of the following : [10]
 - (i) Anuloma-Viloma Pranayam
 - (ii) Jalneti
 - (iii) Bhujangasana
 - (iv) Dhyamudra.

3. Answer any *two* questions from the following in **200** to **250** words each : [15]
 - (i) What is asana ? State the types, precautions and benefits.
 - (ii) What are the importance of Patanjali Yoga Science in social health ?
 - (iii) What is Baudha Darshana ?

4. Attempt any *one* question in detail : [10]
 - (i) Explain the importance of yoga science in mental health.
 - (ii) What is Astik Darshan ? Explain Yog Darshan in detail.

P.T.O.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास

एकूण गुण : 40

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील सर्व अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे 50 शब्दांत स्पष्टीकरण द्या : [5]
(i) योगशास्त्राची उद्दिष्टे सांगा.
(ii) पतंजलींनी सांगितलेल्या यमांचा अर्थ लिहा.
2. खालीलपैकी थोडक्यात टीपा द्या (कोणत्याही दोन) : [10]
(i) अनुलोम-विलोम प्राणायाम
(ii) जलनेति
(iii) भुजंगासन
(iv) ज्ञानमुद्रा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तर द्या : [15]
(i) आसन म्हणजे काय सांगून प्रकार, दक्षता व लाभ सांगा.
(ii) सामाजिक आरोग्यात पातंजल योगशास्त्राचे महत्व सांगा.
(iii) बौद्ध दर्शनाविषयी माहिती सांगा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या : [10]
(i) मानसिक आरोग्यासाठी योगशास्त्राचे महत्व स्पष्ट करा.
(ii) आस्तिक दर्शन म्हणजे काय ? हे सांगून योगदर्शनाविषयी सविस्तर चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2051

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

HISTORY

General Paper II

(History of Civilization : Indian Culture)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) State the features of Indian Culture.

(ii) Explain the socio-economic life during the Vedic age.

(iii) State the causes for the rise of Jainism.

(iv) Review the progress of Ancient Indian Painting.

(v) Write a note on Bhakti Movement.

(vi) Write the main teaching of Arya Samaj.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

(i) Write the teaching of Buddhism.

(ii) Write the progress in Mathematics from Ancient Indian History.

(iii) Discuss the architecture of Hindu.

(iv) State the contribution of Ramakrishna Mission to the Socio-Religious reforms movement.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **400** words (any *one*) : [20]

(i) Take a review of the salient features of Harappan Civilization.

(ii) Write the progress in science made by Ancient India.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]

(i) Geographical features of India

(ii) Dravidian culture

(iii) Cultural contribution of Ashoka age

(iv) Ancient temples

(v) Muslim Architecture

(vi) Philosophy of Satyashodhak Samaj.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : [20]

(i) भारतीय संस्कृतीची वैशिष्ट्ये सांगा.

(ii) वैदिक संस्कृतीतील सामाजिक-आर्थिक जीवन स्पष्ट करा.

(iii) जैन धर्माच्या उदयाची कारणे सांगा.

(iv) प्राचीन भारतीय चित्रकलेच्या प्रगतीचा आढावा घ्या.

(v) भक्ती चळवळी टिपण तयार करा.

(vi) आर्य समाजाची मुख्य शिकवण सांगा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (i) बौद्ध धर्माची शिकवण लिहा.
- (ii) प्राचीन भारतीयांनी गणितात केलेल्या प्रगतीची माहिती लिहा.
- (iii) हिंदु स्थापत्यकलेची माहिती लिहा.
- (iv) भारतातील सामाजिक-धार्मिक चळवळीत रामकृष्ण मिशनचे योगदान सांगा.
3. खालील प्रश्नांची 400 शब्दात उत्तर लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (i) हरप्पा संस्कृतीच्या प्रमुख वैशिष्ट्यांचा आढावा घ्या.
- (ii) प्राचीन भारतीयांनी विज्ञानात केलेल्या प्रगतीची माहिती द्या.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (i) भारताची भौगोलिक वैशिष्ट्ये
- (ii) द्रविडीयन संस्कृती
- (iii) अशोकाचे सांस्कृतिक योगदान
- (iv) प्राचीन मंदिरे
- (v) मुस्लीम स्थापत्यकला
- (vi) सत्यशोधक समाजाचे तत्त्वज्ञान.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2052

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

HOME ECONOMICS

G-2 : Sociology of Indian Family

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (i) Explain the scope of Sociology.
- (ii) Explain the types of family system in India.
- (iii) Explain the process of socialisation of the child.
- (iv) Explain the scope of family organisation.
- (v) Explain the importance of marriage in Indian Family.
- (vi) Explain the nature of child welfare in India.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (i) Explain the merits and demerits of joint family system.
- (ii) Explain the causes of family disorganisation in India.
- (iii) Explain the social effects of social legislation in India.
- (iv) Explain the basic development of Human Race.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **500** words (any *one*) : [20]

- (i) Explain the functions of Indian Family.
- (ii) Explain the role of Government in child and women welfare in Indian society.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]

- (i) Nuclear family system
- (ii) Nature of Indian marriage
- (iii) Types of marriage
- (iv) Effects of family disintegration
- (v) Nature of social legislation
- (vi) Nature of women welfare.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **100** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही **चार**) : [20]

- (i) समाजशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- (ii) भारतातील कुटुंब पद्धतीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (iii) बालकांची सामाजिकीकरणाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- (iv) कुटुंब व्यवस्थेची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- (v) भारतीय कुटुंबातील विवाहाचे महत्व स्पष्ट करा.
- (vi) भारतातील बाल कल्याणाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (i) एकत्र कुटूंब पद्धतीचे गुण-दोष स्पष्ट करा.
 - (ii) भारतातील कुटूंब विस्थापनाची कारणे स्पष्ट करा.
 - (iii) भारतातील सामाजिक-विधेयकाचे सामाजिक परिणाम स्पष्ट करा.
 - (iv) मानवी वंशाच्या मुलभूत विकास स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची 500 शब्दांत उत्तर लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (i) भारतीय कुटूंबाची कार्ये स्पष्ट करा.
 - (ii) भारतीय समाजातील महिला व बाल कल्याणातील शासनाची भुमिका स्पष्ट करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (i) अणु/विभक्त कुटूंब पद्धती
 - (ii) भारतीय विवाहाचे स्वरूप
 - (iii) विवाहाचे प्रकार
 - (iv) कुटूंब विघटनाचे परिणाम
 - (v) सामाजिक विधेयकाचे स्वरूप
 - (vi) महिला कल्याणाचे स्वरूप.

Total No. of Questions—4+4+4]

[Total No. of Printed Pages—9

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2053

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
D.S. G-2(A) : Military Geography
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (i) State the concept of logistics.
- (ii) Explain the importance of Diego-Garcia.
- (iii) State the importance of National Power.
- (iv) Explain the uses of Geostrategy.
- (v) State the concept of Strategy.
- (vi) Explain the importance of Oil.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (i) State the characteristics of Jungle Warfare.
- (ii) Describe the principles of Military Geography.
- (iii) Explain the elements of National Power.
- (iv) State the logistics in Plain Warfare.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **400** words (any one) : [20]

- (i) Describe the scope and uses of Military Geography.
- (ii) Explain the impact of Geography on land warfare.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (i) Scope of Geostrategy
- (ii) Geostrategic importance of Andaman and Nicobar Islands.
- (iii) Principles of Logistics
- (iv) Natural Gas
- (v) Characteristics of High Attitude areas
- (vi) Grand Strategy.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) पुरवठा व्यवस्थेची संकल्पना सांगा.
- (ii) दिगो-गार्सियाचे महत्व स्पष्ट करा.
- (iii) राष्ट्रीय शक्तीचे महत्व सांगा.
- (iv) भूयुद्धनितीचे उपयोग स्पष्ट करा.
- (v) युद्धनितीची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (vi) तेलाचे महत्व स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (i) जंगल युद्धधारणेची वैशिष्ट्ये सांगा.
 - (ii) लष्करी भूगोलाची तत्वे विशद करा.
 - (iii) राष्ट्रीय शक्तीचे घटक स्पष्ट करा.
 - (iv) मैदानी प्रदेशातील पुरवठा व्यवस्था सांगा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तर 400 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (i) लष्करी भूगोलाची व्याप्ती व उपयोग विशद करा.
 - (ii) भूगोलाचा भूयुद्धावरील परिणाम स्पष्ट करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (i) भूयुद्धनितीची व्याप्ती
 - (ii) अंदमान व निकोबार बेटाचे भूसामरिक महत्व
 - (iii) पुरवठा व्यवस्थेची तत्वे
 - (iv) नैसर्गिक गॅस
 - (v) हिमाच्छादित प्रदेशाची वैशिष्ट्ये
 - (vi) विशाल युद्धनिती.

D.S. G-2(B) : Geopolitics

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (i) What are the functions of Territorial Water ?
- (ii) Explain Geopolitical thought by Karl Haushofer.
- (iii) Explain the concept of Exclusive Economic Zone.
- (iv) State the importance of Political Geography.
- (v) State the types of Natural Boundaries.
- (vi) What are the objectives of Geopolitics ?

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (i) What is Buffer State ? Explain its problems.
- (ii) Describe the basic elements of Nation.
- (iii) Explain the Heartland theory of Mackinder.
- (iv) State the functions of Boundaries.

3. Answer the following questions in **400** words each (any *one*) : [20]

- (i) Describe the geographical factors affecting war.
- (ii) Explain the Sea Power theory.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (i) Concept of Frontiers
- (ii) S.B. Jones
- (iii) Nature of Political Geography
- (iv) Objectives of Territorial Water
- (v) Importance of Wartime Geopolitics
- (vi) Land-Locked State.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) प्रादेशिक जलाशयाची कार्ये कोणती ?
- (ii) कार्ल हौशोफर यांचे भूराजनितीक विचार स्पष्ट करा.
- (iii) आर्थिक निर्बंध क्षेत्राची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (iv) राजकीय भूगोलाचे महत्व सांगा.
- (v) नैसर्गिक सीमांचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (vi) भूराजनीतीची उद्दिष्टे कोणती ?

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) भूवेष्टित राष्ट्र म्हणजे काय ? त्यांच्या समस्या स्पष्ट करा.
- (ii) राष्ट्राचे मूलभूत घटक विशद करा.
- (iii) मॅकिंडरचा मर्मभूमी सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (iv) सीमांचे कार्ये सांगा.

3. खालील प्रश्नाची उत्तर 400 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (i) युद्धावर परिणाम करणारे भौगोलिक घटकांचे वर्णन करा.
- (ii) सागरी सत्तेचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (i) सीमा प्रदेशाची संकल्पना
- (ii) एस. बी. जोन्स
- (iii) राजकीय भूगोलाचे स्वरूप
- (iv) प्रादेशिक जलाशयाची उद्दिष्टे
- (v) युद्धकालीन भूराजनीतीचे महत्व
- (vi) भूवेष्टित राष्ट्र.

[5501]-2053

D.S. G-2(C) : Industrial Security

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) What is Industrial Espionage ?

(ii) What is to be done after fire break ?

(iii) What are the objectives of Industrial Security ?

(iv) Explain the importance of evidence.

(v) What is power of arrest ?

(vi) What are the duties of security department ?

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

(i) State the duties of Security Inspector.

(ii) What are the causes of Fire ? Explain.

(iii) What is Security Lighting ? Explain.

(iv) Explain the scope of Industrial Security ?

3. Answer the following questions in **400** words (any *one*) : [20]

(i) State the role of Security Department near main gate.

(ii) Describe in brief various types of first aid.

4. Write short notes on (any four) :

[20]

- (i) Bombay Police Act, 1951
- (ii) Fundamental Right
- (iii) Dry Chemical Equipment
- (iv) Court Procedure
- (v) Perimeter Wall
- (vi) Search Room.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा (कोणतेही चार) :

[20]

- (i) औद्योगिक हेरगिरी म्हणजे काय ?
- (ii) आग लागल्या नंतर काय करावे ?
- (iii) औद्योगिक सुरक्षेची उद्दिष्ट्ये कोणती ?
- (iv) पुराव्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- (v) अटक करण्याचा किंवा पकडण्याचा अधिकार म्हणजे काय ?
- (vi) सुरक्षा विभागाची कर्तव्ये कोणती ?

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) :

[20]

- (i) सुरक्षा निरीक्षकाची कर्तव्ये सांगा.
- (ii) आगीची कारणे कोणती ? स्पष्ट करा.
- (iii) सुरक्षा प्रकाश व्यवस्था म्हणजे काय ? ते स्पष्ट करा.
- (iv) औद्योगिक सुरक्षेची व्याप्ती स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]

(i) मुख्य प्रवेशद्वाराजवळील सुरक्षा विभागाची भुमिका नमूद करा.

(ii) प्रथमोपचाराच्या विविध प्रकारांचे थोडक्यात वर्णन करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

(i) मुंबई पोलिस अधिनियम, 1951

(ii) मुलभूत अधिकार

(iii) ड्राय केमिकल उपकरण

(iv) न्यायालयीन प्रक्रिया

(v) कंपनी सभोवतालची भिंत

(vi) झडती कक्ष.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2054

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
(D.S. S-1(A) : Indian Military System After Independence)
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]
 - (i) What are objectives of Indian Defence Policy.
 - (ii) Explain the location and geo-strategic importance of Jammu and Kashmir.
 - (iii) Explain in brief Tashkent Agreement.
 - (iv) State the problems of Bangla Refugee.
 - (v) What is Operation Vijay ?
 - (vi) Explain the reforms for Indian Air Forces.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]
 - (i) Explain in detail the India's Military Capability.
 - (ii) Trace the Defence Policy of India.
 - (iii) Explain the causes of 1965 War.
 - (iv) Explain how the Border problem is a crucial issue in India-China relations.

3. Answer the following questions in **400** words each (any *one*) : [20]
 - (i) 'Kashmir issue is a crucial issue in India-Pakistan relations.' Explain.
 - (ii) Describe the performance of Indian Forces in 1971 War.

P.T.O.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (i) Indian Army
- (ii) L.O.C.
- (iii) Simla Agreement
- (iv) McMahon Line
- (v) Operation Talwar
- (vi) India's Economic Power.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) भारतीय संरक्षण धोरणाची उद्दिष्ट्ये कोणती?
- (ii) जम्मू-कश्मीरचे स्थान आणि भूसामरिक महत्व स्पष्ट करा.
- (iii) ताश्कंद करार थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (iv) बांग्ला निर्वासितांच्या समस्या सांगा.
- (v) ऑपरेशन विजय म्हणजे काय?
- (vi) भारतीय सैन्याची पुनर्रचना स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) भारताची लष्करी क्षमता स्पष्ट करा.
- (ii) भारताच्या संरक्षण धोरणाचा आढावा घ्या.
- (iii) 1965 च्या युद्धाची कारणे स्पष्ट करा.
- (iv) सीमा समस्या भारत-चीन संबंधाला कलाटणी देणारी कशी आहे? ते स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (i) 'भारत-पाकिस्तान संबंधात काश्मीर प्रश्न ही एक कठीन समस्या आहे' स्पष्ट करा.
- (ii) 1971 च्या युद्धातील भारतीय सशस्त्र दलाची कामगिरी विशद करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (i) भारतीय स्थलसेना
- (ii) एल.ओ.सी. (प्रत्यक्ष नियंत्रण रेषा)
- (iii) सिमला करार
- (iv) मॅकमहॉन रेषा
- (v) ऑपरेशन तलवार
- (vi) भारताची आर्थिक शक्ती/सामर्थ्य.

[5501]-2054

[DS. S-1(B) : Maratha Military System (1630-1818)]

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) State the articles of Treaty of Purandar.

(ii) Explain the role of Dadoji Kondadev in making of Shivaji.

(iii) Explain the objectives of Karnataka Campaign.

(iv) Explain the strategic importance of Forts.

(v) State the Military qualities of Bajirao-I.

(vi) State the role of Rajaram in the war of Maratha Independence.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

(i) Describe the Third Anglo-Maratha war.

(ii) Explain the causes of downfall of Maratha power.

(iii) Describe the geographical and social background of Maharashtra before Shivaji.

(iv) Describe the Maratha Military Organisation under the Shivaji.

3. Answer the following questions in **400** words each (any *one*) : [20]

(i) Describe the battle of Pratapgad.

(ii) Discuss the role of Santaji and Dhanaji in Maratha War of Independence.

4. Write short notes on (any four) :

[20]

- (i) Guerrilla tactics
- (ii) Nanasaheb Peshwa
- (iii) Kanhoji Angre
- (iv) Jijabai
- (v) Strategic importance of Jawali
- (vi) Tarabai.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) :

[20]

- (i) पुरंदरच्या तहाची कलमे सांगा.
- (ii) शिवाजी महाराजांच्या जडणघडणीत दादोजी कोंडदेव यांची भूमिका स्पष्ट करा.
- (iii) कर्नाटक मोहीमेची उद्दिष्टे सांगा.
- (iv) किल्यांचे सामरिक महत्व स्पष्ट करा.
- (v) पहिल्या बाजीरावाचे लष्करी गुण सांगा.
- (vi) राजारामांची मराठ्यांच्या स्वातंत्र्य युद्धातील भूमिका सांगा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) :

[20]

- (i) इंग्रज-मराठा तिसऱ्या युद्धाचे वर्णन करा.
- (ii) मराठी सत्तेच्या पतनाची कारणे स्पष्ट करा.
- (iii) शिवपूर्वकालीन महाराष्ट्राच्या भौगोलिक, सामाजिक पार्श्वभूमीचे वर्णन करा.
- (iv) शिवाजी महाराजांच्या नियंत्रणाखालील मराठ्यांच्या लष्करी संघटनेचे वर्णन करा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे 400 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]

(i) प्रतापगडची लढाई विशद करा.

(ii) मराठ्यांच्या स्वतंत्रयुद्धातील संताजी व धनाची यांच्या कामगिरीची चर्चा करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

(i) गनिमी कावा

(ii) नानासाहेब पेशवा

(iii) कान्होजी आंग्रे

(iv) जिजाबाई

(v) जावळीचे सामरिक महत्व

(vi) ताराबाई.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—5

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2055

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
(D.S. S-2 (A) : International Relations)
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]
 - (i) Explain the nature of International Relations.
 - (ii) State the functions of diplomats.
 - (iii) State the importance of Disarmament.
 - (iv) Explain the meaning and concept of Cold War.
 - (v) What is Detente ?
 - (vi) Explain the importance of Realism theory.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]
 - (i) What are the sources of International Law ?
 - (ii) Explain the meaning and concept of New Cold War.
 - (iii) Describe in detail the World Trade Organisation.
 - (iv) Describe the New World Order since 1991.

3. Answer the following questions in **400** words (any *one*) : [20]
 - (i) Explain the role of U.N. in maintaining International Peace and Security.
 - (ii) Explain in detail the nature and scope of Cold War.

P.T.O.

4. Write short notes on (any four) : [20]
- (i) System approach
 - (ii) Diplomacy
 - (iii) Non-alignment
 - (iv) Nature of Detente
 - (v) GATT
 - (vi) Soviet Disintegration.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (i) आंतरराष्ट्रीय संबंधाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 - (ii) राजनयज्ञांची कार्ये स्पष्ट करा.
 - (iii) निःशस्त्रीकरणाचे महत्व सांगा.
 - (iv) शीतयुद्धाचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा.
 - (v) देतांत (तणावशैथिल्य) म्हणजे काय ?
 - (vi) वास्तववादी सिद्धांताचे महत्व स्पष्ट करा.
2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (i) आंतरराष्ट्रीय कायद्याची उगमस्थाने कोणती ?
 - (ii) नविन शीतयुद्धाचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा.
 - (iii) जागतिक व्यापार संघटना सविस्तर विशद करा.
 - (iv) इ. स. 1991 नंतरची नविन जागतिक व्यवस्था विशद करा.
3. खालील प्रश्नांचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) : [20]
- (i) आंतरराष्ट्रीय शांतता आणि सुरक्षा टिकवण्यातील संयुक्त राष्ट्रांची भूमिका स्पष्ट करा.
 - (ii) शीतयुद्धाचे स्वरूप आणि व्याप्ती सविस्तर स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :

[20]

- (i) व्यवस्थात्मक दृष्टीकोन
- (ii) राजनय
- (iii) अलिप्तता
- (iv) देतांतचे स्वरूप
- (v) गॅट
- (vi) सोव्हिएत/सोव्हियत रशियाचे विघटन।

(D.S. S. - 2 (B) : International Security)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]
 - (i) Explain the functions of Diplomats.
 - (ii) What are the types of Balance of Power ?
 - (iii) State the nature of environmental problems.
 - (iv) State the concept of Detente.
 - (v) What are the security problems of post cold war ?
 - (vi) State the concept of International Security.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]
 - (i) Explain the problems of Arms Control & Disarmament.
 - (ii) State the various types of Balance of Power.
 - (iii) What are the causes and effects of Ethnic conflicts.
 - (iv) Explain the causes and effects of Terrorism.

3. Answer the following questions in **400** words (any *one*) : [20]
 - (i) Explain in detail the causes of Cold War.
 - (ii) Explain the concept Old and New Diplomacy ? Explain the difference between Old and New Diplomacy.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]
 - (i) New Cold War
 - (ii) Concept of National Security
 - (iii) Pollution
 - (iv) Diplomacy
 - (v) Concept of Cold War
 - (vi) Nature of Non-Alignment.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]
 - (i) राजनयज्ञांची कामे स्पष्ट करा.
 - (ii) सत्तेच्या समतोलाचे प्रकार कोणते ?
 - (iii) पर्यावरणीय समस्येचे स्वरूप सांगा.
 - (iv) देतांतची संकल्पना सांगा.
 - (v) शीतयुद्धोत्तर सुरक्षेच्या समस्या कोणत्या ?
 - (vi) आंतरराष्ट्रीय सुरक्षेची संकल्पना सांगा.
2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
 - (i) शत्रुनियंत्रण आणि निःशस्त्रीकरणाच्या समस्या स्पष्ट करा.
 - (ii) सत्तासमतोलाचे विविध प्रकार सांगा.
 - (iii) वांशिक संघर्षाचे कारणे आणि परिणाम कोणते ?
 - (iv) दहशतवादाची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तर 400 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]
 - (i) शीतयुद्धाची कारणे सविस्तर स्पष्ट करा.
 - (ii) जुना व नवीन राजनयाची संकल्पना स्पष्ट करा. त्यातील फरक स्पष्ट करा.
4. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]
 - (i) नवीन शीतयुद्ध
 - (ii) राष्ट्रीय सुरक्षेची संकल्पना
 - (iii) प्रदूषण
 - (iv) राजनय
 - (v) शीतयुद्धाची संकल्पना
 - (vi) अलिप्ततेचे स्वरूप.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2056

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

SOCIAL WORK (Gen.-II)

(I) Introduction : Fields of Social Work

(II) Population Education

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* question in **500** words : [16]

(i) Explain the need of Rural Welfare.

(ii) Write an essay on “National Population Policy”.

2. Answer any *one* question in **500** words : [16]

(i) Describe the problems of Growing Population in India.

(ii) Write an essay on “Weaker Section of India”.

3. Answer any *one* question in **500** words : [16]

(i) Describe the problems of Indian Labour.

(ii) Describe the anti-social malpractices in Urban Area.

P.T.O.

4. Answer any *one* question in **500** words : [16]

(i) Describe the Integrated Child Development Services Scheme (ICDSS) in India.

(ii) Write an essay on “Food and Housing Problem in India”.

5. Answer any *two* questions in **200** to **250** words each : [16]

(i) Write a note on “Education”.

(ii) Write a note on “Population Education”.

(iii) Write a note on “Problem of Aged”.

(iv) Write a note on “Poverty”.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य घरावी.

1. खालीलपैकी **एका** प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दात लिहा : [16]

(i) ग्रामीण कल्याणाची गरज स्पष्ट करा.

(ii) निबंध लिहा “राष्ट्रीय लोकसंख्या धोरण”.

2. खालीलपैकी **एका** प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दात लिहा : [16]

(i) भारतातील लोकसंख्या वाढीच्या समस्यांचे वर्णन करा.

(ii) निबंध लिहा “भारतातील कमजोर (उपेक्षीस) समुदाय.

3. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात लिहा : [16]
- (i) भारतीय कामगारांच्या समस्यांचे वर्णन करा.
- (ii) नागरी भागातील असामाजिक दुष्कृत्ये वर्णन करा.
4. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात लिहा : [16]
- (i) भारतातील एकात्मिक बाळ विकास सेवा योजनेचे वर्णन करा.
- (ii) निबंध लिहा “भारतातील अन्न व निवास समस्या”.
5. खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात लिहा : [16]
- (i) टिपा लिहा “शिक्षण”
- (ii) टिपा लिहा “लोकसंख्या शिक्षण”
- (iii) टिपा लिहा “वृद्धांच्या समस्या”
- (iv) टिपा लिहा “गरीबी”.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2058

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

COMMERCE

G-2 : Business Accounting

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Use of calculator is allowed.

1. Answer the following questions (any five) : [10]

(a) Concept of Book-Keeping.

(b) Meaning of Real Account.

(c) What is Trading Account ?

(d) What are the selling overheads ?

(e) What is Cost sheet ?

(f) Concept of F.I.F.O.

2. Pass Journal entries for the following transactions in the books of Himanshu : [20]

Dec. 01 Business started with cash Rs. 75,000

Dec. 07 Purchased goods for cash Rs. 10,000

P.T.O.

Dec. 09	Sold goods to Swati on credit	Rs. 5,000
Dec. 12	Purchased furniture for cash	Rs. 3,000
Dec. 13	Paid for sundry expenses	Rs. 600
Dec. 14	Received Commission	Rs. 1,000
Dec. 18	Cash received from Swati in full settlement	Rs. 4,000
Dec. 25	Paid rent	Rs. 1,000
Dec. 30	Paid salary	Rs. 1,500
Dec. 31	Money deposited into Janata Sahakari Bank	Rs. 9,500

Or

Describe various types of subsidiary books with its format. [20]

3. (A) Explain in detail Purchase Procedure. [15]

Or

Prepare Cost Sheet from the following : [15]

Particulars	Rs.
Raw Material	50,000
Productive Wages	20,000
Indirect Wages	5,000
Direct Expenses	7,000
Power	1,000
Depreciation on machinery	1,000
Director fee	1,000
Oil and Water	2,000

Machine Repairs	1,000
Bad Debt	2,000
Postages	450
Factory heating	500
Office stationery	1,000
Depreciation of delivery van	800
Postage	300
Audit Fee	800

- (B) Prepare a Store Ledger Account from the following transactions assuming that issues of stores have been made on the basis of 'First in First Out' : [15]

2018

- Sep. 1 Received 2000 units at Rs. 40 per unit.
 Sep. 3 Received 400 units at Rs. 35 per unit.
 Sep. 6 Issued 1000 units.
 Sep. 8 Issued 800 units.
 Sep. 15 Received 1100 units at Rs. 50 per unit.
 Sep. 20 Issued 700 units.
 Sep. 24 Received 200 units at Rs. 52 per unit.
 Sep. 25 Issued 1000 units.
 Sep. 28 Received 600 units at Rs. 44 per unit.
 Sep. 30 Issued 560 units.

Or

- Explain in detail time keeping and time booking. [15]

4. Write short notes on (any *four*) :

[20]

- (a) Types of Accounts
- (b) LIFO
- (c) Types of Overheads
- (d) Trial Balance
- (e) Advantages of Cost Accounting
- (f) Limitations of Financial Accounting.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2059

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

EDUCATION G-2

(New Syllabus)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Explain the educational importance of heredity.
- (2) Write the objectives of secondary education according by Mudliyar Commission.
- (3) Explain the characteristics of emotional development at infancy stage.
- (4) Explain the impact of motivation on learning.
- (5) Explain the importance of inclusive education.
- (6) Explain the Rousseau's concept 'Education according to Nature'.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) What is insight learning ? Explain the merits and limitations of insight learning theory.
- (2) Explain 'School as a Social Institute'.
- (3) Explain the characteristics of physical and emotional development at adolescence stage.
- (4) Explain the educational importance of environment.

P.T.O.

3. Answer any *one* question in **400** words : [20]
- (1) What is forgetting ? What are the causes of forgetting ? Suggest the remedies to overcome them.
 - (2) What are the problems in secondary education ? Suggest the remedies to overcome them.
4. Write short notes in **50** words each (any *four*) : [20]
- (1) Basic education system
 - (2) Concept of inclusive education
 - (3) Social development at later childhood
 - (4) Thorndike's laws of learning
 - (5) Need of education for special need students
 - (6) Educational importance of retention.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **100** शब्दांत लिहा (कोणतेही **चार**) : [20]
- (1) अनुवंशाचे शैक्षणिक महत्व स्पष्ट करा.
 - (2) मुदलियार आयोगाने सांगितलेली माध्यमिक शिक्षणाची उद्दिष्टे लिहा.
 - (3) बाल्यावस्थेतील भावनिक विकासाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - (4) प्रेरणेचा अध्ययनावर होणारा परिणाम स्पष्ट करा.
 - (5) सर्वसमावेशी शिक्षणाचे महत्व स्पष्ट करा.
 - (6) रूसोची निसर्गातून शिक्षणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **200** शब्दांत लिहा (कोणतेही **दोन**) : [20]
- (1) मर्मदृष्टीमूलक अध्ययन म्हणजे काय ? मर्मदृष्टी अध्ययन उपत्तीचे गुण व मर्यादा स्पष्ट करा.
 - (2) 'शाळा एक सामाजिक संस्था' हे विधान स्पष्ट करा.
 - (3) कुमारावस्थेची शारीरिक व भावनिक विकासाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - (4) परिस्थितीचे शैक्षणिक महत्व स्पष्ट करा.

3. खालील कोणताही **एका** प्रश्नाचे **400** शब्दांत उत्तर लिहा : [20]
- (1) विस्मरण म्हणजे काय ? विस्मरणाची कारणे कोणती ? विद्यार्थ्यांचे विस्मरण चांगले होण्यासाठी उपाय सुचवा.
- (2) माध्यमिक शिक्षणातील समस्या कोणत्या ? त्या दूर करण्यासाठी उपाय सुचवा.
4. प्रत्येकी **50** शब्दांत थोडक्यात टीपा लिहा (कोणतेही **चार**) : [20]
- (1) मुलौद्योगी शिक्षण पद्धती
- (2) सर्वसमावेशी शिक्षणाची संकल्पना
- (3) किशोरावस्थेतील सामाजिक विकास
- (4) थॉनडाईकचे अध्ययन नियम
- (5) विशेष गरजा असणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी शिक्षणाची गरज
- (6) धारणेचे शैक्षणिक महत्व.

[5501]-2059

(Education G-2)

(Old Syllabus)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Explain the characteristics of language development at infancy stage of development.
- (2) Write the objectives of secondary education with reference to Mudliyar Commission.
- (3) Explain the concept of education according to nature by Rousseau.
- (4) Explain the educational importance of heredity.
- (5) Explain the impact of motivation on learning.
- (6) Explain the educational importance of retention.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) What is insight learning ? Explain the merits and limitations of insight learning theory.
- (2) Explain the impact of environment on education.
- (3) Explain the statement 'School as a Social Institution'.
- (4) What is vocational education ? Explain the importance of vocational education.

3. Answer any *one* question in **400** words : [20]

- (1) What are the problems in secondary education ? Suggest remedies to overcome them.
- (2) What is forgetting ? What are the causes of forgetting ? Suggest the remedies to overcome them.

4. Write short notes in **50** words each (any *four*) : [20]

- (1) Characteristics of Basic Education System.
- (2) Characteristics of emotional development in adolescence stage
- (3) Concept of 'Sakharshala'
- (4) Characteristics of development process
- (5) Laws of heredity
- (6) Thorndike's laws of learning.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **100** शब्दांत लिहा (कोणतेही **चार**) : [20]

- (1) बाल्यावस्थेतील भाषिक विकासाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (2) मुदलियार आयोगाने सांगितलेली माध्यमिक शिक्षणाची उद्दिष्टे लिहा.
- (3) रूसोची निसर्गातून संकल्पना स्पष्ट करा.
- (4) अनुवंशाचे शैक्षणिक महत्व स्पष्ट करा.
- (5) प्रेरणेचा अध्ययनावरील परिणाम स्पष्ट करा.
- (6) धारणेचे शैक्षणिक महत्व स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **200** शब्दांत लिहा (कोणतेही **दोन**) : [20]
- (1) मर्मदृष्टीमूलक अध्ययन म्हणजे काय ? मर्मदृष्टीमूलक अध्ययन पद्धतीचे गुण व मर्यादा स्पष्ट करा.
 - (2) परिस्थितीचा शिक्षणावरील परिणाम स्पष्ट करा.
 - (3) 'शाळा एक सामाजिक संस्था' विधान स्पष्ट करा.
 - (4) व्यावसायिक शिक्षण म्हणजे काय ? व्यावसायिक शिक्षणाचे महत्व स्पष्ट करा.
3. खालील कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे **400** शब्दांत उत्तर लिहा : [20]
- (1) माध्यमिक शिक्षणातील समस्या कोणत्या ? त्या दूर करण्यासाठी उपाय सुचवा.
 - (2) विस्मरण म्हणजे काय ? विस्मरणाची कारणे कोणती ? विस्मरणाचे प्रमाण कमी करण्यासाठी उपाय सुचवा.
4. प्रत्येकी **50** शब्दांत थोडक्यात टीपा लिहा (कोणतेही **चार**) : [20]
- (1) मूलोद्योगी शिक्षण पद्धतीची वैशिष्ट्ये
 - (2) कुमारावस्थेतील भावनिक विकासाची वैशिष्ट्ये
 - (3) साखरशाळा-संकल्पना
 - (4) विकासप्रक्रियेची वैशिष्ट्ये
 - (5) अनुवंशाचे नियम
 - (6) थॉर्नडाइकचे अध्ययन नियम.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—10

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2060

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

INDUSTRIAL MATHEMATICS

(FMG-2 : Operations Research and Optimization Technique)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Use of logarithmic table and calculator is allowed.

(iv) Graph paper will be supplied on demand.

1. Attempt each of the following : [16]

(i) Draw the common region of the following constraints :

$$X + Y \leq 6 \text{ and } X - Y \leq 3.$$

(ii) Write dual of the following LPP :

$$\text{Max } Z = X_1 + X_2 - 6X_3$$

Subject to :

$$3X_1 + 4X_2 - 6X_3 \leq 7$$

$$4X_1 - 2X_2 + X_3 \geq 10$$

$$X_1, X_2, X_3 \geq 0.$$

P.T.O.

- (iii) Check whether the following transportation problem is balanced ? If not, balance it :

		To			Supply
		D ₁	D ₂	D ₃	
From	O ₁	5	8	6	800
	O ₂	4	7	7	500
	O ₃	8	4	6	900
Demand		400	400	900	

- (iv) What is the optimality condition in assignment problem ?
- (v) Find maximin and minimax of the following game problem :

		Player B	
		B ₁	B ₂
Player A	A ₁	5	3
	A ₂	4	2

- (vi) Write any *two* assumptions made while dealing with sequence problem.
- (vii) Explain the term sudden failure in replacement and maintenance model.
- (viii) Explain total float.

2. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Solve the following LPP by Simplex method :

$$\text{Max } Z = 2X_1 + 3X_2$$

Subject to :

$$X_1 + 3X_2 \leq 6$$

$$3X_1 + 2X_2 \leq 6$$

$$X_1, X_2 \geq 0.$$

(ii) Solve the following transportation problem by VAM :

	D ₁	D ₂	D ₃	D ₄	Supply
S ₁	10	8	11	7	20
S ₂	9	12	14	6	40
S ₃	8	9	12	10	35
Demand	16	18	31	30	

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Solve the following LPP by graphical method :

$$\text{Min } Z = 3X + 4Y$$

Subject to :

$$2X + 3Y \geq 36$$

$$2X + 2Y \geq 28$$

$$8X + 2Y \geq 32$$

$$X, Y \geq 0.$$

(ii) Find initial basic feasible solution of the following transportation problem by least cost method :

	D ₁	D ₂	D ₃	D ₄	D ₅	Supply
O ₁	3	4	6	8	8	20
O ₂	2	10	1	5	30	30
O ₃	7	11	20	49	15	15
O ₄	2	1	9	14	18	13
Demand	40	6	8	18	6	

(iii) Solve the following assignment problem for minimum cost :

	V	W	X	Y	Z
A	3	5	10	15	8
B	4	7	15	18	8
C	8	12	20	20	12
D	5	5	8	10	6
E	10	10	15	25	10

3. (A) Attempt any *one* of the following : [8]

(i) Solve the following LPP by Big-M method.

$$\text{Minimize } Z = 60X_1 + 96X_2$$

Subject to :

$$2X_1 + 4X_2 \geq 40$$

$$3X_1 + 3X_2 \geq 35$$

$$X_1, X_2 \geq 0.$$

(ii) The following is initial basic feasible solution of transportation problem. Is it optimal ? If not, find optimal solution :

	W_1	W_2	W_3	W_4
F_1	1 20	2	1 10	4
F_2	3	2 20	2 20	1 10
F_3	4	2 20	5	9

(B) Attempt any *one* of the following : [8]

(i) A project has the following activities. Draw the network and calculate the latest finish time (LFT) :

Activity	Predecessor	Duration
A	—	6
B	—	7
C	—	4
D	A	3
E	A	7
F	B	4
G	C	2
H	D	5
E, I	E, F	3

- (ii) Reduce the following game problem by graphical method and hence find optimal solution :

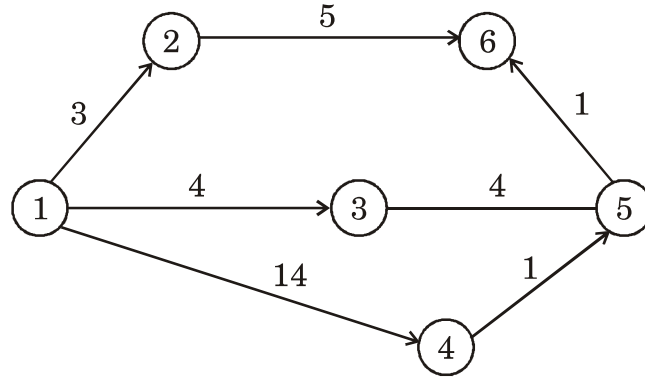
		Player B			
		I	II	III	IV
Player A	I	2	1	0	-2
	II	1	0	3	2

4. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

- (i) Find the sequence that minimizes the total elapsed time required to complete the following jobs on two machines :

Job	Machine I	Machine II
A	2	6
B	5	8
C	4	7
D	9	4
E	6	3
F	8	9
G	7	3
H	5	8
I	4	11

(ii) Find out critical path from zero float activities for the following network :

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) The cost of machine is Rs. 61,000 and its scrap value is Rs. 1,000. The maintenance cost found from past experience is as follows :

Year	Maintenance Cost
1	1000
2	2500
3	4000
4	6000
5	9000
6	12000
7	16000
8	2000

When should the machine be replaced ?

(ii) Express the following game as LPP for Player A :

		Player B		
		B ₁	B ₂	B ₃
Player A	A ₁	5	3	7
	A ₂	7	9	1
	A ₃	10	6	2

(iii) Determine the maximum or minimum (if any) of the function :

$$f(X_1, X_2) = X_1 + 2X_2 + X_1X_2 - X_1^2 - X_2^2.$$

5. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Reduce the following game by dominance principle and hence solve it :

		Player B				
		B ₁	B ₂	B ₃	B ₄	B ₅
Player A	A ₁	4	4	2	-4	-6
	A ₂	8	6	8	-4	0
	A ₃	10	2	4	10	12

(ii) Examine the following function for extreme points :

$$f(X_1, X_2) = 3X_1^2 + X_2^2 - 10.$$

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) The following table shows the machine time (in hours) for 5 jobs to be processed on two different machines. Find the optimal sequence in which jobs should be processed :

Jobs	Machine A	Machine B
1	3	6
2	7	2
3	4	7
4	5	3
5	7	4

(ii) The data collected in running machine, the cost of which is Rs. 60,000 are given below.

Determine the optimum period for replacement of the machine :

Year	Resale Value (Rs.)	Cost of Spares (Rs.)	Cost of Labour (Rs.)
1	42,000	4,000	14,000
2	30,000	4,270	16,000
3	20,400	4,880	18,000
4	14,400	5,700	21,000
5	9,650	6,800	25,000

(iii) Draw a network from the following activities and find critical path and duration of the project :

Activity	Duration (Days)
1—2	4
1—3	8
1—4	6
2—5	2
3—5	12
4—6	10
5—6	14

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2061

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

MATHEMATICAL STATISTICS

General-II

(Discrete Probability Distributions, Statistical Methods and R-Software)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt each of the following :

(a) State whether the following statements are true or false : [1 each]

(i) Test Statistic is independent of unknown parameter on parent distribution.

(ii) When number of arrivals have Poisson distribution, then inter-arrival service times follows exponential distribution.

(iii) The coefficient of multiple determination measures the strength of linear relationship between response variable and independent variable.

(iv) Short term fluctuations in time series is known as cyclical variations.

(b) Choose the *correct* alternative : [1 each]

(i) The mean of Binomial distribution $B(n, p)$ left truncated at $x = 0$ is :

(a) np

(b) $\frac{np}{q^n}$

(c) $\frac{np}{(1-q)^n}$

(d) $\frac{np}{1-q^n}$

P.T.O.

(ii) Suppose $\underline{X} = (X_1, X_2, X_3) \rightarrow \text{MD} \left(4, \frac{1}{2}, \frac{1}{4}, \frac{1}{4}\right)$, then $E(X_1)$

is :

(a) 2 (b) 1

(c) 3 (d) $\frac{3}{2}$

(iii) Type I Error is defined as :

(a) Rejecting H_0 when it is true

(b) Rejecting H_0 when it is not true

(c) Accepting H_0 when it is not true

(d) Accepting H_0 when it is true

(iv) If $X \rightarrow \text{NB}(k, p)$, then the value of k is :

(a) Always integer (b) Any real number

(c) Positive real number (d) Positive integer

(c) Answer in brief : [2×4=8]

(i) Give *two* real life situations where Negative Binomial distribution is used.

(ii) Find the value of $R_{1.23}$ if $r_{12} = 0.6$, $r_{13.2} = 0.4$.

(iii) Interpret the cases when $\text{N.R.R.} = 1$ and $\text{N.R.R.} > 1$.

(iv) Define the term queue and waiting time.

2. Attempt any *four* of the following : [4×4=16]

(a) A medicine is claimed to be effective in 90% of the cases. A medical practitioner doubts that it is less effective than claimed. A random sample of 200 patients treated with this medicine showed that 170 were cured. Test whether the claim can be rejected at 5% l.o.s.

- (b) Write a note on Auto Regressive model of order 1 i.e. AR(1) model.
- (c) Define Gross Reproduction Rate (G.R.R.) and Net Reproduction Rate (N.R.R.). How are they computed ?
- (d) Let $X \rightarrow P(m = 1.5)$. Write R commands to evaluate the following :
- (I) $P(X = 1)$
 - (II) $P(X \geq 2)$
 - (III) $P(3 \leq X < 7)$
 - (IV) Draw a random sample of size 10 from the distribution of X.
- (e) Explain M/M/1 : FIFO model. State the formula for the average number of customers in the queue.
- (f) If $(X_1, X_2, X_3) \rightarrow MD(n, p_1, p_2, p_3)$, then show that the partial correlation coefficient $r_{12.3}$ is equal to -1 .

3. Attempt any *four* of the following : [4×4=16]

- (a) Explain the concept of null hypothesis and alternative hypothesis with suitable example.
- (b) Derive the expression for multiple correlation coefficient $R_{1.23}$ in terms of total correlation coefficients.
- (c) Give output of the following commands in R :
- (i)

```
> x = 1 : 5
> 2* x + 5
```
 - (ii)

```
> x = rep(2, 4)
> x
```
 - (iii)

```
> x = c(4, 6, 8, 5, 5, 5, 7, 3)
> unique (x)
```
 - (iv)

```
> x = c(12, 15, 14, 19, 22, 15)
> x[-5, -6].
```


- (d) A company manufacturing electric bulbs claims that the average life of bulbs is 1500 hours. A random sample of 150 bulbs shows that the mean life is 1490 hours. The standard deviation of the life of bulbs is known to be 256 hours. Test the company's claim at 5% level of significance.
- (e) Let $\underline{X} = (X_1, X_2, \dots, X_n) \rightarrow MD(n, p_1, p_2, \dots, p_n)$ find the marginal distribution of X_j .
- (f) Find mean of Binomial distribution left truncated at $x = 0$.

4. Attempt any *two* of the following : [2×8=16]

- (a) (i) Compute Crude Death Rate (C.D.R.) and Standardized Death Rate (S.T.D.R.) for the following two towns. Take the population of Town A as the standard population : [4]

Age Group	Town A		Town B	
	Population	No of deaths	Population	No of deaths
0-5	12,000	200	18,000	300
5-30	35,000	400	45,000	450
30 and above	24,000	500	31,000	700

- (ii) Define the following terms :
 (I) Estimator
 (II) Parameter
 (III) Critical region
 (IV) Null hypothesis. [4]
- (b) (i) Explain Holt-Winter double exponential smoothing method in time series analysis. [6]
- (ii) Explain the terms Test Statistic. [2]
- (c) (i) Fit the trend line to the following data on sales in different years. Also estimate the sales for the year 1996 :

Year	Sales (Thousand Rs.)
1990	14
1991	17
1992	22
1993	21
1994	29
1995	36

[6]

(ii) Give a situation where trinomial distribution is applied.[2]

(d) (i) Define partial correlation coefficient. If $r_{12} = 0.6$, $r_{23} = 0.5$, $r_{13} = 0.7$, then compute $r_{12.3}$. [4]

(ii) A manufacturer claims that only 5% of his product is unsatisfactory. A random sample of 500 items was inspected and 30 items were found unsatisfactory. Does this justify the claim ? Use 5% level of significance. [4]

5. Attempt any one of the following :

(a) (i) Explain the procedure for testing $H_0 : P_1 = P_2$ against $H_1 : P_1 \neq P_2$, where P_1 and P_2 are the population proportion of the two populations. The sizes are n_1 and n_2 of random samples, taken from these two populations. Also construct the confidence interval for $P_1 - P_2$. [6]

(ii) Show that $X_{1.23}$ is uncorrelated with X_2 and X_3 . [5]

(iii) Two balanced dice are thrown. What is the expectation and variance of number of trials until the scores of two dice agree for the 10th time. [5]

- (b) (i) Derive the equation of least square regression plane of Y on X_1 and X_2 . [6]
- (ii) A random sample of 200 bolts manufactured by machine A and 100 bolts manufactured by machine B showed 19 and 5 defective bolts respectively. Write a code in R to test the claim that B is better than machine A. [4]
- (iii) Out of 2000 residents in a certain area, 250 were found to be earthquake affected. Can we accept the claim that there are less than 10% earthquake affected residents ? Use 1% as the level of significance. [4]
- (iv) Explain the term 'residual'. [2]

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2062

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

ENGLISH (General)

Paper II

(Study of English Language and Literature)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Texts Prescribed :— (i) Rainbow : An Anthology of Short Stories
Ed. Board of Editors, Orient Blackswan
(ii) Linguistics : An Introduction
Ed. Board of Editors, Orient Blackswan

N.B. :— (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. (A) Attempt any *one* of the following in about **100** words : [8]
(i) Define the term character. Explain the different types of characters in the short story.
(ii) Comment on the significance of setting in the short story.
- (B) Attempt any *one* of the following in about **100** words : [8]
(i) What are the *three* questions that the king seeks answers for ? Explain.
(ii) Analyse the character of mother in the short story 'Mother of a Traitor'.

P.T.O.

- 2.** Write short notes on any *four* of the following in about **100** words each : [16]
- (i) Phonemes and Allophones
 - (ii) Weak and strong forms
 - (iii) Pure vowels in English
 - (iv) Rising tone
 - (v) Stress shift in derived words
 - (vi) Plosives in English.
- 3.** Attempt any *two* of the following in about **100** words each : [16]
- (i) Comment on the themes portrayed in the short story 'Lawley Road'.
 - (ii) Attempt a character sketch of Kabuliwallah.
 - (iii) Write the story of 'The Open Window' from Framton's point of view.
 - (iv) Analyse the character of Bob in the story 'After Twenty Years'.
- 4.** Write notes on any *two* of the following in about **100** words each : [16]
- (i) Morphemes and Allomorphs
 - (ii) Prefixation and Suffixation
 - (iii) Coinage
 - (iv) Lexical and Functional Morphemes.

5. Write notes on any *two* of the following in about **100** words each : [16]

(i) National varieties of English

(ii) Multilingualism

(iii) Indian English

(iv) Difference between British English Vocabulary and American English Vocabulary.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2063

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

SPECIAL ENGLISH

S-1 : Appreciating Drama

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Texts Prescribed :— (i) 'The Merchant of Venice' by William Shakespeare.

(ii) 'A Doll's House' by Henrik Ibsen.

(iii) 'The Old Stone Mansion' by Mahesh Elkunchwar.

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *four* of the following questions : [16]

(1) What is Comedy ? Give examples.

(2) Explain the plot as the main element of Drama.

(3) Differentiate flat and round characters.

(4) Write a note on setting.

(5) What is conflict ? Explain.

(6) Explain in brief the three unities in Drama.

2. Answer any *one* of the following questions : [16]

(1) Draw a character-sketch of Portia.

(2) Examine 'The Merchant of Venice' as a tragi-comedy.

3. Answer any *two* of the following questions : [16]

(1) Examine Nora Helmer as the protagonist of the play 'A Doll's House'.

(2) 'A Doll's House' is a realistic play. Illustrate.

(3) Explain the significance of the title 'A Doll's House'.

P.T.O.

4. Answer any *two* of the following questions : [16]
- (1) Discuss the theme of degeneration and destruction in 'Old Stone Mansion'.
 - (2) Attempt a character-sketch of 'Bhaskar'.
 - (3) Comment on the setting of the play 'Old Stone Mansion'.
5. Answer any *eight* of the following questions : [16]
- (1) Explain Shylock's character with its types.
 - (2) Does Shakespeare handle unity of time in 'The Merchant of Venice' ? Explain.
 - (3) What is the theme of the play 'The Merchant of Venice' ?
 - (4) Comment on the end of the play 'A Doll's House'.
 - (5) Discuss the minor characters of the play 'A Doll's House'.
 - (6) Who is the antagonist in the play 'A Doll's House' ? Why ?
 - (7) Comment on the unity of place in 'Old Stone Mansion'.
 - (8) Write a brief note on the major characters of the play 'Old Stone Mansion'.
 - (9) Explain in brief the role of Vahini.
 - (10) What is the symbolic significance of the tractor in 'Old Stone Mansion' ?

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2064

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

ENGLISH

Special Paper II

(Appreciating Poetry)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

***Text Prescribed* : Auroral Musings**

***N.B.* :— (i) All questions are compulsory.**

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *four* of the following : [16]

(a) Do you think that the poem “Sonnet 130” is against love ?

Give reasons for your answer.

(b) How is the poem “Broken Heart” different from the other love poems that you have read ?

(c) Elaborate the themes of the poem “The Coronet” a temptation of fame and power and need for humility.

(d) Consider “The definition of Love” as a fine example of metaphysical poem.

P.T.O.

- (e) Analyse the different emotions portrayed in the poem “On His Blindness” starting with self-pity.
- (f) Death is a major theme in Gray’s poetry. How is the theme of death handled in the poem “Ode on the Death of a Favourite Cat” ?

2. Answer any *four* of the following : [16]

- (a) Justify the title of William Wordsworth’s poem “The Tables Turned”.
- (b) S.T. Coleridge is called a poet of imagination. Evaluate this description using ‘Kubla Khan’ as an example.
- (c) Elaborate the elements of nature described in the poem “Ode to the West Wind”.
- (d) Comment on Keats’ use of supernatural elements in the poem “La Belle Dame Sans Merci”.
- (e) What are the themes of the poem “Dover Beach” and how are they related to the times of the Mathew Arnold ?
- (f) Tennyson’s poem “Ulysses” is about adventure on one level and death on another. Do you agree ? Give reasons for your answer.

3. Answer any *two* of the following : [16]

- (a) Describe the chief characteristic of Romantic poetry.
- (b) Coleridge’s “Kubla Khan” is a poem of imagination. Explain it.

(c) Discuss the characteristic of a ballad as seen in John Keats' "La Belle Dame Sans Merci".

4. Answer any *two* of the following : [16]

(a) How does Walt-Whitman prove that the soul is like a spider ? Explain.

(b) Do you agree with the view that optimism and pessimism are interwoven in the poem "Dover Beach" ? Discuss.

(c) Is the poem "The Blessed Damozel" a spiritual or passionate ? Give reasons for your answer.

5. Explain with reference to the context any *four* of the following : [16]

(a) This is my son mine own Telemachus,
To whom I leave the sceptre and the isle—
Well-loved of me, discerning to fulfil
This labour, by slow prudence to make mild.

A rugged people, and thro soft degrees
Subdue them to the useful and the good.

(b) I made a garland for her head,
And a bracelets too, and a fragrant zone;
She look'd at me as she did love,
And made sweet moan.

- (c) A noiseless patient spider,
I mark'd where, as a little promontory, it stood isolated,
Mark'd how, to explore the vacant, vast surroundings,
If launched forth filament, filament, filament, out of itself,
Ever unreeling them—ever tirelessly speeding them.
- (d) In Xanadu did Kubla Khan
A stately pleasure-dome decree;
Where Alph, the sacred river, ran
Through caverns measureless to man
Down to a sunless sea.
- (e) A slumber did my spirit seal;
I had no human fears;
She seemed a thing that could not feel
The touch of earthly year.
- (f) (I saw her smile) But soon their path
Was vague in distant spheres :
And then she cast her arms along
The golden barriers,
And laid her face between her hands,
And wept (I heard her tears).

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2065

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019
PHYSICAL EDUCATION (Gen.-II)
(2013 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 40

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

- 1.** Write answers in **50** words each (any *two*) : [5]
 - (i) Write about various steps of Suryanamaskar.
 - (ii) List down the jumping events in Athletics.
 - (iii) List down the basic skills in Handball.

- 2.** Answer the following in **100** words each (any *two*) : [10]
 - (i) Importance of Sports Tournaments in Physical Education.
 - (ii) Write briefly about Circuit Training Method.
 - (iii) Write briefly about seat-ups test.

- 3.** Answer the following in **250** words each (any *two*) : [15]
 - (i) Define physical fitness and list out the components of Health Related Physical Fitness.
 - (ii) Write down the History of Modern Olympic Games.
 - (iii) Importance of Yoga in day today life.

P.T.O.

4. Answer the following in **500** words (any one) : [10]

- (i) Draw a neat diagram of Handball ground and explain the basic fouls in Handball game.
- (ii) List out the training methods and describe weight training method in detail.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास

एकूण गुण : 40

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यकतेनुसार सुबक आकृती काढावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **50** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [5]

(i) सूर्यनमस्कार व्यायाम पद्धतीच्या पायऱ्या लिहा.

(ii) मैदानी स्पर्धेतील उड्याच्या प्रकाराची यादी लिहा.

(iii) हॅण्डबॉल या खेळातील मुलभूत कौशल्यांची यादी करा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **100** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

(i) शारीरिक शिक्षणामधील क्रीडा स्पर्धांचे महत्व विशद करा.

(ii) सर्कीट ट्रेनिंग या प्रशिक्षण पद्धतीबद्दल थोडक्यात माहिती लिहा.

(iii) सिट-अप्स कसोटीबद्दल थोडक्यात माहिती द्या.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [15]
- (i) शारीरिक सुदृढतेची व्याख्या देवून आरोग्यधिष्टीत सुदृढतेचे घटक स्पष्ट करा.
- (ii) आधुनिक ऑलिम्पिक खेळाचा इतिहास सविस्तर लिहा.
- (iii) दैनंदिन जीवनात योगाचे महत्व स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 500 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : [10]
- (i) हॅण्डबॉल या खेळाच्या मैदानाची सुबक आकृती काढून मुलभूत प्रमादाचे वर्णन करा.
- (ii) विविध प्रशिक्षण पद्धतीची यादी देवून भार प्रशिक्षण पद्धतीबद्दल सविस्तर माहिती लिहा.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2066

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

MATHEMATICS

MG-2 : Discrete Mathematics and Linear Algebra

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt each of the following : [16]

(a) Construct a truth table for the following statement :

$$\neg (p \wedge q)$$

(b) Write the truth value of $\exists x (x^2 \leq x)$ if the domain consists of all real numbers.

(c) State the rule of multiplication.

(d) State Inclusion-Exclusion principle of three sets.

(e) Define subspace of a vector space V .

If $W = \{(x, y) \in \mathbf{R}^2/x + y + 1 = 0\}$ a subspace of \mathbf{R}^2 ?

Justify your answer.

(f) Define $\ker T$ and $\text{Range}(T)$ for a linear transformation $T : V \rightarrow W$, where V and W are real vector spaces.

(g) Define orthogonal vectors in an inner product space. Show that the set of vectors $\{(2, 0), (0, 2)\}$ is orthogonal in $V = \mathbf{R}^2$ (Euclidean inner product).

(h) Find angle between $\bar{u} = (1, 1)$ and $\bar{v} = (-1, 1)$ in a Euclidean inner product space \mathbf{R}^2 .

P.T.O.

2. (A) Attempt any *one* of the following : [6]
- (i) Give the proof of De Morgan's laws and absorption laws by using truth tables.
- (ii) A family has 2 boys and 3 girls. There are 5 Boy's schools, 8 Girl's schools and 3 Coed schools. In how many ways each of five children will go to different school ?
- (B) Attempt any *two* of the following : [10]
- (i) Prove that if n is an integer and $3n+2$ is even, then n is even.
- (ii) How many different strings are formed by rearranging the letters of the word RIEMANN ?
- (iii) A fair coin is tossed 10 times. Find the total number of outcomes. How many outcomes have exactly 6 heads and 4 tails ?
3. (A) Attempt any *one* of the following : [8]
- (i) Prepare a truth table and verify that the following implications is a tautology :
- (a) $[p \wedge (p \rightarrow q)] \rightarrow q$
- (b) $[(p \rightarrow q) \wedge (q \rightarrow r)] \rightarrow (p \rightarrow r)$
- (ii) Find the number of solutions of the equation $x_1 + x_2 + x_3 + x_4 = 17$ where x_1, x_2, x_3, x_4 are non-negative integers such that $x_1 \leq 3, x_2 \leq 4, x_3 \leq 5$ and $x_4 \leq 8$.

(B) Attempt any *one* of the following : [8]

(i) If $B = \{\bar{u}_1, \bar{u}_2, \dots, \bar{u}_n\}$ is a basis of vector space V , then show that every set with more than n vectors from V is linearly independent.

(ii) If $T : V \rightarrow W$ be a linear transformation from an n -dimensional vector space V to a vector space W , then prove that :

$$\text{rank } (T) + \text{nullity } (T) = \dim (V) = n$$

4. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Let V and W be two vector spaces. Let $T : V \rightarrow W$ be a linear transformation.

Prove that :

(a) $\ker (T)$ is a subspace of V

(b) $\text{Range } (T)$ is a subspace of W .

(ii) State and prove Cauchy-Schwarz inequality.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Show that the set of vectors $\{(1, 2, -3), (1, -3, 2), (2, -1, 5)\}$ is a basis of the vector space \mathbf{R}^3 .

(ii) Let $T : \mathbf{R}^3 \rightarrow \mathbf{R}^3$ be a linear transformation given by $T(x, y, z) = (-x - y + z, x - 4y + z, 2x - 5y)$. Find the coordinate vector of $\bar{u} = (1, 3, 2)$ with respect to basis $\{(1, 0, 2), (2, 1, 0), (1, 0, 1)\}$.

(iii) If \bar{u} and \bar{v} be two orthogonal vectors in an inner product space V , then prove that :

$$||\bar{u} + \bar{v}||^2 + ||\bar{u}||^2 + ||\bar{v}||^2.$$

5. (A) Attempt any *one* of the following : [6]
- (i) In any inner product space V and for \bar{u} and \bar{v} in V . Show that $\langle \bar{u}, \bar{v} \rangle = 0$, if and only if $\|\bar{u} + \bar{v}\| = \|\bar{u} - \bar{v}\|$.
- (ii) Let \mathbf{R}^3 be the Euclidean inner product space. Use Gram-Schmidt process of transform the basis $\{(1, 0, 0), (3, 7, -2), (0, 4, 1)\}$ into an orthonormal basis.
- (B) Attempt any *two* of the following : [10]
- (i) If W_1 and W_2 be two subspaces of a vector space V , then show that $W_1 \cap W_2$ is also a subspace of V .
- (ii) Define orthogonal projection of a vector \bar{u} onto \bar{v} in an inner product space V . Let \mathbf{R}^3 be a Euclidean inner product space and $\bar{u} = (1, 2, 3) \in \mathbf{R}^3$. Find orthogonal projection of \bar{u} onto $\bar{w} = \left(\frac{1}{\sqrt{2}}, 0, \frac{1}{\sqrt{2}}\right)$.
- (iii) Check whether the map $T : \mathbf{R}^3 \rightarrow \mathbf{R}^3$ given by $T(x, y, z) = (x^2, x+y, x+z)$ a linear transformation. Justify your answer.

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2067

**S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019
MATHEMATICS**

**(MS-1 : Problem Course Based on Papers MG-2 and AMG-2)
(2013 PATTERN)**

Time : Three Hours**Maximum Marks : 80**

- N.B. :—** (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following : [16]

- (a) How many ways are there to roll a die six times and obtain a sequence one 1, three 5s and two 6s ?
- (b) Determine whether the following is tautology :
 $(p \wedge q) \rightarrow (p \wedge q)$.
- (c) Show that $S = \{(1, 1, 1), (1, 1, 0), (1, 0, 0)\}$ is linearly independent in \mathbf{R}^3 .
- (d) Let P_2 be a vector space with inner product :

$$\langle p, q \rangle = \int_{-1}^1 p(x) \cdot q(x) dx$$

Find $\|P\|$ for $P = 1 - x$.

- (e) Let $f(x, y, z) = x^3y + yz + z^3$. Find $\nabla f(x, y, z)$ and $\nabla f(1, 1, 0)$.
- (f) Find the extreme points of the function :
 $f(x, y) = x^4 - 3x^2y + y^3$.
- (g) Show that the function $\vec{f}(x, y, z) = 2xye^z\vec{i} + x^2e^z\vec{j} + x^2ye^z\vec{k}$ is irrotational at all points in \mathbf{R}^3 .
- (h) Evaluate :

$$\lim_{t \rightarrow -1} \left[(t^2 + 1)\vec{i} + e^t\vec{j} + \frac{t^2 - 1}{t^2 + 1}\vec{k} \right].$$

P.T.O.

2. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(a) Test the validity of the following argument :

If I like Mathematics, then I will study.

Either I don't study or I pass Mathematics.

If I don't graduate, then I don't pass Mathematics.

Therefore, If I graduate, then I studied.

(b) A fair coin is tossed 10 times :

(i) Find the total number of outcomes.

(ii) How many outcomes have exactly 6 heads and 4 tails

(iii) How many outcomes have exactly 4 heads in the first 6 tosses ?

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(a) How many permutations of the 10 digits either begin with the three digits 987 contains the digits 45 in the fifth and sixth positions or end with three digits 123 ?

(Use principles of Inclusion-Exclusion).

(b) Function f given by :

$$f(x, y) = \begin{cases} xy & \text{if } |y| \leq |x| \\ -xy & \text{if } |y| > |x| \end{cases}$$

Find $f_{xy}(0, 0)$.

(c) Obtain the shortest distance of the origin from the plane $3x - 2y + z = 4$.

3. (A) Attempt any *one* of the following : [8]

(a) Find the volume of the sphere $x^2 + y^2 + z^2 = a^2$ using triple integration.

(b) If $g = f(x - y, y - z, z - x)$, then show that :

$$\frac{\partial g}{\partial x} + \frac{\partial g}{\partial y} + \frac{\partial g}{\partial z} = 0.$$

(B) Attempt any *one* of the following : [8]

(a) Find the area of the surface cut from the bottom of the paraboloid $x^2 + y^2 - z = 0$ by the plane $z = 4$.

(b) Let $V = \mathbf{R}^3$, the vector space of ordered triples of real numbers. If $W = \{(x, y, z)/2x + 3y + 4z = 0\}$ is subset of V , then show that W is subspace of V .

4. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(a) Let $\vec{f} = 4x\vec{i} - 2y^2\vec{j} + z^2\vec{k}$. Verify Gauss divergence theorem for the function \vec{f} over the region bounded by the cylinder $x^2 + y^2 = 4$ between the plane $z = 0, z = 3$.

(b) Using Stokes theorem, evaluate the line integral

$$\oint_C e^x dx + 2ydy - dz, \text{ where } C \text{ is the curve } x^2 + y^2 = 4, \\ z = 2.$$

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(a) Prove that $\vec{F} = 2xz\vec{i} + 2yz^2\vec{j} + (x^2 + 2y^2z - 1)\vec{k}$ is a conservative field and find a potential function for \vec{F} .

(b) Using Green's theorem, show that the area bounded by

a simple closed curve C is given by $\frac{1}{2} \int_C (xdy - ydx)$ hence

find the area of the ellipse $x = a \cos \theta, y = b \sin \theta, 0 \leq \theta \leq 2\pi$.

(c) Let $\vec{f} = -12z\vec{i} + 3xy\vec{j} + 18yz\vec{k}$ and C be the triangle ABC , where $A(6, 0, 0), B(0, 4, 0), C(0, 0, 2)$ traversed counter-clockwise. Evaluate :

$$\oint_C \vec{f} \cdot d\vec{r}.$$

5. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(a) Determine the dimension of and a basis for the solution space of the system :

$$x_1 - 4x_2 + 3x_3 - x_4 = 0$$

$$2x_1 - x_2 + 5x_3 - 3x_4 = 0.$$

(b) For $\bar{x} = (x_1, x_2)$, $\bar{y} = (y_1, y_2)$ in \mathbf{R}^2 , define

$$\langle \bar{x}, \bar{y} \rangle = y_1(x_1 + 2x_2) + y_2(2x_1 + 5x_2)$$

show that \langle, \rangle defines an inner product.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(a) Let \mathbf{R}^2 have the Euclidean inner product. Use Gram-Schmidt process to transform the basis $\{\bar{u}_1, \bar{u}_2\}$ into an orthonormal basis, where $\bar{u}_1 = (1, 0)$, $\bar{u}_2 = (3, -5)$.

(b) Let $T : \mathbf{R}^3 \rightarrow \mathbf{R}^3$ be a linear transformation given by :

$$T(x, y, z) = (-x - y + z, x - 4y + z, 2x - 5y)$$

then find the matrix with respect to the standard basis

$$B = \{\bar{e}_1, \bar{e}_2, \bar{e}_3\} \text{ where, } \bar{e}_1 = (1, 0, 0), \bar{e}_2 = (0, 1, 0), \bar{e}_3 = (0, 0, 1).$$

(c) If $T : \mathbf{R}^3 \rightarrow \mathbf{R}^3$ is a linear transformation given by $T(x, y, z) = (x + y - z, x - 2y + z, -2x - 2y + 2z)$. Find basis and dimension of $\ker(T)$ and $R(T)$.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2068

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

STATISTICS (GENERAL)

(Statistical Prerequisites)

(Application of Statistics and Theory of Probability)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Use of calculator and statistical table is allowed.

(iv) Symbols and abbreviations have their usual meanings.

1. Attempt each of the following :

(A) State whether the following statements are true *or* false :

[1 each]

(i) $P(\Omega) = 1$ is one of the axioms of probability model.

(ii) ${}^n C_r = \frac{{}^n P_r}{r!}$

(iii) N.R.R. can exceed GRR.

(iv) In binomial distribution mean is equal to variance.

P.T.O.

- (B) Choose the *correct* alternative : [1 each]
- (i) Secular trend in time series is of nature :
- (a) Increasing
 - (b) Decreasing
 - (c) Stagnant
 - (d) All of the above
- (ii) X takes values 1, 2, 3 with $P(X = 1) = 0.2$ and $E(X) = 2.2$. Then $P(X = 2)$ is :
- (a) 0.5
 - (b) 0.1
 - (c) 0.3
 - (d) 0.4
- (iii) The multiple correlation coefficient lies between :
- (a) -1 to 1
 - (b) 0 to 1
 - (c) $-\infty$ to ∞
 - (d) 0 to ∞
- (iv) The probability of drawing one white ball randomly from a bag containing 6 red, 8 black, 10 yellow and 1 green ball is :
- (a) $-1/25$
 - (b) 0
 - (c) 1
 - (d) $14/25$

(C) Answer in brief : [4×2=8]

(i) State additive and multiplicative model of time series.

(ii) Compute $R_{2.13}$ for the following data :

$$r_{12} = 0.7, r_{13} = r_{23} = 0.5.$$

(iii) Define :

(a) Sample space

(b) Mutually exclusive events.

(iv) Suppose A and B are two independent events defined on sample space Ω , then show that A' and B are also independent events.

2. Attempt any *four* of the following : [4×4=16]

(a) If the variable X denotes the maximum of the two numbers, when a pair of unbiased die is rolled, find :

(i) probability distribution of X

(ii) $P[X \leq 3]$

(iii) $P[X \text{ is even}]$

(b) Define Binomial distribution. If $X \rightarrow B(n, p)$ and $E(x) = 5/3$, $\text{var}(x) = 10/9$, then find the value of q .

- (c) Define Poisson distribution with parameter m . Also give for real life situations where Poisson distribution is experienced.
- (d) Define :
- (i) CDR
 - (ii) CBR
 - (iii) ASDR
 - (iv) GFR.
- (e) State and prove addition theorem of probability.
- (f) Let A and B be two events defined on Ω , $P(B) > 0$. Prove the following :
- (i) $P(A|A') = 0$
 - (ii) If $B \subset A$, then $P(A|B) = 1$.

3. Attempt any *four* of the following : [4×4=16]

- (a) Define :
- (i) Multiple correlation coefficient.
 - (ii) Partial correlation coefficient.
- (b) Let A and B be two independent events defined on a sample space Ω . The probability that at least one event of A and B occurs is 0.7, while the probability that A occurs is 0.5, determine the probability that B occurs.

- (c) Let (X, Y) be discrete bivariate random variable with joint p.m.f. :

$$P(x, y) = \begin{cases} kxy, & x = 1, 2, 3 \\ & y = 1, 2, 3 \\ 0, & \text{otherwise} \end{cases}$$

- (i) k
(ii) Marginal p.m.f.'s of X and Y .
- (d) Define NRR in demography. Also interpret the following NRR :
- (i) $\text{NRR} = 1$
(ii) $\text{NRR} < 1$
(iii) $\text{NRR} > 1$.
- (e) Compute 5 yearly moving average for the following data :

Year	Annual Sales
	(in lakhs)
2001	3.6
2002	4.3
2003	4.3
2004	3.4
2005	4.4
2006	5.4
2007	3.4
2008	2.4

- (f) Define the following terms :
- (i) Discrete random variable
(ii) Probability mass function.

4. Attempt any *two* of the following : [2×8=16]

(a) From the following data compute STDR, for population A and B :

Age Group	District A		District B		Standard Population
	No. of Persons	No. of Deaths	No. of Persons	No. of Deaths	
	(in '000)		(in '000)		
0—10	5	35	3	33	3000
10—50	10	45	10	100	7000
50 and above	5	90	7	84	6000

(b) Explain various components of time series.

(c) The number of cars crossing a bridge during a certain interval has approximately a Poisson distribution with mean 4. Find the probability that during a randomly chosen interval of time :

- (i) No car will cross the bridge
- (ii) At least 3 cars will cross the bridge
- (iii) At the most 5 cars will cross the bridge.

(d) (i) Define Permutation and Combinations.

(ii) In a basket here are 5 mangoes and 4 oranges. If any 3 fruits are to be selected from these, find the number of possibilities in which :

- (A) exactly 2 mangoes are selected
- (B) no mango is selected
- (C) at least one mango is selected
- (D) at least two mangoes are selected.

5. Attempt any *one* of the following : [16×1=16]

(a) Given the following data on three variables X_1 , X_2 and X_3 :

$$\begin{array}{lll} \bar{X}_1 = 6.8 & \text{S.D.}(X_1) = 1.0 & r_{12} = 0.6 \\ \bar{X}_2 = 7.0 & \text{S.D.}(X_2) = 0.8 & r_{13} = 0.65 \\ \bar{X}_3 = 74 & \text{S.D.}(X_3) = 9.0 & r_{23} = 0.7 \end{array}$$

(i) Obtain equation of plane of regression of X_1 on X_2 and X_3 .

(ii) Obtain the estimate X_1 when $X_2 = 75$ and $X_3 = 76$

(iii) Find the partial correlation coefficient $r_{23.1}$.

(iv) Find the multiple correlation coefficient $R_{1.23}$.

(b) The joint probability distribution of (X, Y) is as given below :

Y X \	0	1	2
-1	0.1	0.2	0.3
1	0.05	0.15	0.2

Find :

(i) $E(X)$ and $E(Y)$

(ii) $\text{Var}(X)$ and $\text{Var}(Y)$

(iii) $\text{Corr}(X, -Y)$.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2069

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

LOGIC AND METHODOLOGY OF SCIENCE

G-II : Formal and Relational Logic

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following : [20]

(1) Symbolize any *four* of the following :

(i) Doctors and Lawyers are college graduates.

(Dx : x is a doctor, Lx : x is a lawyer, Cx : x is a college graduate)

(ii) Sanskrit is an Indian Language.

(Lx : x is language, S : is Sanskrit)

(iii) Only women are nurses.

(Wx : x is woman, Nx : x is nurse)

(iv) John loves Mary but Mary does not love John.

(Lxy : x loves y, J : John, M : Mary)

(v) If anything is broken, it must be repaired.

(Bx : x is broken, Rx : x must be repaired)

P.T.O.

(2) Symbolize the following prepositions using the symbols given in bracket :

(i) Everything attracts everything.

(Axy : x attracts y)

(ii) Whoever visited the building was observed.

(Vx : x visited the building, Oxy : x observed y)

(iii) Every dog has its day.

(Dx : x is dog, Yx : x is a day, Bxy : x has y)

(iv) There is a book on my desk.

(Bx : x is a book, Dx : x is a desk)

(v) All who draw circles, draw figures.

(Cx : x is a circle, Fx : x is a figure, Dxy : x draws y)

(3) What is propositional function ? How we get proposition from propositional function ?

(4) Explain multiply general proposition with example.

2. Answer any *two* of the following : [20]

(1) Prove validity of the following arguments (any *two*) :

(i) 1. (x) (Hx \supset Mx)

2. Hs / \therefore Ms

(ii) 1. (x) (Hx \supset Gx)

2. St

3. Ht / \therefore (\exists x) (Sx \cdot Gx)

- (iii) 1. $(\mathbf{x}) (B\mathbf{x} \supset S\mathbf{x})$
 2. $(\mathbf{x}) (S\mathbf{x} \supset \sim D\mathbf{x}) / \therefore (\mathbf{x}) (D\mathbf{x} \supset \sim B\mathbf{x})$
- (iv) 1. $(\exists \mathbf{x}) (C\mathbf{x} \cdot T\mathbf{x})$
 2. $(\mathbf{x}) (C\mathbf{x} \supset U\mathbf{x}) / \therefore (\exists \mathbf{x}) (T\mathbf{x} \cdot U\mathbf{x})$

(2) Prove any *two* theorems with the help of the axioms given below :

Axioms :

- (i) $(p \vee p) \supset p$
 (ii) $q \supset (p \vee q)$
 (iii) $(p \vee q) \supset (q \vee p)$
 (iv) $[p \vee (q \vee r)] \supset [q \vee (p \vee r)]$
 (v) $(q \supset r) \supset [(p \vee q) \supset (p \vee r)]$

Theorems :

- (i) $\vdash (p \supset \sim p) \supset \sim p$
 (ii) $\vdash q \supset (p \supset q)$
 (iii) $\vdash (p \supset \sim q) \supset (q \supset \sim p)$
 (iv) $\vdash (q \supset r) \supset [(p \supset q) \supset (p \supset r)]$.

(3) Explain existential instantiation and universal generalization with example.

(4) What is invalidity ? Explain the process of invalidity.

3. Answer any *one* of the following : [20]

(1) What is relational logic ? Explain types of relational logic in detail.

(2) (a) Demonstrate the invalidity of any *two* of the following arguments :

(i) 1. $(x) (Ax \supset Bx)$

2. $Bn / \therefore An$

(ii) 1. $(x) (Cx \supset \sim Dx)$

2. $\sim Cj / \therefore Dj$

(iii) 1. $(x) (Mx \supset Sx)$

2. $(x) (Wx \supset Mx) / \therefore (x) (Sx \supset Wx)$

(iv) 1. $(x) (Ax \supset Bx)$

2. $\sim Ap / \therefore \sim Bp$

(b) Prove the validity of the following arguments (any *two*) :

(i) 1. $(\exists x) (y) [(\exists x) (Ayz \supset Ayx)]$

2. $(y) (\exists z) Ayz / \therefore (\exists x) (y) Ayx$

(ii) 1. $(x) [Ex \supset (y) (Fy \supset Gxy)]$

2. $(\exists x) [Ey \cdot (\exists y) \sim Gxy] / \therefore (\exists x) \sim Fx$

(iii) 1. Sai

2. $(x) (Sxy \supset \sim Syx) / \therefore \sim Sia$

(iv) 1. $(x) (Pax \supset Qxb)$

2. $(\exists x) Qxb \supset (\exists y) Dby / \therefore Pax \supset (\exists y) Dby$

4. Write short notes on any *four* of the following : [20]

(1) Singular proposition

(2) Variable and constant

(3) Universal instantiation

(4) Free variable

(5) Identity

(6) Need of symbolic logic.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोनांची उत्तरे द्या : [20]

(1) कंसात दिलेल्या चिन्हांचा वापर करून खालीलपैकी चार विधाने चिन्हांकित करा :

(i) डॉक्टर व वकील पदवीधर असतात.

(Dx : x डॉक्टर, Lx : x वकील, Cx : x पदवीधर)

(ii) संस्कृत ही भारतीय भाषा आहे.

(Lx : x भाषा, S : संस्कृत)

(iii) फक्त स्त्रियाच परिचारिका असतात.

(Wx : x स्त्रिया, Nx : x परिचारिका)

(iv) जॉन मेरीवर प्रेम करतो पण मेरी जॉनवर प्रेम करत नाही.

(Lxy : x हा y वर प्रेम करतो, J : जॉन, M : मेरी)

(v) जर काही मोडले तर ते दुरुस्त केले पाहिजे.

(Bx : x मोडले, Rx : x दुरुस्त केले पाहिजे)

(2) कंसात दिलेल्या चिन्हांचा वापर करून खालील विधाने चिन्हांकित करा :

(i) सर्व गोष्टी सर्वाना आकर्षित करतात.

(Axy : x आकर्षित y)

(ii) जो कोणी इमारतीमध्ये गेला त्याच्यावर लक्ष ठेवले गेले.

(Vx : x इमारतीमध्ये गेला, Oxy : x ने y वर लक्ष ठेवले)

(iii) प्रत्येक कुत्र्याचा दिवस असतो.

(Dx : x कुत्रा, Yx : x एक दिवस, Bxy : x चा असतो y)

(iv) माझ्या बाकावर एक पुस्तक आहे.

(Bx : x पुस्तक, Dx : x बाक)

(v) जे वर्तुळ काढतात ते आकृती काढतात.

(Cx : x वर्तुळ, Fx : x आकृती आहे, Dxy : x आकृती y)

(3) विधानफलन म्हणजे काय ? विधानफलनापासून विधान आपण कसे प्राप्त करतो ?

(4) बहुसामान्यवाची विधान उदाहरणासह स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

[20]

(1) खालीलपैकी दोनांची युक्तता सिद्ध करा :

(i) 1. $(x) (Hx \supset Mx)$

2. $Hs / \therefore Ms$

(ii) 1. $(x) (Hx \supset Gx)$

2. St

3. $Ht / \therefore (\exists x) (Sx \cdot Gx)$

(iii) 1. $(x) (Bx \supset Sx)$

2. $(x) (Sx \supset \sim Dx) / \therefore (x) (Dx \supset \sim Bx)$

(iv) 1. $(\exists x) (Cx \cdot Tx)$

2. $(x) (Cx \supset Ux) / \therefore (\exists x) (Tx \cdot Ux)$

(2) खालीलपैकी कोणतीही दोन प्रमेये मूलाधारांच्या आधारे सिद्ध करा :

मूलाधार :

(i) $(p \vee p) \supset p$

- (ii) $q \supset (p \vee q)$
- (iii) $(p \vee q) \supset (q \vee p)$
- (iv) $[p \vee (q \vee r)] \supset [q \vee (p \vee r)]$
- (v) $(q \supset r) \supset [(p \vee q) \supset (p \vee r)]$

प्रमेये :

- (i) $\vdash (p \supset \sim p) \supset \sim p$
- (ii) $\vdash q \supset (p \supset q)$
- (iii) $\vdash (p \supset \sim q) \supset (q \supset \sim p)$
- (iv) $\vdash (q \supset r) \supset [(p \supset q) \supset (p \supset r)]$.

- (3) अस्तित्ववाची उदाहरणीकरण व सर्ववाची सामान्यीकरण उदाहरणासह स्पष्ट करा.
- (4) अवैधता म्हणजे काय ? अवैधतेची प्रक्रिया सविस्तर स्पष्ट करा.

3. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]

- (1) संबंधवाची तर्कशास्त्र म्हणजे काय ? संबंधवाची तर्कशास्त्राचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.

- (2) (a) कोणत्याही दोनांची अयुक्तता सिद्ध करा :

(i) 1. $(x) (Ax \supset Bx)$

2. $Bn / \therefore An$

(ii) 1. $(x) (Cx \supset \sim Dx)$

2. $\sim Cj / \therefore Dj$

(iii) 1. $(x) (Mx \supset Sx)$

2. $(x) (Wx \supset Mx) / \therefore (x) (Sx \supset Wx)$

(iv) 1. $(x) (Ax \supset Bx)$

2. $\sim Ap / \therefore \sim Bp$

(b) कोणत्याही दोन युक्तीवादांची युक्तता सिद्ध करा :

(i) 1. $(\exists x) (y) [(\exists x) (Ayz \supset Ayx)]$

2. $(y) (\exists z) Ayz / \therefore (\exists x) (y) Ayx$

(ii) 1. $(x) [Ex \supset (y) (Fy \supset Gxy)]$

2. $(\exists x) [Ey \cdot (\exists y) \sim Gxy] / \therefore (\exists x) \sim Fx$

(iii) 1. Sai

2. $(x) (Sxy \supset \sim Syx) / \therefore \sim Sia$

(iv) 1. $(x) (Pax \supset Qxb)$

2. $(\exists x) Qxb \supset (\exists y) Dby / \therefore Pax \supset (\exists y) Dby$

4. कोणत्याही चारांवर थोडक्यात टीपा लिहा :

[20]

- (1) एकवाची विधान
- (2) चरे आणि अचरे
- (3) सार्वत्रिक उदाहरणीकरण
- (4) मुक्त चरे
- (5) एकरूपता
- (6) सांकेतिक तर्कशास्त्राची गरज.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2070

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

SOCIOLOGY

Group A : G-2 : Population and Society

Or

Group B : G-2 : Social Welfare and Social Legislation in India

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) *All* questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(iii) Attempt Group 'A' *or* Group 'B'.

Group A : G-2 : Population and Society

- 1.** Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]
- (1) State the feminist perspective in Population Studies.
 - (2) Recent trends in collection of Population Data—Adhar.
 - (3) State the definition and meaning of fertility.
 - (4) State the concept of Population Education.
 - (5) Family Planning Policy-1961.
 - (6) State the socio-cultural factor of population dynamics (any *one*).
- 2.** Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]
- (1) Explain the importance of Population Studies.
 - (2) Discuss the meaning and importance of National Sample Survey.
 - (3) Explain the growth of population since 1901.
 - (4) Explain the need of population education in India.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **400** words (any *one*) : [20]

- (1) Discuss the definition and types of migration.
- (2) Elaborate the pre-independence population policy in India.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]

- (1) Marxist perspective
- (2) Census
- (3) Infant mortality
- (4) Poverty
- (5) Family welfare
- (6) Sex education.

OR

Group B : G-2 : Social Welfare and Social Legislation in India

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Write the concept of Social Justice.
- (2) Explain the Fundamental Rights.
- (3) State the works of NGO.
- (4) Write the Sexual Harassment of Women at Workplace Prevention Act, 2013.
- (5) Write the PESA Act, 1996.
- (6) State the meaning of Bonded Labour.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) Explain the characteristics of Welfare State.
- (2) Write the constitution provision to safeguard of scheduled caste.
- (3) Explain the issues of Adivasis in India.
- (4) Write the UN Declaration of the Rights of Persons with Disabilities.

3. Answer the following questions in **400** words (any *one*) : [20]

- (1) Evaluate the Mid-day Meal Scheme for children in India.
- (2) Explain the types and causes of violence against women in India.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]

- (1) Child trafficking
- (2) Meaning of Social Welfare
- (3) PCPNDT Act, 1994
- (4) Fundamental Duties
- (5) Domestic Work Act, 2006
- (6) Role of Civil Society.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) गट 'अ' किंवा गट 'ब' पैकी एक प्रश्नपत्रिका सोडवावी.

(ii) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(iii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

गट 'अ' : G-2 : (लोकसंख्या आणि समाज)

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) लोकसंख्या अभ्यासाचा स्त्रीवादी दृष्टीकोन सांगा.
- (2) लोकसंख्या माहिती संकलनातील समकालीन प्रवाह-आधार.
- (3) जननाची व्याख्या आणि अर्थ सांगा.
- (4) लोकसंख्या शिक्षणाची संकल्पना सांगा.
- (5) कुटुंब नियोजन धोरण, 1961
- (6) लोकसंख्या गतीमानतेचे सामाजिक-सांस्कृतिक घटक सांगा (कोणताही एक)

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) लोकसंख्या अभ्यासाचे महत्व स्पष्ट करा.
- (2) राष्ट्रीय नमुना सर्वेक्षणाचे अर्थ आणि महत्व विशद करा.
- (3) 1901 पासून भारताच्या लोकसंख्येत झालेली वाढ स्पष्ट करा.
- (4) भारतातील लोकसंख्या शिक्षणाची आवश्यकता स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे 400 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) स्थलांतराची व्याख्या आणि प्रकार यावर चर्चा करा.
- (2) भारतातील स्वातंत्र्यपूर्व काळातील लोकसंख्या धोरण स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) मार्क्सवादी दृष्टीकोन
- (2) जनगणना
- (3) अर्भक मृत्यु
- (4) दारिद्र्य
- (5) कुटुंब कल्याण
- (6) लैंगिक शिक्षण.

किंवा

गट 'ब' : G-2 : (भारतातील सामाजिक कल्याण आणि कायदे)

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) सामाजिक न्यायाची संकल्पना लिहा.
- (2) मुलभूत अधिकार स्पष्ट करा.
- (3) NGO (बिगर शासकीय संघटनेची) कार्य सांगा.
- (4) कामाच्या ठिकाणी स्त्रियांची लैंगिक मानहानी रोखणारा कायदा 2013 लिहा.
- (5) 1996 चा पेसा (PESA) कायदा सांगा.
- (6) वेठबिगाराचा अर्थ सांगा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) कल्याणकारी राज्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (2) अनुसूचित जातींसाठीच्या घटनात्मक तरतुदी आणि संरक्षित विभेदन लिहा.
- (3) भारतातील आदिवासींचे प्रश्न स्पष्ट करा.
- (4) अपंग व्यक्त्याच्या हक्का बाबतची युनोची (UNO) घोषणा लिहा.

3. खालील प्रश्नांची 400 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) भारतातील लहान मुलांसाठीची मध्याह्न भोजन योजनेचे मुल्यमापन करा.
- (2) भारतातील स्त्रियां विरुद्धच्या अत्याचारांचे प्रकार व कारणे स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) बालकांचा विक्रय
- (2) सामाजिक कल्याणाचा अर्थ
- (3) लिंग निवड चाचणी प्रतिबंध कायदा (PCPNDT) 1994
- (4) मुलभूत कर्तव्य
- (5) घरगुती कामाबाबतचा 2006 चा कायदा
- (6) नागरी समाजाची भूमिका.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2071

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

SOCIOLOGY

(S-1 : Foundations of Sociological Thought)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) State the social impact of French Revolution.
- (2) State the definition and meaning of Social Fact.
- (3) Write the concept of Ideal Types. (Max Weber)
- (4) Write the colonial background in India.
- (5) Write the Indological Perspective. (G.S. Ghurye)
- (6) Write the concept of sanskritization. (M.N. Srinivas)

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) Discuss the Marx's theory of class struggle.
- (2) Explain the theory of Social Action. (Max Weber)
- (3) Explain the development of sociology in India.
- (4) Elaborate the theory of caste by G.S. Ghurye.

3. Answer the following question in **400** words (any *one*) : [20]

- (1) Explain the Law of three stages. (Auguste Comte)
- (2) Elaborate the theory of religion by Dr. B.R. Ambedkar.

P.T.O.

4. Write short notes on (any four) :

[20]

- (1) Enlightenment
- (2) Dominant Caste
- (3) Indian Nationalism (A.R. Desai)
- (4) Interpretative Sociology (Verstehen)
- (5) Positivism (Auguste Comte)
- (6) Alienation (Karl Marx).

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) :

[20]

- (1) फ्रेंच राज्यक्रांतीचा सामाजिक परिणाम लिहा.
- (2) सामाजिक तथ्य याचा अर्थ आणि व्याख्या लिहा.
- (3) मॅक्स वेबर याची आदर्श प्रारूप संकल्पना लिहा.
- (4) भारतातील वसाहतवादाची पार्श्वभूमी लिहा.
- (5) प्राच्यविद्या दृष्टिकोन यावर माहिती लिहा.
- (6) संस्कृतीकरणाची संकल्पना लिहा. (एम.एन. श्रीनिवास)

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) :

[20]

- (1) मार्क्सच्या वर्ग संघर्ष सिद्धांताची चर्चा करा.
- (2) समाजिक क्रियेचा सिद्धांत स्पष्ट करा. (मॅक्स वेबर)
- (3) भारतातील समाजशास्त्राचा विकास स्पष्ट करा.
- (4) जी.एस. घुर्ये यांनी सांगितलेला जातीचा सिद्धांत विशद करा.

3. खालील प्रश्नाचे 400 शब्दांत उत्तर लिहा (कोणताही एक) : [20]

(1) तीन अवस्थांचा नियम स्पष्ट करा. (ऑगस्ट कॉम्ट)

(2) डॉ. बी. आर. आंबेडकर यांनी सांगितलेला धर्माचा सिद्धांत विशद करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

(1) प्रबोधन

(2) प्रभावी जात

(3) भारतीय राष्ट्रवाद (ए.आर. देसाई)

(4) अन्वेषणात्मक/आंतर्बोधात्मक समाजशास्त्र (पद्धत)

(5) प्रत्यक्षवाद (ऑगस्ट कॉम्ट)

(6) अलगता (कार्ल मार्क्स).

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2072

**S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019
SOCIOLOGY**

Special Paper II

**[Indian Society : Issues and Problems]
(2013 PATTERN)**

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) What is displacement of indigenous people ?
- (2) Write the meaning of criminalization of politics.
- (3) Define unemployment.
- (4) State the meaning of civil society organization.
- (5) Give the meaning of religious fundamentalism.
- (6) What is sex selective abortion ?

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) Describe the meaning and causes of social problems.
- (2) Explain the causes of caste inequality in India.
- (3) Elaborate the state policy to resolve social problems.
- (4) Discuss the causes of Juvenile delinquency.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]

- (1) Explain the aspect of gender discrimination.
- (2) Define poverty. State the nature and causes of poverty.

P.T.O.

4. Write short notes on (any four) :

[20]

- (1) White collar crime
- (2) Women trafficking
- (3) Youth and suicide
- (4) Psychological problems of Aged
- (5) Religious minorities
- (6) Environmental degradation.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे संपूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दात उत्तरे लिहा : [20]

- (1) स्थानिक/मुळनिवासी लोकांचे विस्थापन म्हणजे काय ?
- (2) राजकारणाचे गुन्हेगारीकरणाचा अर्थ लिहा.
- (3) बेरोजगारीची व्याख्या करा.
- (4) नागरी समाज संघटनाचा अर्थ लिहा.
- (5) धार्मिक मुळतत्ववादाचा अर्थ सांगा.
- (6) लिंग निदान गर्भपात म्हणजे काय ?

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दात उत्तरे लिहा : [20]

- (1) सामाजिक समस्यांचा अर्थ व कारणे विशद करा.
- (2) भारतातील जाती विषमतेची कारणे स्पष्ट करा.
- (3) सामाजिक समस्या सोडविण्यासाठी राज्यधोरण विशद करा.
- (4) बालगुन्हेगारीच्या कारणांची चर्चा करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सुमारे 400 शब्दात उत्तर लिहा : [20]

- (1) लिंगभावाची कारणे स्पष्ट करा.
- (2) दारिद्र्याची व्याख्या करा. दारिद्र्याचे स्वरूप आणि कारणे स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) पांढरपेशिय गुन्हेगारी
- (2) महिला विक्रय
- (3) युवक आणि आत्महत्या
- (4) वृद्धांच्या मानसीक समस्या
- (5) धार्मिक अल्पसंख्य
- (6) पर्यावरणाचा ऱ्हास.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2073

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY

General Paper II

**[(Outline of Political, Social and Economic Institutions of
Ancient India) (600 B.C. to 1200 A.D.)]**

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) State the organic theory of the state.
- (2) Explain the importance of Ancient Ministry.
- (3) State various types of courts in Ancient Times.
- (4) Take a review of the life of women in Vedic period.
- (5) State in brief the importance of Ancient Sacraments.
- (6) Write the aims and objectives of education in Ancient India.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) State the importance of sources useful for the study of Political, Social and Economic Institution of Ancient India.
- (2) State the salient features of Ancient Indian Republics.
- (3) Write in detail the demerits of Varna and Caste system.
- (4) Take a review of India's Foreign Trade during Ancient Times.

P.T.O.

3. Answer the following questions in 400 words each (any one) : [20]

- (1) Take a review of Sabha and Samiti as Ancient Indian Public Institutions.
- (2) State the nature of marriage institution in Ancient India and state its various types.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (1) Monarchical state
- (2) Theory of kingship under the Guptas
- (3) Sārthavāha
- (4) Punchmarked coins
- (5) Āshram system
- (6) Ancient weight.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) राज्याचा सेंद्रिय सिद्धांत सांगा.
- (2) प्राचीन मंत्रिमंडळाचे महत्व विशद करा.
- (3) प्राचीन काळातील न्यायालयांचे विविध प्रकार सांगा.
- (4) वेदकालीन स्त्री-जीवनाचा आढावा घ्या.
- (5) प्राचीन संस्कारांचे महत्व थोडक्यात सांगा.
- (6) प्राचीन भारतातील शिक्षणाची ध्येय व उद्दिष्ट्ये लिहा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **200** शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (1) प्राचीन भारतीय राजकीय, सामाजिक व आर्थिक संस्थांच्या अभ्यासास उपयुक्त साधने सांगा.
 - (2) प्राचीन भारतीय गणराज्यांची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.
 - (3) वर्ण व जातीव्यवस्थेचे दोष सविस्तर लिहा.
 - (4) प्राचीन काळातील भारताच्या परराष्ट्र व्यापाराचा आढावा घ्या.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **400** शब्दांत लिहा (कोणत्याही एक) : [20]
- (1) प्राचीन भारतातील लोकसंस्था म्हणून सभा आणि समितीच्या स्वरूप व कार्याचा आढावा घ्या.
 - (2) प्राचीन भारतातील विवाहसंस्थेचे स्वरूप सांगून विवाहाच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (1) राजेशाही राज्य
 - (2) गुप्त राजपद सिद्धांत
 - (3) सार्थवाह
 - (4) आहत नाणी
 - (5) आश्रम पद्धती
 - (6) प्राचीन वजने.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2074

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

MATHEMATICAL PRE-REQUISITES (Gen-II)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Use of logarithmic table is allowed.

1. Attempt any *ten* of the following :

[20]

(i) Simplify $y = \frac{x^2}{x^5}$.

(ii) Determine $\log 0.764$.

(iii) State the degree of homogeneous function $z = 8x^2 - 3y^2$.

(iv) Define interest.

(v) If $y = 6x^3 - 7x^2 + 4x$, find $\frac{dy}{dx}$.

(vi) Define definite integral.

(vii) Solve :

$$\int \sqrt{x} \, dx.$$

(viii) Define integrating factor.

P.T.O.

- (ix) Define order of differential equation.
(x) Find the degree of the differential equation :

$$\left(\frac{dy}{dx}\right)^2 + 3yx = 0.$$

- (xi) Write linear differential equation.
(xii) Solve :

$$\int_1^2 x^2 dx.$$

- (xiii) Solve :

$$\frac{dy}{dt} = 15.$$

2. Attempt any *two* of the following : [10]

- (i) Write the rules to find integrating factor.
(ii) Find the first and second derivative of :

$$y = 6x^{1/2} + 2x^3 + 8x.$$

- (iii) At what interest rate will money triple if compounded continuously for 8 years ?
(iv) Use natural logs to solve $y = 300 (0.58)$.

3. Attempt any *two* of the following : [20]

- (i) Using substitution method, evaluate :

$$\int 10x(x^2 + 3)^4 dx.$$

- (ii) Solve :

$$\frac{dy}{dt} - 6y = 18.$$

(iii) Solve the following difference equation :

$$5y_t + 2y_{t-1} - 140 = 0, y_0 = 30$$

Check the answer using $t = 0$ and $t = 1$.

(iv) Determine the interest needed to have money double in 6 years when compounded semiannually.

4. Attempt any *two* of the following : [30]

(i) Explain Lagged income determination model.

(ii) For the given data, find the level of income y_t for any period and the warranted rate of growth :

$$I_t = 2.66 (y_t - y_{t-1}), S_t = 0.16y_t, y_0 = 9000.$$

(iii) Solve :

$$(12y + 7t + 6) dy + (7y + 4t - 9) dt = 0.$$

(iv) Show that :

$$\int_{-4}^4 (8x^3 + 9x^2) dx = \int_{-4}^0 (8x^3 + 9x^2) dx + \int_0^4 (8x^3 + 9x^2) dx.$$

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2075

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019
STATISTICS (Descriptive)
(General-II)

(Sampling Techniques and Statistical Process Control)
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—**
- (i) All questions are compulsory.
 - (ii) Figures to the right indicate full marks.
 - (iii) Use of calculator and statistical table is allowed.
 - (iv) Symbols and abbreviations have their usual meanings.

1. Attempt each of the following : [4×1=4]
- (a) State whether each of the following statement is true or false :
- (i) ATI of single sampling plan and double sampling plan is always same.
 - (ii) Selection of units in systematic sampling is based on equal probability.
 - (iii) Sample point above UCL in p -chart is known as high-spot.
 - (iv) The average in process is studied by R-chart.
- (b) Choose the *correct* alternative in each of the following : [4×1=4]
- (i) Suppose $N = 40$ and $n = 5$, then number of possible samples in systematic sampling is :
 - (a) 20 (b) 8
 - (c) 200 (d) 4
 - (ii) The c -chart is used to study process under control related to :
 - (a) average (b) dispersion
 - (c) defects (d) defective

P.T.O.

- (iii) The sampling procedure used to infer about characteristics related to population with complete enumeration is :
- SRS
 - Stratified Random Sampling
 - Systematic sampling
 - All of the above
- (iv) In statistical process control the consumer's risk is :
- Rejecting good quality lot
 - accepting good quality lot
 - rejecting bad quality lot
 - accepting bad quality lot
- (c) Attempt each of the following : [4×2=8]
- State the unbiased estimator of population mean
 - Explain the term 'Specification limits'.
 - What is Stratification ?
 - Differentiate between 'SRSWR' and 'SRSWOR'
2. Attempt any *four* of the following : [4×4=16]
- State control limits for constructing p -charts when standards are unknown.
 - Derive an expression for Average Total Inspection (ATI) in case of Single Sampling Plan (SSP).
 - Describe the method of stratified random sampling.
 - Define C_p and C_{pk} for a stable process. Distinguish between C_p and C_{pk} .
 - The following data give yield (in quintal) of a crop in 24 plots :
14, 19, 20, 24, 23, 15, 24, 21, 22, 19, 18, 17,
15, 14, 16, 22, 24, 21, 23, 22, 23, 15, 16, 20.
Draw all possible systematic samples of size 6.
 - For single sampling plan with $N = 3000$, $n = 50$, $c = 2$, find the probability of producer's risk for AQL $p = 1\%$.

3. Attempt any *four* of the following : [4×4=16]

(a) In a stratified random sampling with two strata, the following data are available :

Stratum	Size
1	400
2	600
3	500

Compute sample sizes under proportion allocation, if the total sample size is 150.

(b) In SRSWOR, prove that the probability of getting specified k^{th} unit in a given r^{th} draw is same as the probability of getting that k^{th} unit at 1st draw.

(c) If 10 samples each of size 50 inspected and number of defective recorded. Compute control limits for p -chart using the following data :

Sample No.	Defectives
1	8
2	6
3	2
4	4
5	1
6	3
7	5
8	7
9	4
10	2

- (d) Describe the construction of OC curve in single sampling plan.
- (e) Consider a population of 5 units with values 5, 6, 8, 9, 3. Write down all possible sample of size 2 without replacement from this population and verify that $E[\bar{y}] = \bar{Y}$.
- (f) In a population of 1000 units, population variance is 81. What should be the size of the sample selected by SRSWOR from this population so that 95% of the sample means may differ from population mean by not more than 5 ?

4. Attempt any *two* of the following : [2×8=16]

- (a) State an unbiased estimator of population mean related to stratified random sampling. Also, obtain the expression of its variance under proportional allocation.
- (b) (i) Explain the purpose and use of SQC. Write a note on offline process control. [5]
- (ii) Write a note on assignable causes and chance causes of variation. [3]
- (c) Number of defects per sample is noted as below :

Sample no.	No. of defects
1	3
2	1
3	2
4	8
5	0
6	1
7	1
8	4
9	2
10	1

Find 3σ -control limits for c-chart. State whether the process is under statistical control with respect to defects. Justify your answer, draw chart.

(d) A p -chart indicates that the average is 0.2. If 50 items are inspected each day, what is the probability of detecting a shift of 0.04 :

(i) on the first day after the shift,

(ii) by the end of the third day after the shift.

5. Attempt any *one* of the following : [1×16=16]

(a) A machine is set to deliver the packets of a given weight. Ten samples of size five each were examined and the following results were obtained :

Sample No.	Mean	Range
1	43	5
2	49	6
3	37	5
4	44	7
5	45	7
6	37	4
7	51	8
8	46	6
9	43	4
10	47	6

Comment on the state of control by computing 3σ -control limits. Justify your answer by drawing chart. (Given $D_3 = 0$, $D_4 = 2.115$, $A_2 = 0.577$).

- (b) (i) Obtain the sample size ' n_i ' under Neyman's allocation. Hence, derive the expression for variance of unbiased estimator using this allocation.
- (ii) Describe the seven process control tools of SPC.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—5

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2077

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

APPLIED MATHEMATICS

(AMG-2 : Multivariable Calculus-I and Multivariable
Calculus-II)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt each of the following : [16]

(a) Find domain and range of the function :

$$f(x, y) = y - x.$$

(b) Find :

$$\lim_{(x, y) \rightarrow (0, 0)} \frac{x^2 - xy}{\sqrt{x} - \sqrt{y}}.$$

(c) Find :

$$\frac{\partial w}{\partial t}, \text{ if } w = x^2 + y^2 \text{ and } x = t, y = t^2.$$

(d) Find :

$$\lim_{t \rightarrow \frac{\pi}{4}} [(\cos t)\vec{i} + (\sin t)\vec{j}].$$

(e) If $\vec{f}(x, y, z) = (x^2 - y)\vec{i} + (xy - y^2)\vec{j}$, then find $\text{curl}(\vec{f})$.

(f) Evaluate :

$$\int_0^1 \int_y^{\sqrt{y}} dx dy.$$

P.T.O.

- (g) State Stokes' theorem.
- (h) Define length of a smooth arc.

2. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(a) Let $f(x, y) = \frac{2xy}{x^2 + y^2}$, if $(x, y) \neq (0, 0)$
 $= 0$, if $(x, y) = (0, 0)$

Show that f is not continuous at $(0, 0)$ but $f_x(0, 0)$ and $f_y(0, 0)$ exists.

(b) (i) Evaluate, $\lim_{(x, y) \rightarrow (0, 0)} \frac{x - y}{x + y}$, if exists.

(ii) Find the directional derivative of $f(x, y) = 2xy - 3y^2$ at point $P_0(5, 5)$ in the direction $\bar{a} = 4\bar{i} + 3\bar{j}$.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(a) Find and classify all the stationary points of the function :

$$f(x, y) = 3x^2(y - 1) + y^2(y - 3) + 1.$$

(b) Sketch the region of the integration and evaluate the integral :

$$\int_0^{\pi} \int_0^x x \sin y \, dy \, dx.$$

(c) Find $\frac{\partial z}{\partial u}$ and $\frac{\partial z}{\partial v}$ if $z = 4e^x |ny$. Where $x = u \cos v$,
 $y = u \sin v$.

3. (A) Attempt any *one* of the following : [8]

(a) Using differential, find approximate value of $(2.01)(3.02)^2$.

(b) Suppose that $f(x, y)$ is a real valued function on defined on a neighbourhood of (x_0, y_0) . If $f(x, y)$ is differentiable at (x_0, y_0) , then prove that :

(i) $f_x(x_0, y_0)$ and $f_y(x_0, y_0)$ both exists.

(ii) $f(x, y)$ is continuous at (x_0, y_0) .

(B) Attempt any *one* of the following : [8]

(a) Let $\vec{r}(t)$ be a differentiable vector function of t , then \vec{r} is of constant magnitude if and only if $\vec{r} \cdot \frac{d\vec{r}}{dt} = 0$ for all t .

(b) State Green's theorem and use it to find the outward flux for a field \vec{f} and curve C, where $\vec{f} = (x - y)\vec{i} + (y - x)\vec{j}$ and C : square bounded by $x = 0, x = 1, y = 0, y = 1$.

4. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(a) Find T and N for the circular motion, $\vec{r}(t) = t\vec{i} + t^2\vec{j}$.

(b) Let $\vec{F} = M\vec{i} + N\vec{j} + P\vec{k}$ be a vector field whose components are continuous throughout an open connected region D in space. If there exists a differentiable function f such that

$$\vec{F} = \nabla f = \frac{\partial f}{\partial x} \vec{i} + \frac{\partial f}{\partial y} \vec{j} + \frac{\partial f}{\partial z} \vec{k}, \text{ then prove that for all points}$$

A and B in D the value of $\int_A^B \vec{F} \cdot d\vec{r}$ is independent of the path joining A + B in D.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(a) Prove that $\vec{F} = (y^2 \cos x + z^3)\vec{i} + (2y \sin x - 4)\vec{j} + (3xz^2 + z)\vec{k}$ is conservative and find a scalar potential function f associated with \vec{F} .

(b) Evaluate the integral of $f(x, y, z) = xy + y + z$ over the curve C, where C is given by :

$$\vec{r}(t) = 2t\vec{i} + t\vec{j} + (2 - 2t)\vec{k}, 0 \leq t \leq 1.$$

(c) Show that $2xyzdx + x^2zdy + x^3ydz$ is exact and evaluate :

$$\int_{(1,1,1)}^{(-1,2,2)} (2xyzdx + x^2zdy + x^3ydz).$$

5. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(a) Use Stokes' theorem to evaluate $\int_C \vec{F} \cdot d\vec{r}$ if $\vec{F} = (x + y)\vec{i} + (2x - z)\vec{j} + (y + z)\vec{k}$ and C is the boundary of the triangle with vertices (2, 0, 0), (0, 3, 0) and (0, 0, 6).

(b) Use divergence theorem, to find the outward flux of \vec{F} across the boundary of the region D.

Where $\vec{F} = (x^2 - yz)\vec{i} + (y^2 - zx)\vec{j} + (z^2 - xy)\vec{k}$ and D : the cube bounded by planes $x = a$, $y = b$, $z = c$.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(a) Find the unit tangent vector to the curve $\vec{r}(t) = (\cos^3 t)\vec{j} + (\sin^3 t)\vec{k}$, $0 \leq t \leq \frac{\pi}{2}$. Also, find the length of the curve.

(b) Find the work done by :

$\vec{F} = 3x^2\vec{i} + (2xz - y)\vec{j} - z\vec{k}$ along the curve $\vec{r}(t) = t\vec{i} + t^2\vec{j} + t^3\vec{k}$, $0 \leq t \leq 1$ from $(0, 0, 0)$ to $(1, 1, 1)$.

(c) Evaluate the integral of $\vec{F} = x^2\vec{i} - xy\vec{j}$ from $O(0, 0)$ to $P(1, 1)$ along the parabola $y^2 = x$.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2078

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

APPLIED STATISTICS

**Gen. II : Application of Statistical and Theory of Probability
(2013 PATTERN)**

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Use of statistical tables and calculator is allowed.

(iv) Symbols and abbreviations have their usual meaning.

1. Attempt each of the following : [1 each]

(a) State whether each of the following statements is true or false :

(i) If A_1, A_2, \dots, A_n form a partition of Ω , then $A_1 \cap B, A_2 \cap B, \dots, A_n \cap B$ form a partition of B .

(ii) Vital statistics deals with study of births, deaths, marriages etc.

(iii) If $E(X) = 10$ and $\text{Var}(X) = 50$, then $E(2X + 12)$ is equal to 32.

(iv) For $1 \leq r \leq n$,

$$\binom{n}{r} = \binom{n-r}{n}.$$

P.T.O.

- (b) Choose the *correct* alternative in the following : [1 each]
- (i) The partial correlation coefficient lies between :
- (A) -1 to 1
 - (B) 0 to 1
 - (C) $-\infty$ to ∞
 - (D) 0 to ∞
- (ii) Moving average method is not suitable for :
- (A) removing rhythmic variations
 - (B) projections
 - (C) estimating seasonal variations
 - (D) none of the above
- (iii) If correlation coefficient between X and Y is zero, then :
- (A) X and Y have same distribution
 - (B) variance of X and Y are equal
 - (C) there exist no relationship between X and Y
 - (D) there exists no linear relationship between X and Y
- (iv) If random variable X has binomial distribution with parameter n and p , then :
- (A) mean $<$ variance
 - (B) mean $>$ variance
 - (C) mean $=$ variance
 - (D) mean \leq variance

(c) Answer in brief : [2 each]

(i) Explain permutation and combination.

(ii) Define time series and give any *two* illustrations of time series in different fields.

(iii) Explain crude birth rate (C.B.R.).

(iv) Explain complete independence in case of three events.

2. Attempt any *four* of the following : [4×4=16]

(a) Explain concept of random experiment and probability model.

(b) The following are the quarterly sales in thousands of rupees for different years. Compute seasonal indices for these data using method of simple averages.

Quarter	Year					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
I	36	36	36	41	42	43
II	40	42	40	47	45	47
III	35	38	38	39	43	44
IV	37	49	41	46	46	48

(c) Explain notion of multiple correlation coefficient and partial correlation coefficient.

- (d) The editor of a Statistics journal wishes to use the sample data calculations provided below to determine regression equation that predicts the total typing hours (X_2) for article drafts. An independent variables, she used the number of words in the draft (X_1) (expressed in ten thousands) and an index (X_3) for level of difficulty on scale from 1 to 5.

$$\bar{X}_1 = 4, \quad \bar{X}_2 = 8, \quad \bar{X}_3 = 3$$

$$\sigma_1^2 = 8, \quad \sigma_2^2 = 88, \quad \sigma_3^2 = 4$$

$$r_{21} = 0.3015, \quad r_{13} = -0.7071, \quad r_{23} = 0.4264$$

Find the regression plane of X_2 on X_1 and X_3 .

- (e) An article manufactured by a company consists of two parts A and B. In the manufacturing process of part A, 9 out of 100 are likely to be defective, similarly 5 out of 100 are likely to be defective in the process of part B. Calculate the probability that the assembled parts will not be defective.
- (f) Write a note on seasonal variations and cyclical variations in a time series.

3. Attempt any *four* of the following : [4×4=16]

- (a) Explain the following terms :

- (i) event
- (ii) elementary event
- (iii) certain event
- (iv) impossible event
- (v) complementary event

(b) Compute $r_{13.2}$ and $R_{12.3}$, given that :

$$r_{12} = 0.7, r_{13} = r_{23} = 0.5.$$

(c) Explain the concepts of additive and multiplicative models in the analysis of time series. Compare their utility.

(d) A random experiment results in an integer outcome between 1 and 10. All numbers are equally likely. Let A be the event that an odd number occurs and B be the event that a number divisible by 3 occurs. Obtain :

(i) $P(A|B)$

(ii) $P(B|A)$

(iii) $P(A'|B)$

(iv) $P(A|B')$

(v) $P(A'|B')$

(e) Fit a trend line to the following time series by the least square method :

Year	Production (in tonnes)
2009	12
2010	20
2011	28
2012	32
2013	50

Obtain trend value of production for 2016 and 2018.

(f) Explain classical definition of probability and state its limitations.

4. Attempt any *two* of the following : [2×8=16]

(a) Define conditional mean. The joint p.m.f. of X and Y is :

X	Y		
	0	1	2
-1	1/6	0	1/12
1	1/4	1/3	1/6

Find :

(i) $E(Y|X = 1)$

(ii) $\text{Var}(Y|X = 1)$

(b) Define Poisson distribution. State any *two* real life situations where the distribution can be applied. In the inspection of tins by a continuous electrolytic process 12, imperfections are spotted every hour on an average. Find the probability of sporting one imperfection in 10 minutes and at most 2 imperfections in 15 minutes.

(c) Define probability mass function (p.m.f.) of a discrete random variable (r.v.). Let three cards are drawn at random successively, with replacement, from a well shuffled pack of 52 playing cards. Getting a card of diamonds is termed as a success. Obtain the probability distribution of the number of successes.

- (d) Explain in detail Gross Reproduction Rate (G.R.R.). Calculate G.R.R. for the following data and interpret :

Age group	No. of women	Female births	Mortality rate
15—19	16000	160	0.09
20—24	15000	225	0.10
25—29	16500	330	0.11
30—34	14000	210	0.12
35—39	16000	144	0.13
40—44	12000	90	0.14

5. Attempt any *one* of the following : [1×16=16]

(a) (i) Explain need of vital statistics and various methods of obtaining vital statistics. [8]

(ii) Two beads are selected at random without replacement from a bowl containing 4 blue, 1 red and 2 black beads. Let X denote the number of red beads drawn, Y denote the number of black beads drawn. [8]

Find :

(i) the joint p.m.f. of (X, Y)

(ii) obtain the marginal p.m.f.s of X and

(iii) calculate $P(X < Y)$.

- (b) (i) Explain in brief standardized death rate. Compute S.T.D.R. by indirect method for the following data :

Age group	0—10	10—20	20—60	60—100
Standard population	300	500	1500	200
Local population	200	750	1200	350
No. of deaths in standard population	9	3	12	10

The total number of deaths in local population is 35. [10]

- (ii) A student prepares for an examination by studying a set of 10 problems. He can work 7 out of 10. If the professor chooses randomly 5 of the 10 problems for the exam, what is the probability that the student can work at least 4 of them ? [6]

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2079

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

PHILOSOPHY

(Alternative Course)

General Paper-II

(Philosophy of Indian Saints)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *four* of the following questions in **100** words each : [20]
- (1) Explain the characteristics of a Saint.
 - (2) Explain the concept of 'Guru' by Saint Basaveshvara.
 - (3) Elaborate ethical and social aspects of Guru Nanak's Philosophy.
 - (4) Explain the criticism of social inequalities by Saint Tukaram.
 - (5) State the concept of 'Maya' with reference to Bahenabai.
 - (6) Elaborate synthesis of Prapanch and Paramartha according to Ramadas.
2. Answer any *two* of the following questions in **200** words each : [20]
- (1) Explain Saint Kabir's concepts of Bhakti and Sahaja Yoga.
 - (2) Elaborate Saint Dyandeva's concept of 'Vishvatmaka Deva'.
 - (3) Explain Guru Nanak's concepts of 'Hukum' and 'Bhai'.
 - (4) Explain the concepts of Bhakti and Karma according to Bahenabai.

P.T.O.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]
- (1) Explain the nature and role of Bhakti movement in medieval India.
 - (2) Explain fully Saint Tukarama's concepts of True Dharma and Pakhanda.
4. Write short notes on (any *four*) : [20]
- (1) Basavesvara's concept of equality between men and women
 - (2) Nirguna Bhakti–Saint Kabir
 - (3) Omkara–Guru Nanak
 - (4) Chidvilasavada
 - (5) The concept of Pativratya by Bahenabai
 - (6) Sahanapana.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही **चार** प्रश्नांची प्रत्येकी **100** शब्दात उत्तरे लिहा : [20]
- (1) संतांची लक्षणे विशद करा.
 - (2) संत बसवेश्वरांची 'गुरु' संकल्पना स्पष्ट करा.
 - (3) गुरुनानकांच्या तत्वज्ञानाचे नैतिक व सामाजिक विषमतेवरील टिका स्पष्ट करा.
 - (4) संत तुकारामांची सामाजिक विषमतेवरील टिका स्पष्ट करा.
 - (5) संत बहिणाबाईंना अनुसरून 'माया' संकल्पना सांगा.
 - (6) प्रपंच व परमार्थ यामध्ये समर्थ रामदासांनी घातलेल्या समन्वयावर चर्चा करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दात उत्तरे लिहा : [20]
- (1) संत कबीरांची निर्गुण भक्ती व सहजयोग संकल्पना स्पष्ट करा.
 - (2) संत ज्ञानदेवांची 'विश्वात्मक देव' ही संकल्पना सविस्तर विशद करा.
 - (3) गुरुनानकांची 'हुकुम' व 'भय' संकल्पना सविस्तर विशद करा.
 - (4) संत बहिणाबाईंची भक्ती व कर्म संकल्पना स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा : [20]
- (1) मध्ययुगीन भारतातील भक्ती चळवळीचे स्वरूप व भूमिका याविषयी चर्चा करा.
 - (2) संत तुकारामांची खऱ्या धर्माची व पाखंड संकल्पना सविस्तर विशद करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (फक्त चार) : [20]
- (1) बसवेश्वरांची स्त्री-पुरुष समानतेची संकल्पना
 - (2) निर्गुण भक्ती—संत कबीर
 - (3) ओंकार—गुरुनानक
 - (4) चिद्विलासवाद
 - (5) बहिणाबाईंची पातिव्रत्य संकल्पना
 - (6) शहाणपणा.

[5501]-2079

(G-2 : Introduction to Applied Ethics)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) What is capital punishment ? Explain.
- (2) State Aristotle's classification of friendship.
- (3) State Hippocratic Oath and its relevance.
- (4) What is the role of media in democracy ? Explain.
- (5) Briefly explain the concept of Anthropocentrism.
- (6) Explain traditional view regarding to the family.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) What is Sustainable Development ? Explain.
- (2) Discuss the ethical issues concerning freedom in media.
- (3) Describe briefly ethical issues related with experimentation of animals.
- (4) Why does conflict arise between friendship and duty ? Explain.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]

- (1) Elaborately discuss arguments for and against Abortion.
- (2) Explain the nature of corporate social responsibility. Differentiate narrow and broad views about corporate social responsibility.

4. Write short notes on (any four) :

[20]

- (1) Doctor-patient relationship
- (2) Media and violence
- (3) Non-voluntary euthanasia
- (4) Corporation as a moral agent
- (5) Eco-centrism
- (6) Feminist view of marriage.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) :

[20]

- (1) मृत्युदंड म्हणजे काय? स्पष्ट करा.
- (2) अॅरिस्टॉटलच्या मैत्रीचे वर्गीकरण विशद करा.
- (3) हिप्पोक्रेटिसची शपथ व तीचे महत्व सांगा.
- (4) लोकशाहीतील प्रसारमाध्यमाची भूमिका कोणती ? स्पष्ट करा.
- (5) मानवकेंद्रिततावाद संकल्पना संक्षिप्तपणे स्पष्ट करा.
- (6) कुटुंबासंबंधीचा पारंपारिक दृष्टिकोण स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) :

[20]

- (1) शाश्वत विकास म्हणजे काय? स्पष्ट करा.
- (2) प्रसारमाध्यमातील स्वातंत्र्य संबंधीच्या नैतिक मुद्द्यांची चर्चा करा.
- (3) प्राण्यांवर प्रयोगाच्या नैतिक मुद्द्यांची संक्षिप्तपणे चर्चा करा.
- (4) मैत्री आणि कर्तव्य या संदर्भात संघर्षाचा प्रसंग निर्माण होतो का ? स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]
- (1) गर्भपातासंबंधीच्या अनुकूल व विरोधी युक्तिवादांची सविस्तर चर्चा करा.
 - (2) उद्योगसमूहाच्या सामाजिक जबाबदारीचे स्वरूप सांगून उद्योगसमूहाच्या सामाजिक जबाबदारी संदर्भात संकुचीत व व्यापक दृष्टिकोणातील भिन्नता स्पष्ट करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (1) डॉक्टर-रुग्ण संबंध
 - (2) माध्यम आणि हिंसा
 - (3) न-ऐच्छिक इच्छामरण
 - (4) उद्योगसमूह : एक नैतिककर्ता
 - (5) परिकेंद्रिततावाद
 - (vi) विवाहसंबंधीचा स्त्रीवादी दृष्टिकोण.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2080

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

PHILOSOPHY

(S-1 : Introduction to Indian Philosophy)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *four* in **100** words each : [20]
 - (1) State in brief philosophical thoughts in Upaniṣadas.
 - (2) Explain with illustration nature of Upamāna-Pramāṇa.
 - (3) Explain in brief Bhuta-Chaitanyavāda.
 - (4) State and explain in brief Dvadasanidāna.
 - (5) Explain in brief Trigunās.
 - (6) Elaborate Prabhakar's theory of error.

2. Answer any *two* in **250** words each : [20]
 - (1) Explain the nature of God according to Nyaya and state the proofs for existence of God.
 - (2) Elaborate fully Vedanata's doctrine of three levels of real (Trisattā).
 - (3) Explain fully Satkaryavāda of Samkhya.
 - (4) State and explain the nature and kinds of dravyās accepted by Jainism.

3. Answer any *one* in **500** words : [20]
 - (1) Critically discuss the nature of puruṣarthas accepted/rejected by Charvākas.
 - (2) State and explain four Noble truths.

P.T.O.

4. Write any *four* notes in **150** words each : [20]

- (1) Extra-ordinary perception
- (2) Saṁvara and Nirjarā
- (3) Nature and kinds of Bheda according to Madhva
- (4) Anupalabdhi Pramāṇa
- (5) Tanmatra and Mahābhūtas
- (6) Classification of Indian Systems.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणत्याही चारांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे द्या : [20]

- (1) उपनिषदातील तात्विक विचार थोडक्यात सांगा.
- (2) उपमान प्रमाणाचे स्वरूप सोदाहरण स्पष्ट करा.
- (3) भूत-चैतन्यवाद थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (4) द्वादशनिदान थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (5) त्रिगुण सिद्धांत थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (6) प्रभाकर मीमांसकाची भ्रमविषयक.

2. कोणत्याही दोनांची प्रत्येकी 250 शब्दांत उत्तरे द्या : [20]

- (1) न्यायदर्शनानुसार ईश्वराचे स्वरूप स्पष्ट करून न्यायदर्शनाने ईश्वराच्या सिद्धीसाठी दिलेले युक्तिवाद सांगा.
- (2) वेदान्त दर्शनाचा त्रिसत्ता सिद्धांत सविस्तर विशद करा.
- (3) सांख्यदर्शनाचा सत्कार्यवाद सविस्तर स्पष्ट करा.
- (4) जैनदर्शनाने स्वीकारलेल्या द्रव्यांचे स्वरूप आणि वर्गीकरण सांगून स्पष्ट करा.

3. कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दांत उत्तर द्या : [20]
(1) चार्वाक दर्शनाने स्वीकारलेले आणि नाकारलेल्या पुरुषार्थाची चिकित्सक चर्चा करा.
(2) चार आर्यसत्य सांगून स्पष्ट करा.
4. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी 150 शब्दांत टिपा द्या : [20]
(1) अलौकिक प्रत्यक्ष
(2) संवर आणि निर्जरा
(3) मध्वाचार्यांच्या मते भेदांचे स्वरूप आणि प्रकार
(4) अनुपलब्धी प्रमाण
(5) तन्मात्रा आणि महाभूते
(6) भारतीय दर्शनांचे वर्गीकरण.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2081

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

PHILOSOPHY

(Special II : Introduction to Western Philosophy)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :- (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *four* of the following questions in **100** words each : [20]

- (1) Explain Heraclitus's views about the nature of reality.
- (2) Why is Descartes called a dualist ?
- (3) What is absolute idealism ?
- (4) State in brief St. Aquinas's views about the nature of God.
- (5) Explain Plato's concept of form.
- (6) How does Locke distinguish between primary and secondary qualities ?

2. Answer any *two* of the following questions in **200** words each : [20]

- (1) Discuss Aristotle's notion of substance and its significance for his metaphysics.
- (2) Explain the way in which Kant synthesizes rationalism and empiricism.
- (3) How does Plato explain the relation between forms and particulars ?
- (4) Give an exposition of Hume's views about knowledge.

P.T.O.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words each : [20]
- (1) Elaborately discuss St. Augustine's views about God's relation with the world and man.
 - (2) Discuss Berkeley's immaterialism in detail.
4. Write short notes on any *four* of the following in **50** words each : [20]
- (1) Tabula rasa
 - (2) "Man is the measure of all things"
 - (3) Theory of fourfold causation
 - (4) Noumenon
 - (5) Spinoza's monism
 - (6) Plato's concept of soul.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही **चार** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **100** शब्दांत लिहा : [20]
- (i) सत्तत्वाच्या स्वरूपाबद्दलचे हेराक्लिटस यांचे विचार स्पष्ट करा.
 - (ii) देकार्त यांना द्वितत्त्ववादी का म्हटले जाते ?
 - (iii) 'केवल चिद्वाद' म्हणजे काय ?
 - (iv) ईश्वराच्या स्वरूपाबद्दलचे संत अँक्विनास यांचे विचार थोडक्यात मांडा.
 - (v) प्लेटो यांची 'आकार' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 - (vi) प्राथमिक आणि दुय्यम गुणधर्मात लॉक कशा प्रकारे फरक करतात ?
2. खालीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **200** शब्दांत लिहा : [20]
- (i) अँरिस्टॉटल यांची द्रव्य ही कल्पना आणि त्यांच्या सत्ताशास्त्रासाठी तिचे महत्व यांची चर्चा करा.
 - (ii) कान्ट कशा प्रकारे बुद्धिवाद आणि अनुभववाद यांचे एकत्रीकरण करतात ? ते स्पष्ट करा.

- (iii) आकार आणि विशिष्ट वस्तू यातील संबंध प्लेटो कसे स्पष्ट करतात ?
(iv) ह्यूम यांचे ज्ञानविषयक विचार स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]

- (i) ईश्वराचा जग आणि मानव यांच्याशी काय संबंध आहे याबद्दलच्या संत ऑगस्टीन यांच्या विचारांची चर्चा करा.
(ii) बर्कले यांच्या अजडवादाची सविस्तर चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी 50 शब्दांत थोडक्यात टीपा लिहा : [20]

- (i) 'टॅब्युला रासा'
(ii) 'मानव हेच सर्व गोष्टींचे परिमाण आहे'
(iii) चतुर्विध कारणतेचा सिद्धान्त
(iv) अनुभवातीत सत्ता
(v) स्पिनोज़ा यांचा एकतत्त्ववाद
(vi) प्लेटो यांची आत्म्याची संकल्पना.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2084

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

MATHEMATICS

(MS-2 : Number Theory and Computational Geometry)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Attempt each of the following : [16]
- (a) Prove that $(a, a + 2) = 1$ or 2 for every integer a .
 - (b) Does the congruence equation $20x \equiv 4 \pmod{30}$ have a solution in integers ? Justify.
 - (c) Show that 3 is a quadratic residue modulo 13 .
 - (d) For what real number x , is it true that $[a, b] = [x] + 3$?
 - (e) Write the transformation matrix for reflection through the line $y = x$.
 - (f) Write a matrix of orthographic projection on the plane $X = 0$.
 - (g) Define foreshortening factor.
 - (h) Write the parametric equation of a Bezier curve with three control points.

P.T.O.

2. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(a) Prove that if g is the greatest common divisor of b and c , then there exist integers x and y such that $g = (b, c) = bx_0 + cy_0$.

(b) Show that $7|3^{2n+1} + 2^{n+2}$ for all positive integer n .

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(a) Find the value of $d(180)$, $\sigma(180)$, $\mu(180)$, $\omega(180)$.

(b) What is the last digit in the ordinary decimal representation of 3^{400} ?

(c) How many solutions are there to the congruence equation $x^2 \equiv -1 \pmod{61}$? Justify.

3. (A) Attempt any *one* of the following : [8]

(a) If $F(n) = \sum_{d|n} f(d)$ for every positive integer n , then show that $f(n) = \sum_{d|n} \mu(d) F\left(\frac{n}{d}\right)$.

(b) If x, y, z is a Pythagorean triple, then prove that at least one of x, y, z is divisible by 5.

(B) Attempt any *one* of the following : [8]

(a) Let L be a straight line with equation $y = mx + k$. If L is transformed to the line L^* by a 2×2 transformation

matrix $[T] = \begin{bmatrix} a & b \\ c & d \end{bmatrix}$. Then prove that equation of L^* is

$$y^* = m^*x^* + k^* \text{ where } m^* = \frac{b + dm}{a + cm} \text{ and } k^* = k \left(\frac{ad - bc}{a + cm} \right).$$

(b) Write an algorithm for reflection through an arbitrary plane in space.

4. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(a) Find concatenated transformation matrix to create the rear view of an object.

(b) Rotate the line segment between the points A[2, 4] and B[5, 7] about the point C[3, 1] through an angle 60° .

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(a) Define perspective projection. What are the properties of perspective projection ?

(b) If $B_0[2, 1]$, $B_1[4, 4]$, $B_2[5, 3]$ and $B_3[5, 1]$ are vertices of a Bezier polygon, then find $P(0.7)$ on the curve. Also find $P'(0.3)$.

(c) Show that the combined two-dimensional transformation first reflection about X-axis and then about the line $y = -x$ is identical to rotation about the origin by an angle 270° .

5. (A) Attempt any *one* of the following : [8]

(a) Let p be a prime no. Then prove that $x^2 \equiv 1 \pmod{p}$ if and only if $x \equiv 1 \pmod{p}$.

(b) Let p be an odd prime. Then show that :

(i)
$$\left(\frac{a}{p}\right)\left(\frac{b}{p}\right) = \left(\frac{ab}{p}\right)$$

(ii) If $a \equiv b \pmod{p}$, then
$$\left(\frac{a}{p}\right) = \left(\frac{b}{p}\right).$$

(B) Attempt any *one* of the following : [8]

(a) Write an algorithm to generate uniformly spaced 10 points

on the ellipse $\frac{x^2}{p} + \frac{y^2}{25} = 1$.

(b) The ΔABC with vertices $[3, -1]$, $[4, 2]$, $[2, 1]$ is first rotated through 90° about the origin and then reflected through Y-axis. Find the vertices of transformed triangle.

Total No. of Questions—2]

[Total No. of Printed Page—1

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2085

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

(Vocational Course)

COMPUTER APPLICATION-III

(2013 PATTERN)

Time : 2 Hours

Maximum Marks : 40

N.B. :— (i) Draw a neat labelled diagram wherever necessary.
(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following (any *four*) : [20]
 - (a) Explain any 5 Mathematical Functions with syntax and example.
 - (b) What is R.D.B.M.S. ? What are the advantages of R.D.B.M.S. ?
 - (c) What is the difference between SQL and PL-SQL ?
 - (d) What is E.R.D. ? What are the advantages of E.R.D. ?
 - (e) Explain Primary key and Candidate key.

2. Write short notes on (any *four*) : [20]
 - (a) Triggers
 - (b) Group by Having Command
 - (c) Database Constraints
 - (d) Data types in Oracle
 - (e) Update Command.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2086

S.Y.B.A. EXAMINATION, 2019

FUNCTIONAL ENGLISH

(VOCATIONAL STREAM)

Paper III

**(Advanced Writing Skills and Introduction to
Electronic Media)**

(Theory)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. (A) (i) Write *five* meaningful words using letters from the word 'knowledge'. [5]

Or

(ii) Describe your friend using *five* adjectives. [5]

(B) (i) Identify the register of the following paragraph and identify its markers : [5]

The pollution of our environment can come in many different forms. Some of it is invisible but it is happening all round us. The main cause of air pollution is the burning of fossil fuels like coal and oil. Two of the unseen air pollutants are sulphur dioxide and carbon monoxide. The first comes from power stations and home heating; the second from motor cars. Even a tiny amount of sulphur dioxide can harm plants and crops.

P.T.O.

Air pollution can cause damage to thousands of kilometres of vegetation. At the present time, forests in Norway and Sweden are suffering from the effects of acid rain. This is caused by sulphur dioxide from industrial chimneys in Britain and the rest of Europe mixing with water vapour over Scandinavia and then falling as acid rain.

Or

(ii) Identify the style of each of the following sentences : [5]

- (1) Silence, please !
- (2) We are greatly honoured by your visit, sir.
- (3) Let me pay for your tea today.
- (4) On behalf of our college I welcome all the delegates and participants on this occasion.
- (5) Is it not our responsibility to keep our house clean and our campus as also our country ?

2. (i) Write a letter of application for the post of Assistant Manager to Bajaj India Ltd., Pune. [5]

Or

(ii) You want to be a member of a public library of your city for which they need your personal information. Write your bio-data providing the same.

3. (A) The principal of your college has formed a committee to know various difficulties and expectations of the students of the college. As the chairman of the committee, submit your report to the Principal with reference to the following points : [10]

- Improvement in study room
- Smart classroom

- Canteen facilities
 - Improvement in Gum facilities
 - General cleanliness
 - Appointments of class representative
 - Celebration of days and youth festival.
- (B) The students of your department visited the Gram Panchayat/ Nagar Parishad that had implemented 'Swachhata Abhiyan' successfully. Write a report on your visit. [10]
4. (A) As a compere of 'Annual Prize Distribution' of your college, prepare the script of your compeering using the following points : [10]
- Opening of the programme
 - lighting the lamp
 - felicitation of the guests
 - Introduction of the Chief Guest
 - Prize distribution
 - speech of the chief guest
 - Vote of thanks
- (B) Attempt any *two* of the following : [10]
- (i) Is radio still a popular media ? Justify your answer.
 - (ii) Write a note on the contribution of radio in social awareness.
 - (iii) "A radio artist needs to have a supreme mastery over voice modulation." Comment.
- (C) Attempt any *two* of the following : [10]
- (i) Which programme of TV can help us in developing our communicative competence in English ?
 - (ii) Give the characteristics of TV as an audio-visual media.
 - (iii) Which is your most favourite TV programme ? Why ?

5. Attempt any *three* of the following : [15]
- (i) Discuss the popularity of TV as an entertainment media.
 - (ii) Write a note on the difference between TV and Radio interviews.
 - (iii) What is a social role of TV as a mass media ?
 - (iv) “Connecting people to the outside world instantly makes electronics media so popular.” Explain.
 - (v) Which medium, Radio or TV, would you prefer to motivate young voters to vote in the next election ?

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2087

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019
TRAVEL AND TOURISM MANAGEMENT
(Vocational Stream)

Paper III : (Tourism Marketing and Travel Agency Operation)
(2013 PATTERN)

Time : 3 Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.

(iv) Use of map stencil is allowed.

1. Explain any two in brief (Around 50 words each). [10]

(i) Role of IATA

(ii) Travel agency

(iii) Importance of Packages

(iv) Elements of marketing

2. Write short notes on any four (Around 100 words each) : [20]

(i) Health certificate as travel certificate

(ii) Marketing strategy in tourism industry

(iii) Tourism management

(iv) Railway services and facilities in India

(v) Format of an itinerary.

P.T.O.

- 3.** Answer any *three* (**200-250** words each) : [30]
- (i) Different steps of cost calculation in tour package
 - (ii) Rental car/vehicle
 - (iii) Types of accommodation
 - (iv) Travel concession in roadway transportation
 - (v) What is UFTA ?
- 4.** Answer in detail any *one* (Around **500** words) : [20]
- (i) Different modes of transportation
 - (ii) Linkages of tourism with catering/nutrition.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5501]-2088

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

प्रयोजनमूलक हिंदी : वोक्शेनल

प्रश्नपत्र-III

(राजभाषा हिंदी में पत्राचार, विज्ञापन पत्रकारिता तथा अनुवाद)

(2013 PATTERN)

समय : 3 घंटे

पूर्णांक : 80

सूचनाएँ :— (i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे गए अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

(iii) विभाग 'अ' तथा विभाग 'ब' के उत्तर एक ही उत्तर-पुस्तिका में लिखिए।

विभाग 'अ'

1. (अ) निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए : [10]

- (1) व्यापारी पत्र का स्वरूप**
- (2) विज्ञापन से हानि**
- (3) राजभाषा अधिनियम, 1976**
- (4) विज्ञापन के प्रकार।**

(आ) राधिका इलेक्ट्रॉनिक पिंपरी चिंचवड की ओर से सैमसंग इलेक्ट्रॉनिक प्रा. लि. अहमदाबाद को वॉशिंग मशीन्स की पूछताछ करते हुए पत्र का नमूना तैयार कीजिए। [6]

अथवा

दीपेन इलेक्ट्रॉनिक, 26 शिवाजी मार्ग, पुणे 411030 की ओर से 10 रेफ्रिजरेटर और 10 वॉशिंग मशीन के लिए फिलिप्स इंडिया प्रा. लि. मुंबई को आदेश पत्र लिखिए।

P.T.O.

2. (अ) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए : [9]

(1) कार्यालयीन आदेश और अर्ध-सरकारी पत्र में क्या अंतर है ?

(2) व्यापारी पत्र के कार्य लिखिए।

(3) ज्ञापन के स्वरूप को स्पष्ट कीजिए।

(4) अनुस्मारक किसे कहते हैं ?

(आ) निम्नलिखित विषय पर विज्ञापन का नमूना तैयार कीजिए : [7]

(1) निरमा पॉवडर

(2) अम्बुजा सीमेंट।

विभाग 'ब'

3. (अ) निम्नलिखित अनुच्छेद का हिंदी में अनुवाद कीजिए : [7]

दोन दगड एकत्र जोडण्यास सिमेंट लागते. संयमाचे सिमेंट जर असेल तरच जीवने जोडली जातील. प्रांत-प्रांतास, राष्ट्र-राष्ट्रास जोडले जाईल. परंतु अहंकार जर असेल तर हे साधणार नाही. एखाद्या प्रांताला उज्वल भूतकाळ नसतो. परंतु त्या उज्वल भूतकाळाच्या अहंकाराने आपण जर इतरास पदोपदी तुच्छ मानू लागलो तर काय फायदा ? अशा वेळेस उज्वल भूतकाळ नसता तर बरे, असे वाटू लागते. ज्या इतिहासामुळे मी घमेंडखोर बनतो, मीच शहाणा, बाकी सगळे दगड असे मला वाटते, तो इतिहास नसलेला पत्कारला. मला इतिहासापासून स्फूर्ति मिळावी. परंतु ती शेजारच्या भावास हिणवण्यासाठी नसावी.

(आ) निम्नलिखित अनुच्छेद प्रति-संशोधन के चिह्नों का प्रयोग करते हुए फिर से लिखिए : [7]

विद्यार्थी का जिवन संयपूर्ण हो ना चाहिए। उसे विद्यार्थीजी वन के नियमों की ठीक तरहसे पालन करना चाहिए। जिस विद्यार्थी का मन उसके वशमें

नहीं है जिसका चित्त चंचल रहता है ज्यो विषयवास ना ओं का ध्यान करता है तो वह कथा अच्छा विद्यार्थी नहीं बन सकता आ जकल अनेक विद्यार्थी सिनेमा देखने के आदि हो गये है, अनेक ताश-शतरं ज खेलना पसंद करते है और अनेक बुरी संगति में पडकर अपना कर्तय-मारग से च्यूत हो जाते है। विद्यार्थी को अनुशासनप्रि य होना चाहिए। जो विद्यार्थी अनुशासनहीन होते है वे विद्यार्थी-जगत को कलंकित करते है। अ नु शासनहीन होते है वे विद्यार्थी का बौ द्धिक मा नसिक और आत्मिक विकास हो ही नहीं सकता।

4. (अ) आपके महाविद्यालय में 'महिला दिन' आयोजित किया गया था उस संदर्भ में अखबार के लिए रिपोर्ट तैयार कीजिए। [6]

(आ) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच के हिंदी पारिभाषिक शब्द लिखिए : [5]

- (1) Bearer
- (2) Deadlive
- (3) According to priority
- (4) Defendant
- (5) Financial stability
- (6) Identification mark
- (7) Duty on
- (8) Squad.

(इ) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच के लिए अंग्रेजी पारिभाषिक शब्द लिखिए : [5]

- (1) बकाया राशि
- (2) तिजोरी
- (3) भ्रष्टाचार

- (4) पहचान चिन्ह
- (5) संकेत शब्द
- (6) डिब्बा
- (7) घुमाव
- (8) क्षेत्रीय पास।

5. निम्नलिखित में से किन्हीं **तीन** पर टिप्पणियाँ लिखिए :

[18]

- (1) पत्रकारिता का स्वरूप
- (2) अनुवाद के प्रकार
- (3) प्रतिसंशोधनकर्ता के गुण
- (4) मायक्रोसॉफ्ट वर्ड के लाभ
- (5) प्रेस विज्ञप्ति।

Total No. of Questions—6]

[Total No. of Printed Page—1

Seat No.	
---------------------	--

[5501]-2090

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2019

(Vocational Course)

COMPUTER APPLICATION-IV

(2013 PATTERN)

Time : 2 Hours

Maximum Marks : 40

N.B. :— (i) Solve any *four* questions.

(ii) Draw a neat labelled diagram wherever necessary.

(iii) Figures to the right indicate full marks.

1. Write short notes on : [10]
 - (1) Waterfall model
 - (2) Spiral model

2. What is Pseudo Code and Structured English ? [10]

3. What are Decision Tree and Decision Tables ? What is the difference between Decision Tree and Decision Tables ? [10]

4. What is Data Dictionary ? What are the uses of Data Dictionary ? [10]

5. Explain System Development Life Cycle with diagram. [10]

6. Explain Data Flow Diagram (D.F.D.) with all required components. [10]

[5501]-2090